

RIITTÄVÄN HYVÄ HARJOITTELU

Diakonia-ammattikorkeakoulun Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelukäytäntöjen kehittäminen opiskelijoilta ja mentoreilta saatujen palautteiden pohjalta

Pauliina Seppä

Opinnäytetyö, syksy 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Länsi, Turku

Viittomakielialan tulkkitoiminnan
koulutusohjelma

Viittomakielentulkki (YAMK)

TIIVISTELMÄ

Seppä, Pauliina. RIITTÄVÄN HYVÄ HARJOITTELU. Diakonia-ammattikorkeakoulun Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelukäytäntöjen kehittäminen opiskelijoilta ja mentoreilta saatujen palautteiden pohjalta. Diak Länsi, Turku, syksy 2012, 103 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Viittomakielialan tulkkitoiminnan koulutusohjelma, Viittomakielentulkki (YAMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmalle harjoittelukäytäntöjen kokonaisuus, joka olisi toimiva malli siitä, miten harjoittelut koulutusohjelmassa voisi järjestää. Harjoittelukäytäntöjen kehittäminen oli ajankohtaista, koska koulutusohjelmassa otettiin syksyllä 2011 käyttöön uusi opetussuunnitelma, jossa harjoitteluja on uudistettu. Lisäksi viittomakielialalla syksyllä 2010 toteutunut rakennemuutos, jossa tulkkauspalvelujen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta Kelalle, muutti harjoittelujen järjestymistä, eivätkä kaikki vanhat käytännöt enää toimineet.

Harjoittelukäytäntöjen kehittämisen pohjaksi tutkittiin viittomakielien tulkkioiskelijoiden kokemuksia harjoitteluista sekä kartoitettiin harjoittelun ohjaajien kokemuksia ja toiveita harjoitteluun liittyen. Aineisto koostui Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelujen opintokokonaisuuspalautteista vuosilta 2008 – 2011, joista tutkittiin harjoittelussa oppimista edistäviä asioita ja harjoittelujen kehittämistarpeita. Toinen aineisto koostui harjoittelun ohjaajien ja tulkkioiskelijoiden keväällä 2012 pidetyn keskustelutilaisuuden havainnoinnista.

Tutkimusmenetelmä oli laadullinen, ja aineiston analyysissä käytettiin laadullista sisällön analyysiä. Tutkimustulosten pohjalta muodostettiin ja kehitettiin harjoittelukäytännöt ja lopuksi tehtiin suunnitelma niiden toteuttamiseksi.

Opinnäytetyön tutkimusosuuden päätuloksena oli selkeä tarve yhtenäisille harjoittelukäytännöille. Opiskelijoiden oppimista auttoi käytännön harjoittelu, mutta harjoittelupaikkojen saaminen oli vaikeaa ja harjoittelun ohjaus osin riittämätöntä. Työelämäohjaajat korostivat harjoitteluun hakemisen käytäntöjen ja opiskelijan ammatillisen asenteen tärkeyttä. Harjoittelukäytännöt koostettiin huomioiden sekä opiskelijoiden, harjoittelun ohjaajien että Diakin näkökulma, ja ne ovat heti toteutettavissa ja käyttöön otettavissa. Näin opinnäytetyön tavoite toteutui.

Opinnäytetyössä nostettiin esiin selkeän ja riittävän harjoittelun ohjauksen tärkeys koulutuspaikassa. Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa tulisi tulevaisuudessa panostaa opiskelijoiden harjoittelun ohjaukseen enemmän. Koulutuksessa tulisi huomioida opiskelijan työelämätaitojen kehittymisen tukeminen, jotta harjoitteluun hakeminen helpottuisi ja opiskelijat sisäistäisivät ammatillisen asenteen ja toiminnan merkityksen. Diakin tuli panostaa entistä enemmän Viittomakielentulkin koulutusohjelman ja työelämän yhteistyöhön ja tiedonkulun parantamiseen.

Asiasanat: autenttiset oppimisympäristöt, harjoittelu, harjoittelukäytännöt, ohjaus, työssä oppiminen

ABSTRACT

Seppä, Pauliina. ADEQUATE TRAINING. Developing the Training Practices in Degree Programme in Sign Language Interpretation in Diaconia University of Applied Sciences based on the input given by students and working life mentors. Diak West, Turku, autumn 2012, 103 pages, 3 appendices.

Diaconia University of Applied Sciences, Master's Degree Programme in Sign Language Interpreting Services.

The aim of the present thesis was to develop training practices for Degree Programme in Sign Language Interpretation in Diaconia University of Applied Sciences (Diak). Developing the practices was crucial, because new curriculum with revised practical training was introduced in 2011. There was also a change in structure in the area of sign language interpretation in 2010, when the responsibility to organize sign language interpreting services was given from local authorities to the State, Kela, which changed the training practices.

For the basis of developing the training practices, the training experiences of sign language interpretation students were examined and the working life mentors' experiences and expectations concerning training periods were surveyed. The material of the research consisted of the study module assessments of practical training collected in 2008-2011 in Diak's Degree Programme in Sign Language Interpretation. The material was examined to find out the factors that supported learning during the training periods and the things to be improved. Another material consisted of observation of working life mentors' and sign language interpretation students' meeting in spring 2012.

The research method was qualitative, and the method used in analyzing the material was qualitative content analysis. From the basis of research were the training practices and the program how to put the them into practice developed.

According to the students the practical training enhanced learning, but getting the training places was difficult and the supervision was partly inadequate. The mentors highlighted applying a training place and the importance of the students' professional attitude. The training practices were developed considering the perspective of the students, working life mentors and Diak. The practices are ready to be implemented. The aim of the thesis was fulfilled.

In the present thesis there was highlighted the importance of adequate supervision as a conclusion. The Degree Programme in Sign Language Interpretation of Diak should focus more in students' training supervision. Improving the students' skills to apply training places should be paid attention to. It's also important to get the students realize the meaning of professional attitude and action. Improving the co-operation between Diak's Degree Programme in Sign Language Interpretation and working life should be focused more.

Key words: authentic learning environments, supervision, training, training practices, working life learning

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAUSTAA JA LÄHTÖKOHTIA: TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAAUS	8
2.1 Harjoittelu Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa	11
2.1.1 Vuoden 2005 opetussuunnitelman harjoittelut	13
2.1.2 Vuoden 2011 opetussuunnitelman harjoittelut	14
2.1.3 Harjoittelupaikkojen ohjaajat ja työelämän mentorit	15
2.1.4 DiakOppi tulkkiopiskelijoiden harjoittelupaikkana	17
2.2 Harjoittelujen opintokokonaisuuspalaute	20
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS SEKÄ TUTKIMUSOSAN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA MENETELMÄVALINNAT	21
3.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset	21
3.2 Tutkimuksellinen lähestymistapa ja tutkimusmetodi	22
3.3 Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus	24
3.4 Aineistonkeruumenetelmät	25
3.4.1 Opintokokonaisuuspalautteet - valmis aineisto	26
3.4.2 Havainnointi aineistonkeruumenetelmänä	27
3.5 Tutkimusaineiston analyysimenetelmät	28
4 OPINTOKOKONAISUUSPALAUTTEIDEN ANALYYSI	30
4.1 Opiskelijoiden kokemuksia alkuvaiheen harjoitteluista	30
4.1.1 Palaute alkuvaiheen harjoitteluista vuonna 2008	31
4.1.2 Palaute alkuvaiheen harjoitteluista vuonna 2009	31
4.1.3 Palaute alkuvaiheen harjoitteluista vuonna 2010	32
4.1.4 Palaute alkuvaiheen harjoitteluista vuonna 2011	32
4.1.5 Koonti alkuvaiheen harjoittelujen palautteista	33
4.2 Loppuvaiheen harjoitteluista kerätty opintokokonaisuuspalaute	37
4.2.1 Palaute loppuvaiheen harjoitteluista vuonna 2009	38
4.2.2 Palaute loppuvaiheen harjoitteluista vuonna 2010	38
4.2.3 Palaute loppuvaiheen harjoitteluista vuonna 2011	39
4.2.4 Koonti loppuvaiheen harjoittelujen palautteista	39
4.3 Analyysin tulokset ja niiden tulkinta	43
4.3.1 Opiskelijaan liittyvät tekijät	46
4.3.2 Kouluttajaan ja koulutukseen liittyvät tekijät	48
4.3.3 Työelämän mentoriin liittyvät tekijät	52
4.3.4 Harjoitteluihin vaikuttava yhteiskunnallinen ulottuvuus	54
5 TYÖELÄMÄN HARJOITTELUN OHJAAJIEN JA DIAKIN VIITTOMAKIELEN TULKKIOPISKELIJOIDEN KESKUSTELUTILAISUUS	57
5.1 Harjoitteluun hakeminen	58
5.2 Harjoittelijan valitseminen	60
5.3 Opiskelijan asenne	60
5.4 Yhteenveto harjoittelun ohjaajien kokemuksista ja tulosten tulkinta	62

6 LAAJENNETTU SWOT-ANALYYSI VIITTOMAKIELEN TULKKIOPISKELIJOIDEN JA HARJOITTELUN OHJAAJIEN KOKEMUKSISTA	65
---	----

7 HARJOITTELUKÄYTÄNNÖT DIAKIN VIITTOMAKIELENTULKIN KOULUTUSOH- JELMASSA - MALLI TOIMIVASTA KOKONAISUUDESTA	68
---	----

7.1 Harjoittelun ajankohdat	68
7.2 Harjoittelusopimukset	69
7.3 Harjoittelupaikkojen hankinta ja harjoittelijoiden rekrytointi	69
7.4 Harjoittelun ohjaus	70
7.5 Harjoittelun ohjaajien koulutus	71
7.6 Opiskelijan harjoittelun arviointi	73
7.7 Tiedonkulku sekä yhteistyö työelämän ja Diakin välillä	73
7.8 Koulutusohjelman sitouttaminen käytäntöihin	74

8 POHDINTA	76
------------	----

8.1 Tutkimustulokset harjoittelukäytäntöjen kehittämisen tukena	76
8.2 Harjoittelukäytäntöjen hyödynnettävyys ja merkitys	80
8.3 Opinnäytetyön tutkimusosan luotettavuus	82
8.4 Opinnäytetyöprosessin itsearviointi	84

LÄHTEET	86
---------	----

LIITTEET	
----------	--

1 JOHDANTO

Ammattikorkeakoulutuksen suurimpia kehittämishaasteita on oppiminen työelämässä. Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa painotetaan käytännön taitoja, ja harjoittelut ovat olleet odotetuimpia opintojaksoja opiskelijoiden näkökulmasta. Niiden kautta tulkin ammatti tulee tutummaksi, ja koulun ulkopuolelta saatu palaute edistää opiskelijoiden itsearviointitaitojen kehittymistä. Harjoitteluissa alan toimijat tutustuvat tulkkio opiskelijoihin ja samalla katsastavat potentiaalisia tulevia työntekijöitään. Useiden tutkimusten mukaan opiskelijat kokevat työelämässä oppimisen ja työyhteisössä toimimisen oppilaitosympäristöä todellisempänä, sillä työelämässä on mahdollisuus nähdä aitoja tilanteita ja päästä toimimaan sekä käsittelemään niitä. Työelämässä opiskelijat voivat liittää uusia tietoja ja taitoja aiempiin kokemuksiinsa, mikä motivoi heitä. (Collin 2007, 215; Lofström, Kanerva, Tuuttila, Lehtinen & Nevgi 2006, 20; Virtanen ja Collin 2007, 220.)

Viittomakielen tulkkausalalan rakennemuutos, eli muutos hajautetusta tulkkipalvelusta Kelalle keskitettyyn ja kilpailutettuun palvelujärjestelmään, toi haasteen harjoittelujen toteutumiselle. Haasteen toi myös vuonna 2011 käyttöön otettu opetussuunnitelma, jonka mukaisesti opiskelijat painottavat opintojaan joko kielten väliseen tai kielensisäiseen tulkkaukseen. Opiskelijoiden harjoitteluympäristöinä tulevat olemaan Diakin tulkkauspalveluyritys ja työelämän oppimisympäristö DiakOpin sekä muiden viittomakielen tulkkauspalveluyritysten lisäksi puhevamma-alan tulkkauspalveluyritykset, järjestöt ja muut toimijat. Lisäksi opiskelijoiden harjoitteluja ohjaavat yksittäiset puhevammaisten tulkit, joten harjoittelusopimuksia tehdään sekä puitesopimuksina yritysten kanssa että yksittäisten tulkkien ja muiden tahojen kanssa. Entiset käytännöt eivät näin ollen enää kaikilta osin toimi. Työelämällä on moninaiset odotukset harjoittelijoihin liittyen, eikä Diakin kahden vuoden sisällä väistyvän vanhan opetussuunnitelman sisällöillä pystytä niihin kaikilta osin vastaamaan. Yhteiset pelisäännöt ja tarkemmat ohjeistukset edesauttavat koulutuksen ja työelämän yhteistyötä.

Opinnäytetyö on työelämälähtöinen, ja sen tilaajana on Diakonia-ammattikorkeakoulu. Työn tavoitteena on selkiyttää, uudistaa ja koota Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelukäytäntöjä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi uuden opetussuunnitelman jalkautuessa käytäntöön. Työn fokuksena on harjoittelujen kokonaisuus mukaan lukien opiskelijoiden ohjeistukset, harjoittelun ohjaajien kouluttaminen sekä käytäntöjen yhtenäistäminen. Tavoitteeseen pyritään kartoittamalla opiskelijoiden sekä harjoittelun ohjaajien kokemuksia, toiveita ja odotuksia harjoitteluista, joiden pohjalta on tarkoitus muodostaa suunnitelma toimivien harjoittelukäytäntöjen toteuttamisesta.

Konkreettisesti opinnäytetyö toteutetaan analysoimalla Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelujen opintokokonaisuuspalautteita vuosilta 2008 – 2011, jolloin saadaan selville opiskelijoiden kokemukset harjoitteluista. Lisäksi kartoitetaan työelämän edustajien tarpeita opiskelijoiden ja harjoittelun ohjaajien tapaamisessa sekä järjestetään harjoittelunohjaajien ja työelämän mentorien koulutuspäivä. Näiden aineistojen perusteella pyritään löytämään vastaukset tutkimuskysymyksiin ja kehittämään harjoittelukäytäntöjä.

Diak hyötyy työstä saamalla käyttöön selkeän harjoittelukäytäntöjen kokonaisuuden, joka tukee uuden opetussuunnitelman toteuttamista. Työelämä puolestaan tulee tietoisemmaksi opiskelijoiden ohjaamisesta ja harjoittelujen sisällöistä. Yhtenäiset käytännöt ovat työelämän edustajille myös väline kouluttaa osaltaan tulevia työntekijöitä. Käytäntöjen uudistamisella pyritään opiskelijoiden ammatillisen kasvun lisäämiseen, jolloin harjoittelun ohjaus on työelämällekin entistä myönteisempi kokemus.

Opinnäytetyössä pyritään ottamaan huomioon sekä opiskelijan, harjoittelun ohjaajan että koulutuksen näkökulma, kuitenkin niin, että Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman ja työelämän välinen yhteistyö on keskiössä. Ammattikorkeakoulutuksen kehittäminen, opiskelijoiden mahdollisimman hyvän harjoittelun toteuttaminen ja työelämäyhteistyön lisääminen ovat syntyneet luonnollisena jatkumona kirjoittajan viittomakielentulkkinäkökulmasta ja tulkkauslehtorin työskentelemisestä.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAUSTAA JA LÄHTÖKOHTIA: TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

Diakissa opetusta ja ohjausta linjaavat Diakin pedagogiset periaatteet, joiden keskiössä on opiskelijan oppiminen. Näiden toimintaperiaatteiden mukaan opiskelijoiden oppimisessa painottuvat opiskelijan omat kokemukset, osaaminen ja reflektointi. Pedagogisten toimintaperiaatteiden mukaisesti Diakin koulutuksessa korostuvat monipuoliset työelämän osaamisympäristöt, opiskelijan ammatillisen ja persoonallisen kasvun tukeminen, opiskelijan itse- ja vertaisarviointitaitojen kehittyminen sekä vahva arvopohja ja joustavat pedagogiset ratkaisut. Aluevaikuttavuus huomioidaan käymällä tiivistä vuoropuhelua yhteiskunnan eri tahojen sekä työelämän kanssa, jolloin niiden tarpeet tulevat otetuiksi huomioon pedagogisissa ratkaisuissa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012a.)

Diakissa harjoittelu on keskeinen osa opiskelijan opintoja. Harjoittelu on opetussuunnitelmaan pohjautuvaa toimintaa, joka on Diakissa ohjattua. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012b.) Harjoittelua ohjaavat sekä koulutusohjelman kyseisestä harjoittelusta vastaava lehtori eli tuutori että työelämän harjoittelupaikan ohjaaja eli mentori. Harjoittelulle Diakissa asetetut tavoitteet nousevat ammattikorkeakouluasetuksesta. Asetuksen mukaan ”harjoittelun tavoitteena on perehdyttää opiskelija ohjatusti erityisesti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä” (Ammattikorkeakouluasetus 16.6.2005/423).

Diakissa painotetaan harjoittelujen merkitystä ja hyviä harjoittelukäytäntöjä onkin jo pitkään kehitetty eri koulutusaloilla. Käytännöt on koottu harjoittelumateriaaliksi, joka on suurelta osin näkyvillä Diakin verkkosivuilla erilaisina ohjeina, lomakkeina, suosituksina ja kuvauksina, tietoa on myös harjoittelun eri toimijoiden tehtävistä. Harjoittelumateriaali keskittyy suurimmaksi osaksi Diakin sosiaali- ja terveystieteiden sekä kirkon alan koulutuksiin, joissa harjoittelukäytäntöjä on kehitetty yhdessä sidosryhmien kanssa. Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa käytössä olevia materiaaleja on sivuilla vain vähän, ja ne ovat osittain vanhentuneet. Esimerkkinä hyvistä käytännöistä ovat harjoitteluyhteistyöhön liitty-

vät Diakin ja eri työelämän sidosryhmien tapaamiset. (Hulkko, Virtanen, Lampe-
lo, Teckenberg, Vieltojärvi, Saarilampi & Mustonen 2009, 60-61).

Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa ei ole järjestetty säännöllisesti harjoitte-
lu yhteistyöhön liittyviä tapaamisia työelämän kanssa. Yhtenä syynä on ollut se,
että Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa on ollut suhteellisen vähän
resurssia opiskelijoiden ohjaamiseen, mikä johtuu laajuudeltaan suppeista har-
joitteluista, eikä aikaa tapaamisten järjestämiseen ole riittänyt. Käytännössä
resurssi on kulunut opiskelijoiden ohjeistamiseen sekä harjoitteluraporttien lu-
kemiseen. Harjoittelupaikkavierailuja ei ole pystytty toteuttamaan, vaan yhteyttä
on pidetty joko sähköpostilla tai puhelimitse. Vierailuja on hankaloittanut myös
se, että viittomakielialan ja puhevamma-alan harjoittelupaikat ovat sijoittuneet
koko Suomeen, ja samanaikaisesti yhdessä harjoittelupaikassa on vain yksi
opiskelija. Lisäksi harjoitteluja on suoritettu myös muina kuin harjoittelulle varat-
tuina ajankohtina, jolloin lehtorin työaika ei ole riittänyt vierailuihin.

Sosiaali- ja terveys- sekä kirkon alan harjoittelukäytännöt ovat Diakissa pitkälle
pohdittuja, mikä näkyy muun muassa siinä, että alojen kompetenssikuvaukset
ovat sekä opiskelijoiden että työelämän mentorien nähtävillä ja käytössä. Lisäk-
si alojen harjoittelupolut on kuvattu selkeästi ja käytössä on useita harjoitteluun
liittyviä lomakkeita. Terveysalalla on käytössä harjoittelupassit, jotka kulkevat
opiskelijan mukana koko opintojen ajan ja johon merkitään harjoittelujen etene-
minen. Lisäksi sosiaali- ja terveys- sekä kirkon alan harjoitteluista on tehty ku-
vaukset, joissa harjoittelun tavoitteet, sisällöt ja suoritustavat esitellään. (Diako-
nia-ammattikorkeakoulu 2012b.) Työelämän harjoittelun ohjaajat voivat näin
ollen hyödyntää ohjauksessaan monipuolista harjoittelumateriaalia.

Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa harjoittelumateriaaleja on ollut käytössä
tai hyödynnetty vain vähän. Yleisten harjoittelun reunaehtojen ja Diakin toimin-
taohjeiden lisäksi käytössä on ollut vain harjoittelusopimus, joka sekään ei sel-
laisenaan enää sovellu vuoden 2011 opetussuunnitelman harjoitteluihin johtuen
harjoittelujaksojen muutoksista. Viittomakielen tulkkauksen kompetenssikuva-
uksia on tehty vuonna 2012 ja Viittomakielentulkin koulutusohjelman yliopettaja

on tehnyt tulkkio opiskelijoiden harjoittelupolkua, joten uutta tietoa ja käytäntöjä saadaan lähitulevaisuudessa myös harjoittelun ohjaajien käyttöön.

Harjoittelupaikkojen hankinta on isoissa koulutusohjelmissa keskitettyä, kun taas viittomakielen tulkkikoulutuksessa vastuu harjoittelupaikkojen hankkimisesta on ollut opiskelijoilla itsellään. Poikkeuksena on ollut harjoittelu Diakin työelämän osaamisympäristö DiakOpissa osana Asioimistulkkauharjoittelua. Diakilla on puitesopimuksia useiden sosiaali- ja terveys- sekä kirkon alan organisaatioiden kanssa. Organisaatiot ovat sitoutuneet ottamaan Diakin opiskelijoita harjoitteluun. Isojen koulutusohjelmien opiskelijoiden harjoittelupaikkojen saanti on siten varmistettu Diakin taholta ja opiskelijat voivat käyttää harjoittelupaikan hakemisessa apunaan myös Jobstep-palvelua. Jobstep on sähköinen eri ammattikorkeakoulujen välinen työnvälitys- ja tietopalvelu, jonka kautta työnantajat ja organisaatiot voivat etsiä harjoittelijoita jättämällä palveluun ilmoituksia harjoittelupaikoista. Opiskelijat voivat jättää palveluun omia harjoittelupaikkahakemuksiaan ja ansioluetteloitaan, joita työnantajat pääsevät katsomaan. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012b.) Jobstep ei vielä ole ollut käytössä tulkkausalalla, mutta sen hyödyntäminen on varteenotettava asia nyt, kun tulkkausalalle on perustettu monia uusia yrityksiä aiemman freelancerina toimimisen sijaan.

Viittomakielentulkin koulutusohjelma on tehnyt harjoitteluihin liittyen yhteistyötä valtakunnallisesti humanistisen ja kasvatustieteiden ja erityisesti Humanistisen ammattikorkeakoulun Viittomakielentulkin koulutusohjelman kanssa. Yhteistyön avulla pyrittiin järjestämään jo toisen asteen tulkkikoulutuksessa eri oppilaitosten harjoittelut eri ajanjaksoille, jotta työelämä voisi ottaa mahdollisimman monta harjoittelijaa ja jotta opiskelijat saisivat suoritettua harjoittelujaksojaan ajallaan. Yhteistyö toimi siihen asti, kunnes Humanistinen ammattikorkeakoulu (HUMAK) alkoi kouluttaa viittomakielentulkkeja myös Helsingissä. (T. Rissanen, henkilökohtainen tiedonanto 19.9.2012.) Yhteistyötä harjoittelukäytäntöjen kehittämiseksi humanistisella ja kasvatustieteiden alalla on tehty myös Opetusministeriön rahoittaman valtakunnallisen Harjoittelujen kehittämishankkeen (HARKE) osana. Hankkeessa painotettiin harjoittelun ohjausta, harjoittelupaikkojen hankintaa ja sopimuksia sekä harjoittelun pedagogisia tavoitteita. (Harjoittelujen kehittämishanke 2005.)

HARKE-hankkeessa oli mukana kaikki ammattikorkeakoulut, joten harjoittelukäytäntöjä on koottu ja kehitetty jokaisessa. Hankkeen osana esimerkiksi Turun Ammattikorkeakoulussa vuonna 2004 toteutetussa harjoittelujen kehittämissuunnitelmassa etsittiin toimivia käytäntöjä hyvinvointipalvelujen tulosalueella. Projektin tärkeimpiä tuloksia olivat harjoittelunohjaajien hyvin suunniteltu koulutus, harjoittelupaikkarekisterin luominen internetiin, ohjaus ja yhteydenpito opiskelijan, ohjaajan ja ohjaavan lehtorin välillä verkossa sekä uudenlaiset arviointikäytännöt. (Putkinen 2006, 41.)

2.1 Harjoittelu Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa

Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa noudatetaan tällä hetkellä rinnakkain kahta eri opetussuunnitelmaa. Vanha, vuonna 2014 väistynyt opetussuunnitelma keskittyy viittomakielen tulkkaukseen ja sen mukaan opiskelleet valmistuvat viittomakielen tulkeiksi. Uudessa, vuonna 2011 voimaan tulleessa integroidussa opetussuunnitelmassa perusideologia on erilainen kuin mitä vuonna 2015 käytöstä poistuvassa suunnitelmassa. Molempien opetussuunnitelmien mukaiset opinnot muodostuvat opintokokonaisuuksista, jotka puolestaan koostuvat kahdesta tai useammasta opintojaksosta. Uuden opetussuunnitelman mukaan opiskelleet valmistuvat tulkeiksi, jotka ovat suuntautuneet opinnoissaan joko kielten väliseen tulkkaukseen tai kielensisäiseen tulkkaukseen ja pedagogiikkaan. Uudessa opetussuunnitelmassa osa opinnoista, kuten ammatitieteen, kulkee juonteina koko opintojen ajan. Osa taas, kuten harjoittelut, kulkee osina eri opintokokonaisuuksissa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012g.)

Opetussuunnitelmauudistus pohjautuu lainsäädäntöön. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta astui voimaan 1.9.2010, jolloin tulkkauspalvelun järjestäminen siirtyi Kansaneläkelaitoksen (Kela) vastuulle. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012e; Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012g.) Uudessa laissa on tulkkauspalvelun käyttäjinä huomioitu viittomakielisten, kuuroutuneiden, sisäkorvaistutteen saaneiden ja kuurosokeiden tulkkauksen lisäksi myös puhevammaiset henkilöt (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 19.2.2010/133). Näihin asiakasryhmiin opiskelijat tutustuvat Diakin Viittomakie-

lentulkin koulutusohjelman uuden opetussuunnitelman opintojaksoissa. Asiakasryhmien käyttämää kieltä ja kommunikaatiota sekä heille tulkkauksesta harjoitellaan käytännön harjoituksissa oppitunneilla, autenttisissa tilanteissa lehtorien tukemana osana Diakin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa (TKI) sekä työelämässä harjoittelujaksoilla työelämän mentorien ohjaamana. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012g.)

Diakin viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelukäytännöiltä edellytetään päivitystä, uudistamista ja kehittämistä. Suurimpina tekijöinä uudistamistarpeen taustalla ovat tulkkauksen toimintaympäristön muutokset, Diakin viittomakielentulkin koulutusohjelman opetussuunnitelmauudistus ja puhevamma-alan huomiointi. Lisäksi kehittämistarpeeseen vaikuttavat opiskelijoilta harjoittelun ohjauksen yhteydessä toistuvasti saatu palaute harjoittelumahdollisuuksien vähäisyydestä ja harjoittelupaikkojen saamisen vaikeudesta sekä työelämän harjoittelun ohjaajilta saatu palaute joistakin epäselvistä käytännöistä.

Opetussuunnitelmauudistuksessa uudistettiin myös harjoittelujen perusajatus. Vanhan opetussuunnitelman useat lyhyet ja laajuudeltaan suppeat harjoittelujaksot korvattiin laajemmilla, pidemmällä ja sisällöltään uudistetuilla harjoitteluilta. Harjoittelujen lukumäärä väheni 12:sta viiteen. Harjoittelut ovat uudessa opetussuunnitelmassa myös osana eri opintokokonaisuuksia, kun aiemmin ne olivat oma opintokokonaisuutensa. Harjoittelut voidaan jakaa seuranta-, kokeilu- ja tulkkauksiharjoitteluihin niiden tavoitteiden ja sisältöjen mukaan.

2.1.1 Vuoden 2005 opetussuunnitelman harjoittelut

Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman vanhassa, vuonna 2005 uudistettussa ja vuoteen 2014 mennessä väistyvässä opetussuunnitelmassa harjoittelun laajuus on 30 op. Harjoittelut jakaantuvat 12 eri opintojaksoon, jotka on laajuuksineen esitelty taulukossa 1. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012f.)

TAULUKKO 1. Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman vuoden 2005 opetus suunnitelman harjoittelut

Koodi	Harjoittelun nimi	Opintopisteet
HA.1.	Viittomakielinen yhteisö ja kulttuuri	3 op
HA.2.	Viittomakielentulkin työhön tutustuminen	1 op
HA.3.	Viittomakielentaitoiset ammattilaiset	3 op
HA.4.	Tulkkaus yleisissä tilaisuuksissa 1	2 op
HA.5.	Opiskelutulkkaus 1	2 op
HA.6.	Tulkkeskus	3 op
HA.7.	Tulkkaus yleisissä tilaisuuksissa 2	1 op
HA.8.	Viittomakielinen yhteiskunnassa	2 op
HA.9.	Eri asiakasryhmät	1 op
HA.10.	Asioimistulkkaus	5 op
HA.11.	Opiskelutulkkaus 2	4 op
HA.12.	Kääntäminen	3 op

Seurantaharjoitteluja ovat HA.1., HA.2., HA.3., HA.5. ja HA.8. Niiden aikana opiskelija tutustuu viittomakielialaan, sen toimijoihin ja asiakkaisiin sekä seuraa viittomakielentulkkiensa työskentelyä aidoissa tilanteissa. Harjoittelussa HA.3. opiskelija seuraa alan muiden ammattilaisten työtä. Seurantaharjoitteluja ennen opiskelijat ovat opiskelleet suomalaista viittomakieltä, suomen kieltä, kuurojen kulttuuria ja viittomakielentulkin etiikkaa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012f.)

Kokeiluharjoitteluja ovat HA.6. ja HA.9., joiden aikana opiskelija sekä seuraa tulkkiensa työtä että saa itse kokeilla tulkkausta. HA.6. –harjoittelussa opiskelija tutustuu myös muihin viittomakielentulkin työtehtäviin. HA.9. –harjoittelussa opiskelija tutustuu kuurosokeisiin asiakkaisiin ja heidän kommunikointimenetelmiinsä. Opiskelija harjoittelee myös ympäristön kuvailua ja opastusta eri tekniikoilla. Kokeiluharjoitteluja ennen opiskelija on opiskellut suomalaisen viittomakielen ja suomen kielen lisäksi kääntämistä, konsekutiivitulkkausta ja simulaanitulkkausta niin suomen kielestä viittomakieleen kuin päinvastoin. HA.9. –harjoittelua edeltävät tulkkaus eri asiakasryhmille – opinnot sekä opastuksen ja kuvailun perusteet. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012f.)

Tulkkausharjoitteluja ovat HA.4., HA.7., HA.10., HA.11. ja HA.12. Näissä harjoitteluissa pääpaino on tulkkauksessa ja kääntämisessä, jolloin opiskelija tulkkaa ja tekee käännöksiä mahdollisimman paljon itse aidoissa tilanteissa ohjaajan tukemana. Ennen näitä harjoitteluja opiskelija on opiskellut työkielten ja ammattisuusaineiden lisäksi jo useita kääntämisen ja tulkkauksen opintojaksoja, jotka aihepiireiltään eroavat toisistaan: dialogitulkkkaus, hengellinen tulkkkaus, asioimistulkkaus, lapsille tulkkkaus, opiskelutulkkkaus, viestintäteknikka tulkkauksessa ja kulttuuritulkkkaus. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012f.)

2.1.2 Vuoden 2011 opetussuunnitelman harjoittelut

Vuoden 2011 opetussuunnitelmassa harjoittelun laajuus on yhteensä 26 opintopistettä (op), jotka jakaantuvat viiteen harjoittelujaksoon. Harjoittelujaksot laajuuksineen on esitelty taulukossa 2. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012g.)

TAULUKKO 2. Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman vuoden 2011 opetussuunnitelman harjoittelut

Harjoittelun nimi	Opintopisteet
Harjoittelu 1	3 op
Harjoittelu 2	3 op
Harjoittelu 3	5 op
Harjoittelu 4	5 op
Harjoittelu 5	10 op

Uuden opetussuunnitelman harjoitteluista seurantarajoitteluja ovat Harjoittelut 1 ja 2. Niiden aikana opiskelija tutustuu viittomakielen tulkkaukseen, puhevammaisten tulkkaukseen ja viittomien opetukseen. Opiskelija tutustuu myös eri asiakasryhmiin ja heidän kommunikointimenetelmiinsä. Opiskelija seuraa viittomakielentulkkiin, puhevammaisten tulkkiin ja viittomien opettajien työtä aidoissa tilanteissa ja heidän työyhteisöissään. Ennen seurantarajoitteluja opiskelija on opiskellut työkieliä ja viestintää, lainsäädäntöä ja tulkkauspalvelun jär-

jestäytymistä, kulttuuritietoa ja tulkin perustaitoja sekä tutustunut eri asiakasryhmiin ja viittomakielialan ammattilaisiin. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012g.) Harjoittelut 1 ja 2 ovat tärkeitä siksi, että opiskelijan niistä saama palaute ja arviointi vaikuttavat myöhemmin painotusalueen valintaan.

Harjoittelujen 1 ja 2 jälkeen opiskelija valitsee painotusalueensa ja loput harjoittelut tehdään valinnan mukaisesti joko kielten välisenä tai kielensisäisenä tulkkauksena ja viittomien opetuksena. Kokeiluharjoitteluja uudessa opetussuunnitelmassa on yksi, Harjoittelu 3. Siinä opiskelija pääsee kokeilemaan tulkkausta helppoissa tilanteissa harjoittelun ohjaajan tukemana. Tärkeää on myös palautteen antaminen ja vastaanottaminen. Ennen kokeiluharjoittelua opiskelija on opiskellut joko tulkkausta tai kommunikaatiopedagogiikkaa riippuen suuntautumisvaihtoehdostaan. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012g.)

Varsinaisia tulkkausharjoitteluja ovat Harjoittelut 4 ja 5. Näissä harjoitteluissa opiskelijat pääsevät toimimaan tulkkeina ja kääntäjinä, joko yksin ohjaajan tukemana tai ohjaajan parina sekä opettamaan viittomia. Tärkeää on myös opiskelijan ammatillinen kasvu ja verkostoituminen. Ennen näitä tulkkausharjoitteluja opiskelija on opiskellut asioimistulkkausta, yrittäjyyttä ja projektiopintoja, tulkkauksen ja opetuksen syventäviä opintoja sekä mahdollisesti kirjoitustulkkausta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012g.)

2.1.3 Harjoittelupaikkojen ohjaajat ja työelämän mentorit

Viittomakielen tulkkausalalla tapahtui merkittävä historian suurin rakennemuutos vuonna 2010. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta tuli voimaan 1.9.2010 ja tulkkauspalveluiden järjestämisvastuu siirtyi kunnilta Kelalle, joka kilpailutti palvelun tuottamisen. Lain voimaantuloon asti viittomakielentulkit olivat toimineet suurimmaksi osaksi freelancereina, jotka hoitivat itse kaikki tulkkaukseen ja työhönsä liittyvät tehtävät. Freelancerit eivät olleet työsuhteessa kuntiin, vaan kunnat toimivat tulkkauspalvelun sijaismaksajina. Vain murto-osa tulkeista oli palkattuna johonkin harvoista yrityksistä. Lain voimaantulon jälkeen kaikki kentällä toimivat tulkit ovat joko yrittäjiä tai työsuhteessa yritykseen.

Ennen uuden tulkkauspalvelulain voimaantuloa tulkkio opiskelijoiden harjoitteluja ohjasivat Diakin vastuulehtorien lisäksi freelancereina toimineet tulkit, jotka päättivät itse siitä, milloin ottivat opiskelijan ohjattavakseen. Opiskelija ja tulkki sopivat harjoittelun ajankohdasta, aikatauluista, tulkkaustilanteista, joihin harjoittelija pääsi mukaan ja muista käytännön asioista. Yhdellä tulkilla saattoi vuoden aikana olla useita harjoittelijoita. Tulkkauspalvelulain voimaantulon jälkeen harjoittelun ohjaus muuttui radikaalisti, sillä harjoittelijoiden ottamisesta päättävät nykyisin yritykset. Forsénin (2012) mukaan opiskelijoiden tulee hakea harjoittelupaikkaa, ja yritys valitsee hakijoista haluamansa opiskelijat harjoitteluun. Yrityksissä tulkit on jaettu usein tiimeihin, jotka vastaavat käytännössä opiskelijan harjoittelun ohjaamisesta. Käytännössä yksi tiimi ohjaa kerrallaan yhtä opiskelijaa, ja yritys ottaa vuodessa vain muutaman harjoittelijan. Näistä syistä harjoittelupaikkojen määrä on vähentynyt huomattavasti verrattuna aikaan ennen uutta tulkkauspalvelulakia. (M. Forsén, henkilökohtainen tiedonanto 1.2.2012.)

Puhevamma-alalla harjoittelun ohjaajina toimivat puhevammaisten tulkit ja muut alan ammattilaiset. Puhevammaisten tulkit toimivat yksityisyrittäjinä tai jonkin yrityksen työntekijöinä. Käytännössä suurin osa puhevammaisten tulkeista toimii myös muissa puhevamma-alan tehtävissä tai tekevät tulkkausta sivutyönään, joten harjoittelumahdollisuudet ovat pääosin yksittäisiä tilanteita. Se hankaloittaa harjoittelun toteutumista ja pidentää harjoitteluun kuluva-aikaa. Koska puhevamma-ala on uusi sisältö Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman opetussuunnitelmassa ja ensimmäinen harjoittelu puhevamma-alalla toteutuu vasta syksyllä 2012, ei sen toimijoiden kanssa ole vielä pystytty muodostamaan yhteisiä harjoittelukäytäntöjä. Diakissa on pyritty helpottamaan harjoittelujen suorittamista ja parantamaan opiskelijoiden ohjausta perustamalla autenttisia oppimisympäristöjä. Viittomakielentulkin koulutusohjelman työelämän osaamisympäristö on nimeltään DiakOppi.

2.1.4. DiakOppi tulkkio opiskelijoiden harjoittelupaikkana

Työelämän harjoittelupaikoissa ja oppimisympäristöissä opitaan tekemällä erilaisissa aidoissa konteksteissa ja omaa toimintaa refleктоimalla. Tekemällä op-

piminen (Learning by Doing) on opiskelijan aktiivista kokeilua, kognitiivista toimintaa ja tiedon konstruointia. Olennaisia ovat opiskelijan omat havainnot, tulokset ja kokemukset eri tilanteista sekä opiskelijan motivaatio ja halu oppia. Laadukas oppiminen on mielekästä, ja se edellyttää opiskelijan aktiivista ja tavoitteellista työtä sekä mielekkäitä oppimistilanteita. Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on tuottaa osaamista ja asiantuntemusta, jotka syntyvät toiminnan kautta. (Barnett 2007, 15; Kolb 1984, 2; Löfström ym. 2006, 20.) Myös Diakin pedagogisten toimintaperiaatteiden mukaan opiskelijoiden oppimisessa painottuvat opiskelijan omat kokemukset, osaaminen ja reflektointi (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012a). Oppimisessa oleellista ovat merkittävät, kontekstuaaliset ja todellisen elämän tilanteet. Näitä ovat esimerkiksi harjoittelutilanteet. (Angenelli 2006, 36-37, 42; Markowitsch & Messerer 2006, 183; Savin-Baden 2000, 3, 14, 107-110, 128.)

Ammattikorkeakouluopiskelijat oppivat sekä oppilaitoksessa että työelämässä eri tilanteissa. Näiden oppimisympäristöjen yhdistelmä tuottaa dynaamista oppimista. Pedagogiikkaa ja ohjausta esiintyy kaikissa tilanteissa, joissa tietoa jaetaan, välitetään ja käytetään. Työelämässä opitaan tekemällä ja seuraamalla kokeneiden ammattilaisten työtä. Osallistumalla eri toimintoihin ja tekemällä harjoittelijat törmäävät uuteen tietoon ja ideoihin, konstruoivat ongelmanratkaisustrategioitaan sekä soveltavat teoriaa käytäntöön. (Bailey, Hughes & Moore 2004, 169-170; Salo 2006, 7.)

Diakissa on yleisesti panostettu voimakkaasti autenttisten oppimisympäristöjen kehittämiseen ja työelämäyhteyksiin. Kehittämistyön seurauksena on perustettu erilaisia työelämän osaamisympäristöjä (TOP) ja toteutettu niihin liittyviä hankkeita. Opiskelijat voivat suorittaa harjoitteluja näissä osaamisympäristöissä ja tehdä niihin liittyviä opinnäytetöitä (Hulkko ym. 2009, 30.) Diakissa perustettuja työelämän osaamisympäristöjä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla ikäihmisten kohtaamispaikka Santra Ulvilassa sekä Vammaisalan kehittämisklinikka Järvenpäässä (Marku 2010, 35-36). Viittomakielentulkin koulutusohjelman TOP on vuonna 2010 perustettu DiakOppi, jossa opiskelijat työskentelevät ja harjoittelevat aidoissa tilanteissa lehtorien ohjauksessa ja työpareina (DiakOppi 2012;

Marku 2010, 48). Opiskelijoiden DiakOpissa saama henkilökohtainen ohjaus edesauttaa heidän ammatillista kasvuun ja asiantuntijuutensa kehittymistä.

DiakOppi on opetustulkikeskus, joka perustettiin vastaamaan opiskelijoiden harjoittelupaikkojen saamisen ongelmiin sekä lehtorien työelämätaitojen ylläpitämiseksi ja päivittämiseksi. DiakOppi on osa Diakin TKI-toimintaa olemalla paitsi toimiva tulkkauspalveluja Lounais-Suomen alueella tarjoava yritys, myös opiskelijoiden harjoittelupaikka. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 18; DiakOppi 2012; Marku 2010, 46-50.) DiakOpissa työskentelevät Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman tulkkauksen lehtorit yhdessä tulkkiopiskelijoiden kanssa. Opiskelija saa DiakOpista henkilökohtaista ohjausta ja samalla harjoitella tulkkausta sekä tutustua tulkin työelämään ja -kenttään lehtorin tukemana. Opiskelijat pääsevät myös vaikuttamaan ja osallistumaan DiakOpin kehittämiseen. (DiakOppi 2012; Marku 2010, 48, 50.)

Opiskelijat oppivat työelämän osaamisympäristöissä tekemällä asiakastyötä, olemalla mukana tulkkaustilanteissa ja harjoittelemalla niissä sekä tekemällä myös muita tulkin työhön liittyviä tehtäviä ja etsimällä kussakin tilanteessa tarvitsemaansa tietoa. Työelämän osaamisympäristöissä harjoitellaan ja annetaan opetusta opetussuunnitelman tavoitteiden ohjaamana. Työelämän osaamisympäristöjen ideana on, että niissä opettajat, opiskelijat, tutkijat ja työelämän ammattilaiset toimivat yhdessä eettisesti ja asiakaslähtöisesti (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012d.)

Tulkkiopiskelijat ovat suorittaneet DiakOpissa osan Asioimistulkkausharjoittelustaan (HA.10), jonka kokonaislaajuus on 5 op. Jokaisella opiskelijoilla on tällä hetkellä mahdollisuus harjoitella DiakOpissa 5. ja 6. lukukaudella, yhteensä 20 tuntia. (S. Marku, henkilökohtainen tiedonanto 20.9.2012.) DiakOpissa opiskelijat keräävät yhtenä tehtävänä viittomia ja luokittelevat niitä tulkkiopiskelijat käytössä olevaan termipankkiin (Marku 2010, 48). Asioimistulkkausharjoittelua ei sellaisenaan enää ole vuoden 2011 opetussuunnitelmassa, vaan uuden opetussuunnitelman mukaan opiskelevat suorittavat DiakOpissa harjoitteluja 3 ja 4. Opiskelijoiden harjoittelutuntimäärää kasvatetaan, mikäli DiakOpin toiminta laajenee suunnitellusti (S. Marku, henkilökohtainen tiedonanto 20.9.2012).

Viittomakielen tulkkioiskelijat ovat päässeet harjoittelemaan tulkkauspalveluyri-
tysten ja DiakOpin lisäksi myös muissa autenttisissa oppimisympäristöissä, joita
koulutus on harjoittelumahdollisuuksiksi järjestänyt joko yksin tai yhteistyössä
työelämän, asiakasjärjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa. Tällaisia tilaisuu-
ksia ovat olleet kuurosokeiden kurssit, erilaiset kulttuuritapahtumat, useat yleiset
ja hengelliset tilaisuudet sekä tulkkiereksterikokeet ja taidonnäyte. (Diakonia-
ammattikorkeakoulu 2012d; DiakOppi 2012.) Erytisen hyvänä esimerkkinä kou-
lutusohjelman järjestämistä harjoitteluista ovat DiakOpin lisäksi Suomen kuu-
rosokeat ry:n koordinoimat kuurosokeiden kurssit, joissa Diakin tulkkioiskelijat
ovat voineet usean päivän ajan ja intensiivisesti harjoitella tulkkausta, opastusta
ja kuvailua kuurosokeille asiakkaille. Harjoittelussa opiskelijat ovat voineet ko-
keilla ja harjoitella erilaisia kuurosokeille tulkkauksen menetelmiä ja saada niistä
välitöntä palautetta sekä asiakkailta että ohjaavilta lehtoreilta, sillä kurssilla on
ollut mukana kaksi tulkkauksen lehtoria ohjaamassa opiskelijoita heidän harjoit-
telussaan. Harjoittelun toteuttamisessa on ollut mahdollista toteuttaa jo olemas-
sa olevia hyviä käytäntöjä, kuten riittävää harjoittelun ohjausta, palaute- ja pur-
kukeskusteluja sekä tehty Diakin ja työelämän välistä yhteistyötä.

Harjoittelusta DiakOpissa, kuten muistakin opinnoista, kerätään opiskelijoilta
palautetta Diakin laatujärjestelmän mukaisesti opintokokonaisuuspalautteella.
Opinnäytetyössä on kehittämistyön pohjaksi tutkittu vuosina 2008 – 2001 kerät-
tyjä harjoittelujen opintokokonaisuuspalautteita.

2.2 Harjoittelujen opintokokonaisuuspalaute

Opintokokonaisuuspalaute on Diakin palautteenkeruumenetelmä ja osa Diakin
laatujärjestelmää. Palautetta kerätään opiskelijoilta aina opintokokonaisuuden
lopussa. Opintokokonaisuuspalautetta on Diakissa kerätty lukuvuodesta 2007-
2008 alkaen (Hulkko ym. 2009, 32). Palautteissa opiskelijat arvioivat opintoko-
konaisuuden toteutumista, ja tuloksia käytetään koulutuksen kehittämiseen. Pa-
lautteet koostetaan ja niiden perusteella päivitetään jaksojen toteutussuunnitel-
mia ja opetussuunnitelmaa. Opintokokonaisuuspalautteet käsitellään lehtoritii-
meissä sekä opiskelijoiden kanssa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012c.)

Opintokokonaisuuspalautteet on kytketty osaksi tiettyjä opintojaksoja, joita ei arvioida ennen kuin opiskelija on antanut palautteen. Palautteen saaminen opiskelijoilta on näin varmistettu Diakin laadunvarmistusjärjestelmässä. (K. Sirola, henkilökohtainen tiedonanto 2.11.2011.)

Harjoitteluista, kuten muistakin opintojaksoista, kerätään opiskelijoilta Diakin laatujärjestelmän mukaisesti palautetta joka vuosi aina opintokokonaisuuden päättyessä. Harjoittelujen opintokokonaisuuspalautteet pyydetään opiskelijoilta aina kevätlukukausittain. Vuoden 2005 opetussuunnitelman alkuvaiheen harjoittelujen, HA.1. – HA.6., opintokokonaisuuspalautteeseen ovat vastanneet pääsääntöisesti toisen vuoden opiskelijat ja loppuvaiheen harjoittelujen, HA.7. – HA.12., opintokokonaisuuspalautteeseen kolmannen vuoden opiskelijat. (Dia-konia-ammattikorkeakoulu 2012c.)

Harjoitteluista ei uudessa, integroidussa opetussuunnitelmassa enää yksinään anneta palautetta, sillä integroidussa opetussuunnitelmassa tietyt asiat, kuten harjoittelujaksot, kulkevat osittain palasteltuina ja osittain juonteina opintokokonaisuuksien sisällä, eli harjoittelut ovat uudessa opetussuunnitelmassa osia laajemmissa opintokokonaisuuksissa. Senkin vuoksi vanhan opetussuunnitelman harjoitteluista kerätty systemaattinen palaute on arvokasta tietoa harjoittelun yleisistä käytännöistä opiskelijoiden näkökulmasta.

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS SEKÄ TUTKIMUSOSAN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA MENETELMÄVALINNAT

Ylemmän AMK:n opinnäytetyö on eräänlainen kehittämishanke, jonka tarkoituksena on kehittää jotain asiaa eli tuottaa uutta tietoa ja parantaa jo olemassa olevaa. Usein uusi tieto näkyy uusina ideoina, innovaatioina ja käytänteinä. (Anttila 2007, 9.) Kyrö (2004, 13, 16) puolestaan käyttää termiä ”kehittämistyö”, kun tarkoitetaan tutkimusta, jonka tavoitteena on tutkia jotain asiaa ja tulosten perusteella kehittää uusia ja entistä parempia käytäntöjä.

3.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa vastuu harjoitteluista on jakaantunut usealle lehtorille, jotka päivittävät harjoittelujen toteutussuunnitelmia Diakin laatu järjestelmän edellyttämällä tavalla opiskelijoilta ja harjoittelun ohjaajilta saadun palautteen perusteella. Viittomakielialalla ja tulkkauksen kentällä tapahtuneet muutokset sekä kahden opetussuunnitelman eteneminen rinnakkain aikaansaavat sen, että ohjeistuksiin ja harjoittelujen käytännön toteuttamiseen joudutaan tekemään sovellutuksia ja uudistuksia jopa kesken lukuvuoden. Ohjeistukset ja käytännöt ovat olleet kirjavia, mikä on vaikeuttanut sekä opiskelijoiden että työelämän harjoittelun ohjaajien työtä.

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen ja sisältää sekä tutkimuksellisen että kehittämisosan. Opinnäytetyössä on tarkoituksena kehittää toimivia harjoittelukäytäntöjä Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmalle. Tutkimuksellisen osuuden lähtökohtana on selvittää Diakin viittomakielen tulkkio opiskelijoiden kokemuksia harjoitteluista vuosilta 2008 - 2011 sekä kartoittaa työelämän harjoittelun ohjaajien kokemuksia ja toiveita harjoittelujen suhteen. Niin saadaan kartoitettua harjoittelujen nykytila eri näkökulmista.

Opiskelijoiden kokemuksia kartoitetaan vuosilta 2008 – 2011, koska tänä aikana Diakissa on kerätty opintokokonaisuuspalautetta ja koska ajanjakso kattaa sekä

hajautetun että Kelalle keskitetyn tulkkauspalvelun aikana suoritettua harjoittelua. Uuden opetussuunnitelman harjoittelusta saadaan opintokokonaisuuspaute vasta keväällä 2013, koska ensimmäinen uuden opetussuunnitelman mukainen harjoittelu toteutuu vasta lokakuussa 2012. Siksi sitä ei ole käytettävissä opinnäytetyöni aineistona. Työelämän harjoitteluihin liittyvät toiveet, esimerkiksi harjoittelujen keston ja työelämätaitojen suhteen, ovat osittain muuttuneet viime vuosina, joten työelämän kokemusten ja odotusten kartoittaminen on tärkeää etenkin onnistuneen harjoittelun ohjauksen kannalta. Opiskelijoiden palautteen sekä harjoittelun ohjaajien toiveiden ja odotusten pohjalta työstetään Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelukäytäntöjä, jotta ne vastaisivat paremmin sekä työelämän että opiskelijoiden tarpeita ja jotta harjoittelut toimisivat todellisena mahdollisuutena oppimiselle ja tulkkina kehittymiselle. Kehittämistyössä tärkeällä sijalla on kahden eri painotusalueen, viittomakielialan ja puhevamma-alan, huomioiminen harjoittelukäytäntöjen kehittämisessä.

Tutkimuksen tarkoituksesta nousee yksi päätutkimuskysymys: Millaisia ovat toimivat harjoittelukäytännöt viittomakielialan ammattikorkeakoulutuksessa?

Päätutkimuskysymyksestä on johdettu kolme alakysymystä.

1. Mitkä tekijät edistävät oppimista harjoittelussa viittomakielentulkkiopiskelijoiden näkökulmasta?
2. Millaisia kehittämistarpeita harjoittelussa on viittomakielentulkkiopiskelijoiden näkökulmasta?
3. Millaisia odotuksia ja toiveita työelämän harjoittelunohjaajilla liittyy harjoitteluun ja opiskelijoihin?

3.2 Tutkimuksellinen lähestymistapa ja tutkimusmetodi

Opinnäytetyöni perustuu vahvasti osallistuvaan havainnointiin, sillä toimin harjoitteluista vastaavana lehtorina ja ohjaan harjoitteluja Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa. Lisäksi koordinoin koulutusohjelman harjoitteluja laajemmin. Ennen Diakin tulkkauksen lehtorin työtä toimin työelämässä viittomakielentulkkina, jolloin otin mukaani viittomakielentulkkiopiskelijoita harjoitteluun aidoissa tilanteissa. Omat kokemukset sekä opiskelijoiden ja harjoittelun

ohjaajien kanssa käydyt keskustelut ovat luoneet peruskuvan tutkittavasta ja kehitettävästä ilmiöstä ja siksi suhteeni tutkittaviin ja aiheeseen on läheinen. Tämä voi olla myös tutkimuksen haittapuoli, kuten usein laadullisessa tutkimuksessa voi olla (Hakala, 2010, 19).

Tarkoituksena on tutkia ja tulkita opiskelijoiden ja harjoittelun ohjaajien käsityksiä ja mielipiteitä harjoitteluista, mikä Anttilan (2006; 2007) mukaan sopii teoriahakuiseen työhön ja puoltaisi tulkinnallisen lähestymistavan valintaa. Toisaalta tarkoituksena on myös havainnoida sekä eri toimijoiden kokemuksia, mikä on tyypillistä käytännönläheiselle työlle ja tulkinnallis-kokemukselliselle lähestymistavalle. Mainituille lähestymistavoille on yhteistä laadullinen tutkimusote. (Anttila 2006, 474; Anttila 2007, 23.) Opinnäytetyön tavoite harjoittelukäytäntöjen koamisesta on käytännönläheinen. Toisaalta kerätyn tiedon ymmärtämisellä ja tulkinnalla on tärkeä osansa näiden käytäntöjen luomisessa. Siksi kumpikaan paradigma yksinään ei tuota vastausta tutkimusongelmaan, vaan vasta niitä yhdistelemällä voidaan saada vastauksia tutkimusongelmaan.

Opinnäytetyössäni tiedon intressi on tulkinnallinen. Tarkoitus on tulkita ja ymmärtää harjoitteluissa osallisina olevien kokemuksia ja mielipiteitä ja siten muodostaa käsitys toimivista ja parannettavista asioista. Toisaalta työssä tulee huomioida myös kriittinen tiedon intressi, jonka tavoitteena on kehittäminen sekä prosessien muuttaminen (Kyrö 2004, 63). Tiedon intressiin liittyy tulosten perustelu. Kun tavoitteena on kehittäminen, perustelussa tulee kiinnittää huomiota siihen, millä tavalla saadut tulokset ovat osa uutta käytäntöä. Tärkeää on perustella, miten uusi tieto on saavutettu ja miten se suhteutuu aiempaan tietoon. (Kyrö 2004, 64-65.) Tulosten perustelussa tulee huomioida myös ne, joiden käyttöön tieto käytännössä tulee. Kokemukset ja mielipiteet ovat aina subjektiivisia, joten niiden pohjalta muodostettu uusi tieto tai käytäntö ei välttämättä voi olla yleisesti ymmärrettävissä, vaan vaatii tietyn kontekstin ja osallisuuden.

Opinnäytetyössä ei puhtaasti pitäydytä yhdessä, tietyssä päättelyn logiikassa. Koska opinnäytetyön tarkoitus on pyrkiä ymmärtämään eri toimijoiden harjoittelukokemuksia ja niiden pohjalta kehittää käytäntöjä, olisi luonnollista, jos päätelyssä noudatettaisiin induktiivisen eli aineistolähtöisen päättelyn periaatteita.

Toisaalta käytännöllä on opinnäytetyössä niin keskeinen rooli, että työn tulokset voisivat jäädä puutteellisiksi ilman abduktiivisen eli käytännönläheisen perspektiivin huomioimista (Anttila 2006, 116-117; Kyrö 2004, 73-74.) Siksi opinnäytetyössä pyritään huomioimaan molemmat edellä mainitut päättelyn lajit. Deduktiivinen päättely ei sovellu opinnäytetyöhön sen vahvan teoriapohjaisuuden vuoksi (Anttila 2006, 116; Kyrö 2004, 73, 75). Aineisto on työssä pääosassa, joten induktiivinen ja abduktiivinen päättely puoltavat paremmin paikkaansa.

Harjoittelun liittyvien toimijoiden kokemusten ja harjoittelujen kokonaisvaltainen ymmärtäminen on edellytys sille, että niiden käytännöt voidaan koota ja uudistaa toimivaksi kokonaisuudeksi. Kokemukset ovat aina subjektiivisia, joten tulokinnalla on työssä vahva tehtävä. Opinnäytetyöni tutkimusosan alkutilanne muodostuu omista kokemuksistani harjoittelun ohjaajana, harjoitteluista vastaavana lehtorina ja harjoittelujen koordinaattorina. Harjoitteluvastaavana käyn jatkuvaa vuoropuhelua niin opiskelijoiden kuin työelämän harjoittelupaikkojen ja harjoittelun ohjaajienkin kanssa ja otan säännöllisesti vastaan palautetta harjoittelujen sujumisesta. Käsittelen tutkimusaineistoa esiyymmärryksen pohjalta sekä sisällönanalyysin tavoin. Kokoan aineistosta nousevia asioita SWOT-analyysin ja muistiinpanojen muotoon, jolloin aineistosta voi käydä ilmi asioita, joita en ennen ole huomannut tai joiden en ajatellut olevan olennaisia. Teen tutkimusaineistojen analyysistä synteesin 8-kenttäisellä SWOT-analyysillä ja lisäksi siihen esille nousseet asiat. Synteesin pohjalta pyrin kehittämään toimivia harjoittelukäytäntöjä Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman käyttöön.

3.3 Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullisessa tutkimuksessa päämääränä on jonkin ilmiön ymmärtäminen, tulkinta ja soveltaminen (Anttila 2006, 275). Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen menetelmä, koska tutkimuksen mielenkiinto kohdistuu siihen, millaisia kokemuksia viittomakielen eri toimijoilla harjoitteluista on ja miten saavutetaisiin vieläkin onnistuneempi harjoittelu. Laadullinen tutkimus pyrkii vastaamaan kysymyksiin ”millainen” jokin asia on ja ”miten” jokin asia ymmärretään

(Anttila 2007, 108). Hakalan (2010, 21) ja Kiviniemen (2010, 70) mukaan laadullisen tutkimuksen tavoitteena on yleensä tutkittavien omien tulkintojen esille nostaminen. Usein laadullisen tutkimuksen tuloksiin vaikuttaa tutkijan kiinnostus tai perehtyneisyys tutkittavaan asiaan. (Anttila 2006, 276; Hakala 2010, 18-19; Kiviniemi 2010, 73-76.)

Opinnäytetyöni tutkimusongelmat ovat olleet selkeämuotoisia jo melko pitkään. Aineistoa analysoidessani hyödynnän myös opintokokonaisuuspalauteaineiston tiettyä numeerisuutta, joten työllä on kvantitatiivisenkin tutkimuksen piirteitä. Laadullinen tutkimus mahdollistaa kuitenkin paremmin tarkan kuvan saamisen tietystä ilmiöstä. Lisäksi aineiston analysointi ja tulkinta etenivät rinnakkain, mikä sekin on yksi laadullisen tutkimuksen piirteistä (Hakala 2010, 18-22.) Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että uusia ja odottamattomiakin mielenkiinnon kohteita nousee esiin työn edetessä (Kiviniemi 2010, 71-73).

3.4 Aineistonkeruumenetelmät opinnäytetyössä

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmät ovat sellaisia, joilla päästään lähelle tutkittavaa. Aineistoa kerätään yleensä haastatteluina, observoimalla eli havainnoimalla, dokumenttiaineistoina tai reflektointiaineistoina. (Anttila 2007, 108-109; Kiviniemi 2010, 70, 78.) Laadullisessa tutkimuksessa ei käytetä kvantitatiivisen tutkimuksen tapaan satunnaisotantaa, vaan valitaan kohteet harkinnanvaraisesti sen mukaan, miten tutkittavaan aiheeseen voidaan paneutua mahdollisimman syvällisesti ja mielekkäästi (Kiviniemi 2010, 78).

Anttilan (2006, 277) ja Kiviniemen (2010, 78) mukaan laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä monimenetelmällisyys, eli tutkimusaineistoa kerätään usealla menetelmällä ja useasta lähteestä. Kiviniemi (2010, 74, 78) korostaa kuitenkin sitä, että menetelmien suuri määrä ei ole tärkeintä, vaan oleellista on tutkittavan ilmiön hallitseminen ja käsitteellistäminen. Tässä opinnäytetyössä olen käyttänyt aineistonkeruussa kahta eri menetelmää. Toisaalta olen kerännyt tietoa myös jokapäiväisen vuorovaikutuksen kautta omassa työyhteisössäni.

3.4.1 Opintokokonaisuuspalautteet – valmis aineisto

Ensimmäinen opinnäytetyöni tutkimusaineisto on toisaalta dokumenttiaineisto, mutta toisaalta se voidaan tietyin ehdoin luokitella myös nettikyselyksi. Valmiina aineistona olen käyttänyt Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelujen opintokokonaisuuspalautteita vuosilta 2008 – 2011. Palautteita ei voida käyttää kvantitatiivisen analyysin aineistona sen vähäisen numeerisuuteen pyrkivän sisällön takia, mutta se ei ole varsinainen haastatteluaineistokaan, koska opiskelijat vastatessaan pyrkivät tuomaan esille tosiasioita, eivät niinkään tajunnanvirtaa, kuten usein haastattelussa (Anttila 2007, 108-109). Valmis aineisto soveltuu tutkimukseen hyvin, sillä se antaa kuvan harjoittelujen kehittymisestä vuosien aikana. Anttilan (2006, 202) mukaan valmiit aineistot soveltuvat tutkimusaineistoksi hyvin, kun tutkitaan ilmiötä tai tapahtumia, jotka ovat jo tapahtuneet, eikä niitä voi siitä syystä tutkia muilla keinoin. Toisaalta haastattelulla saisi tutkittavien kokemuksista tarkempaa tietoa.

Alasuutari (2001) jakaa tutkimuksen aineistot niiden luotettavuutta arvioitaessa indikaattoreihin ja todistuksiin. Indikaattori on tietoa, joka heijastaa kulloistakin aikaa. Aineisto, jota ei ole kerätty vain tutkimuksen takia, soveltuu hyvin indikaattoriksi. (Alasuutari 2001, 95-96.) Opintokokonaisuuspalautteita kerätään Diakin laadunvarmistusjärjestelmän mukaisesti vuosittain, ja sen perusteella kehitetään ja päivitetään opintokokonaisuuden opintojaksoja. Palautteiden olemassaolo ei siis riipu opinnäytetyöstä, joten ne soveltuvat hyvin tutkimusaineistoksi ja niistä saatavia tuloksia voidaan oletettavasti pitää luotettavina.

Opintokokonaisuuspalautteista ei tosin selviä, ovatko opiskelijat vastanneet palautekyselyihin totuudenmukaisesti tai keskittyneet vain tiettyihin harjoitteluihin palautetta antaessaan. Palautekyselyyn voi vastata avovastauksilla, mutta tärkeä kysymys on, ottavatko opiskelijat kyselyn tosissaan, vai vastaavatko he siihen vain nopeasti yhtenä harjoitteluun kuuluvana tehtävänä. Toisaalta harjoittelut koetaan tärkeiksi ja hyödyllisiksi opintojaksoiksi, ja niiden järjestyminen ja onnistuminen vaikuttavat opiskelijan opintojen etenemiseen ja valmistumiseen. Opiskelijat tietävät, että palautteet käsitellään lehtoreiden ja johdon kesken sekä yhdessä opiskelijoiden kanssa ja että Diak on sitoutunut huomioimaan palaut-

teen opintojaksoja kehitettäessä. Näin ollen palaute palvelee ennen kaikkea opiskelijoita, joten vastausten olettaisi olevan rehellisesti annettuja.

Harjoittelujen opintokokonaisuus on jaettu kahteen osaan, alkuvaiheen harjoitteluihin HA.1. – HA.6. ja loppuvaiheen harjoitteluihin HA.7. – HA.12. Opintokokonaisuuspalautekysely koostuu sekä strukturoiduista, määrällisistä kysymyksistä sekä kysymyksistä, joihin annetaan avovastaukset. Opiskelijat arvioivat opintokokonaisuutta yleisesti ja saavat vapaasti antaa opintokokonaisuudesta positiivista palautetta ja tehdä kehittämissuhteita. Näin ollen opintokokonaisuuspalauteet sisältävät juuri sitä tietoa, mitä tutkimusongelmani ja tutkimuskysymyksiini ratkaisuun tarvitaan. Alkuperäisen aineiston käyttöön on saatu tutkimuslupa Diakilta. Anttila (2006, 204-205) korostaa dokumenttiaineiston käytössä lähdekritiikkiä, joka kattaa pohdinnan materiaalin kokoojasta, sen tarkoituksesta ja sisällöstä, tutkittavasta aiheesta, toistettavuudesta ja aineiston kattavuudesta.

3.4.2 Havainnointi aineistonkeruumenetelmänä

Toisena tutkimusaineistona käytin 1.2.2012 Diakissa järjestettyä työelämän mentorien ja tulkkiohjaajien yhteistä seminaaria, jossa keskusteltiin harjoittelujen nykytilasta. Paikalla oli edustajia seitsemästä eri tulkkauksen palveluyrityksestä, Suomen Viittomakielentulkki ry:stä, kaksi tulkkauslehtoria Diakista sekä valtaosa jokaisen neljän vuosikurssin opiskelijoista. Havainnoin tilaisuutta tekemällä muistiinpanoja, mikä soveltui aineistonkeruumenetelmäksi, koska kyseessä oli rajattu tilaisuus sekä kestoltaan että osallistujamäärältään (Grönfors, 2010, 164). Aineiston keruun olisi voinut toteuttaa kyselytutkimuksenakin, mutta joka tapauksessa järjestetty tilaisuus oli tarkoituksenmukaista hyödyntää. Aikaa säästy, kun voin olla itse läsnä tilaisuuden havainnoitsijana.

Keräsin aineiston passiivisen osallistuvan havainnoinnin menetelmää käyttäen. Havainnointiaineisto koostuu tällöin muistiinpanoista, valokuvista ja/tai dokumenteista (Anttila 2007, 108). Havainnoimalla kerätyn tiedon pitää olla tutkimusongelman mukaan suuntautunutta ja havainnoinnin tulee olla luotettavaa. Passiivisessa havainnoinnissa tutkija on läsnä tutkimuksessaan tilanteessa, muttei

vaikuta tilanteen kulkuun. Menetelmän etuna on se, että on mahdollista tehdä havainnointia todellisuudesta. Havainnoinnin ongelmana voi olla se, että tutkija kirjaa ylös vääriä asioita tai jättää jotain kirjaamatta. Lisäksi tutkijan oma tulkinta jostakin havainnosta saattaa olla erilainen kuin mitä on tarkoitettu. Siksi havainnot tulee kirjata huolellisesti ja järjestelmällisesti. (Anttila 2006, 189-190, 191-192; Grönfors 2010, 157, 159-160, 164-167, 169.) Toimivat harjoittelukäytännöt palvelevat myös työelämää, joten on oletettavaa, että mentorit toivat järjestetystä tilaisuudesta esiin kaikki ne asiat ja tekijät, joihin he toivoivat parannusta.

Havainnointia tehdään joko strukturoituna tai strukturoimattomana havainnointina. Strukturoidussa havainnoinnissa kohteet jäsenellään etukäteen ennen varsinaista havainnointitilannetta. Strukturoimattomassa havainnoinnissa havainnot talletetaan muistiin ja kerätty aineisto jäsenellään havainnointitilanteen jälkeen. Opinnäytetyön havainnointitekniikaksi valitsin strukturoimattoman havainnoinnin, koska minulla ei ollut mahdollisuutta luokitella havainnointia ennalta. Apuna käytin aiheesta olevaa ennakkotuntemustani. Strukturoimattomassa havainnoinnissa määritellään tietyt avainsanat, joiden perustella aineistoa myöhemmin analysoidaan. (Anttila 2006, 192.) Koska viittomakielialalla pitkään työskennelleenä sekä tulkkauksen lehtorin työn kautta harjoittelut ilmiönä oli tuttu, päädyin strukturoimattomaan havainnointitekniikkaan. Ennakkotuntemukseni ja esiymmärrykseni perusteella määrittelin havainnoinnin asiasanoiksi opiskelijan toimintaan liittyvät ”harjoitteluun hakeminen”, ”harjoittelijan valitseminen” ja ”opiskelijan asenne”. Näiden asiasanojen oletin olevan sellaisia, jotka nousisivat työelämän harjoittelun ohjaajien kommentteissa tärkeimmiksi ja niin myös kävi.

3.5 Tutkimusaineiston analyysimenetelmät

Opinnäytetyön aineistot analysoin käyttäen sisällönanalyysiä. Opintokokonaisuuspalautteista laskin, mitkä tekijät opiskelijat kokivat harjoittelussa positiivisiksi ja mitkä negatiivisiksi sekä montako mainintaa mikäkin tekijä sai. Vastausten listauksen jälkeen käytin aineiston analysoinnissa SWOT-analyysiä, sillä määrällisen analyysin lisäksi tutkimuskysymykset edellyttivät myös aineiston laadullista analysointia. Analyysit ja aineistosta tehdyt tulkinnat on esitelty luvussa 4.3.

Analyysin nimessä olevat kirjaimet ilmaisevat siinä käytettävän luokittelun, ja nimi tulee englannin kielestä: Strengths eli vahvuudet, Weaknesses eli heikkoudet, Opportunities eli mahdollisuudet ja Threats eli uhat. Vahvuudet ja heikkoudet ovat sisäisiä tekijöitä, mahdollisuudet ja uhat ulkoisia. Vahvuudet ovat positiivisia tekijöitä, jotka auttavat menestymään, heikkoudet estävät sen. Mahdollisuudet auttavat menestymään, uhat puolestaan vaarantavat menestymisen. (Anttila 2007, 138, 141-142.) SWOT-analyysi valikoitui analyysimenetelmäksi toisaalta sen yksinkertaisuuden takia sekä siksi, että siten sain näkyväksi myös sen, mitkä harjoitteluun vaikuttavista tekijöistä ovat Diakin sisäisiä ja mitkä ulkopuolisia tekijöitä ja miten ne sijoittuvat suhteessa toisiinsa. Anttilan (2007, 142) mukaan SWOT-analyysin heikkous voi olla se, että siinä ei välttämättä tehdä lopuksi johtopäätöksiä tai suunnitella kehittämistoimenpiteitä.

Havainnointiaineistoa kertyi kahdeksan käsin kirjoitettua liuskaa. Aluksi poimin muistiinpanoista kommentteja ja huomioita manuaalisesti paperille. Sen jälkeen kokosin ja yhdistelin havainnot eri yläkäsitteiden alle. Yläkäsitteinä käytin etukäteen määrittelemiäni avainsanoja ”harjoitteluun hakeminen”, ”harjoittelijan valitseminen” ja ”opiskelijan asenne”. Havainnot on esitelty luvuissa 5.1, 5.2 ja 5.3. Analyysin jälkeen tein tuloksista uusia tulkintoja, jotka on kuvattu luvussa 5.4.

Analysoituani molemmat tutkimusaineistot tein niistä synteesin, joka on kuvattu luvussa 6. Siinä yhdistin opintokokonaisuuspalautteiden ja havainnointiaineiston analyysit ja menetelmänä käytin 8-kenttäistä SWOT-analyysiä. Anttila (2007) pitää 8-kenttäistä SWOT-analyysiä käyttökelpoisena, kun aineiston perusteella pitää tehdä kehittämissuhteita. Laajennetussa SWOT-analyysissä pohditaan, miten vahvuuksista kehitetään menestystekijöitä, miten heikkoudet muutetaan vahvuuksiksi, miten uhat muutetaan vahvuuksiksi ja miten mahdollisista uhkavista kriiseistä selvitään. (Anttila 2007, 142-143.) Käyttämällä 8-kenttäistä SWOT-analyysiä tein loppuun opintokokonaisuuspalautteiden analyysin johtopäätöksineen ja toimenpide-ehdotuksineen. Analyysin perusteella tein tulkintoja eri toimijoiden kokemuksista harjoittelusta. Samalla tein tulkintoja itse harjoittelusta koulutuksen järjestäjän näkökulmasta ja pyrin selvittämään, mikä harjoittelussa toimii hyvin ja mikä niissä vaatii kehittämistä. Analyysin perusteella voidaan ymmärtää ilmiön kehittymistä ja sen edellyttämiä toimintatapamuutoksia.

4 OPINTOKOKONAISUUSPALAUTTEIDEN ANALYYSI

Luvussa 4 analysoidaan tutkimusaineiston ensimmäistä osaa eli Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelujen opintokokonaisuuspalauteita vuosilta 2008 – 2011. Opintokokonaisuuspalautekyselyssä opiskelijat arvioivat opintokokonaisuuden yleisten, opetussuunnitelman mukaisten tavoitteiden toteutumista numeerisesti sekä antavat kokonaisuudelle yleisarvosanan. Lisäksi opiskelijat saavat vapaasti vastata seuraaviin kysymyksiin: Mikä opintokokonaisuudessa auttoi oppimista? Millaisia kehitystarpeita opintokokonaisuudessa on? Opiskelija voi halutessaan vastata myös vain toiseen tai ei kumpaankaan näistä kysymyksistä.

Aineistona opintokokonaisuuspalauteiden hyvä puoli on se, että etenkin avokysymyksissä opiskelijat saavat tehdä kehittämisehdotuksia ja samalla antaa sekä positiivista että negatiivista palautetta hyvinkin yksityiskohtaisista asioista. Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa palautteen negatiivinen puoli on se, että siinä opiskelijan on arvioitava useaa eri harjoittelua yhdessä palautekyselyssä. Se ei kuitenkaan ole Diakin yleinen käytäntö. Usein voi käydä niin, että jokin tietty harjoittelu dominoi ja ohjaa vastauksia ja arviota koko opintokokonaisuudesta. Aineiston analyysissä keskityttiin avovastauksiin, sillä numeerinen arvio on aina opiskelijoiden arvosanojen keskiarvo, eikä välttämättä kerro eri opintokausien toteutumisesta mitään. Analyysissä keskitytään jaottelemaan tuloksia alatutkimuskysymysten 1 ja 2 suuntaisesti, jotka ovat kuvattu sivulla 20.

4.1 Opiskelijoiden kokemuksia alkuvaiheen harjoitteluista

Alkuvaiheen harjoittelujen, eli harjoittelujen HA.1-HA.6., opintokokonaisuuspalauteet vuosina 2008 – 2011 pyydettiin Tulkikeskus-harjoittelun eli jakson HA.6. yhteydessä. Alkuvaiheen harjoittelujen palautekyselyyn vastasi yhteensä 83 opiskelijaa 91:stä, eli 91 % toisen vuoden opiskelijoista vuosina 2008 – 2011. Vuonna 2008 vastaajia oli 20, vuonna 2009 16, vuonna 2010 25 ja vuonna 2011 22 vastaajaa.

4.1.1 Palaute alkuvaiheen harjoitteluista vuonna 2008

Harjoitteluista 1-6 eli opintojaksoista HA.1.-HA.6. antoi opintokokonaisuuspalauteen 20 opiskelijaa eli 100 % toisen vuoden opiskelijoista. Palautekyselyssä yhdeksän opiskelijaa ajatteli, että oppimista auttoi harjoittelujen käytännönläheisyys. Kahdeksan opiskelijaa koki, että parasta olivat erilaiset aidot tulkkauksitilanteet, joihin harjoittelussa pääsi mukaan. Harjoittelussa itse tulkkaminen edisti kuuden opiskelijan oppimista. Kolme opiskelijaa mainitsi positiivisena harjoittelujen monipuolisuuden, samoin kolme kehui harjoittelujen jälkeen käytävät purkukeskusteluja antoisiksi. Kaksi mainintaa saivat erilaisten asiakkaiden ja tulkkien näkeminen, keskustelut harjoittelujen ohjaajien kanssa, hyvä harjoitteluohjaus sekä yhteydenpito verkkoalustalla. Kerran mainittiin opiskelijan omatoimisuus, harjoittelujen kesto ja oppimispäiväkirjan pitäminen.

Yhdeksän opiskelijaa koki harjoittelupaikkojen saamisen vaikeaksi ja että Diakin tulisi auttaa harjoittelupaikkojen järjestämisessä. Viisi opiskelijaa esitti, että harjoittelun raportointitapojen monipuolistamista ja ehdotti kirjallisen raportin sijaan yhteisiä purkukeskusteluja. Neljä opiskelijaa ajatteli, että harjoittelun keston suhde sen sisältöön ei ole tasapainossa. Kaksi opiskelijaa mainitsi kehittämistarpeeksi sen, että harjoitteluissa pitäisi saada tulkata enemmän. Kerran mainittiin ohjauksen kehittämisen tarve harjoittelupaikassa, harjoittelujen samanaikaisuuden poistaminen sekä toive lisätuesta ja rohkaisusta harjoittelussa.

4.1.2 Palaute alkuvaiheen harjoitteluista vuonna 2009

Vuonna 2009 HA.1. – HA.6. -opintokokonaisuuspalauteen antoi 16 opiskelijaa 18:sta eli 88,9 % opiskelijoista. Heistä 10 oli sitä mieltä, että oppimista auttoi pääsy erilaisiin tulkkauksitilanteisiin ja harjoittelupaikkoihin harjoittelemaan opinnoissa opittuja tietoja ja taitoja sekä tutustumaan alan asiantuntijoihin. Kaksi opiskelijaa mainitsi oppimista edistävänä asiana omasta harjoittelustaan tehdyn kirjallisen raportin, jossa tuli pohtia omaa oppimistaan. Yhden maininnan saivat harjoittelujen toimiva jaksotus, harjoittelun ohjaus, harjoittelupaikan vapaa valintamahdollisuus, palautekeskustelut ja opiskelijan oma aktiivisuus.

Kahdeksan opiskelijaa joko pidentäisi tai lyhentäisi harjoittelun kestoa harjoittelusta riippuen. Kuusi opiskelijaa nosti esille harjoittelupaikkojen saamisen vaikeuden ja toivoi Diakin ja työelämän yhteistyötä harjoittelupaikkojen hankkimisessa. Harjoittelusta tehtävien kirjallisten raporttien mielekkyyttä arvosteli neljä opiskelijaa. He toivoivat vaihtelevuutta harjoitteluista raportointiin. Yhden maininnat saivat harjoittelun työelämäohjaajien tarkempi ohjeistus, yhteisten purkukeskustelujen lisääminen, tulkkauksen kokeileminen jo aiemmin kuin näissä harjoitteluissa sekä harjoittelun suoritustapojen ja sisältöjen päivittäminen.

4.1.3 Palaute alkuvaiheen harjoitteluista vuonna 2010

Opintokokonaisuuspalauteen antoi 25 opiskelijaa eli 96,2 % opiskelijoista. Yhdeksän opiskelijaa ajatteli ammattitulkkien toiminnan ja aitojen tilanteiden seuraamisen kentällä auttavan oppimisessa. Kahdeksan opiskelijaa oli sitä mieltä, että harjoittelun ohjaajat ja heidän kanssaan käydyt keskustelut edistivät oppimista. Käytännön nosti esille viisi ja kontaktin viittomakielisiin neljä opiskelijaa. Kolme opiskelijaa koki harjoittelupaikkojen monipuolisuuden auttavan oppimisessa. Kaksi mainintaa saivat harjoittelupaikan saaminen ja ohjeistus.

Opiskelijoista 22 koki harjoittelupaikkojen saamisen vaikeaksi ja toivoi Diakin tukea paikan järjestämisessä. Kuusi opiskelijaa toivoi harjoittelusta vastaavan lehtorin tukea muuhunkin kuin harjoittelupaikan etsimiseen. Neljä opiskelijaa oli sitä mieltä, että turhat harjoittelut tulisi poistaa opetussuunnitelmasta. Kaksi opiskelijaa esitti, että harjoittelujen laajuus ei aina vastaa tarkoitusta. Yhden maininnan saivat harjoittelujen liian lyhyt kesto ja turhat harjoitteluraportit.

4.1.4 Palaute alkuvaiheen harjoitteluista vuonna 2011

Vuonna 2011 HA.1.-HA.6.-opintokokonaisuuspalautekyselyyn vastasi 22 opiskelijaa eli 81,5 % opiskelijoista. Yhdeksän opiskelijaa koki käytännön ja aitojen tilanteiden seuraamisen auttaneen oppimista. Viisi mainitsi viittomakielen käytön ja asiakkaisiin tutustumisen edistäneen oppimista. Neljä opiskelijaa nosti

esille opiskelijan oman aktiivisuuden ja kaksi harjoittelupaikat ja ohjaajat. Opiskelijoista 10 koki, että harjoittelupaikan saaminen oli vaikeaa ja sitä tulisi kehittää. Neljä opiskelijaa toivoi selkeämpää ja ajoissa annettavaa ohjeistusta. Kaksi opiskelijaa esitti harjoittelujen pidentämistä ja joidenkin harjoittelujaksojen yhdistämistä toisiinsa.

4.1.5 Koonti alkuvaiheen harjoittelujen palautteista

Alkuvaiheen harjoitteluissa oppimista edistävät asiat vuosina 2008 – 2011 on koottu taulukkoon 3. Taulukko kertoo, miten harjoittelussa oppimista edistävät asiat ovat tutkimuksen kohteena olevana ajankohtana muuttuneet ja millaisia trendejä positiivisiksi koetuissa tekijöissä on nähtävissä.

TAULUKKO 3. Alkuvaiheen harjoittelujen oppimista edistävät asiat vuosina 2008 – 2011

Positiiviseksi koettu asia	Maininnat			
	2008, n=20	2009, n=16	2010, n=25	2011, n=22
Käytäntö ja itse tulkkaaminen	15	10	5	9
Aidot tilanteet	8	10	9	9
Harjoittelun ohjaajat ja keskustelut	2		8	2
Asiakkaiden ja tulkkien tapaaminen	4	10	13	5
Monipuoliset harjoittelupaikat	3	10	3	2
Opiskelijan oma aktiivisuus	1	1		4
Harjoittelun purkukeskustelut	3	1		
Hyvä harjoittelun ohjeistus	2	1	2	
Kirjallinen raportti tai opp.päiväkirja	1	2		
Yhteydenpito verkkoalustalla	2			
Toimiva harjoittelujen jaksotus		1		
Vapaa harjoittelupaikan valinta		1		
Harjoittelun sopiva kesto	1			
Harjoittelupaikan saaminen			2	

Jokaisena tutkittuna vuotena varsin moni opiskelija oli sitä mieltä, että oppimista harjoittelussa auttoi eniten pääsy erilaisiin aitoihin tulkkaustilanteisiin ja harjoittelupaikkoihin harjoittelemaan aiemmin opinnoissa opittuja tietoja ja taitoja. Lisäksi korostettiin tutustumista alan asiantuntijoihin sekä eri asiakkaisiin ja sitä kautta tutustumisen tulevaan asiakaskuntaan. Asiakkaiden kanssa kommunikointi viittomakielellä aidoissa vuorovaikutustilanteissa korostui vastauksissa. Opiskelijat pitivät tärkeänä sitä, että he pääsivät seuraamaan alan ammattilaisten työskentelyä ja oppimaan sitä kautta uusia viittomia ja tulkkausratkaisuja sekä tilanteenhallintataitoja.

Hyvät työelämän harjoittelun ohjaajat ja heidän kanssaan käydyt keskustelut koettiin vuotta 2009 lukuun ottamatta oppimista edistäviksi asioiksi. Opiskelijoista moni antoi positiivista palautetta myös monipuolisista harjoittelupaikoista. Vuonna 2011 opiskelijan oma aktiivinen työskentely harjoittelujaksoilla mainittiin oppimista edistäväksi tekijäksi, mutta aiempina vuosina asiasta ei annettu palautetta. Harjoittelun jälkeen käytävää purkukeskustelua pidettiin hyvänä asiana vuonna 2008, ja se sai silloin kolme mainintaa. Muina vuosina asiaa ei juuri mainittu.

Harjoittelun ohjeistus sai muutaman positiivisen palautteen vuosina 2008 – 2010, mutta vuonna 2011 ei yhtäkään. Voi olla, että ohjeistuksen ei ajatella vaikuttavat itse harjoitteluun ja siellä oppimiseen, kun pääosa opiskelijan huomios- ta menee oletettavasti itse käytännön harjoitteluun. Muut tekijät saivat vain yksittäisiä mainintoja. Huomionarvoisia, vaikkakin yksittäisiä kommentteja esitettiin kirjallisesta harjoitteluraportista, jossa tuli pohtia omaa oppimistaan. Raportin nähtiin pakottavan opiskelijan refleктоimaan omaa toimintaansa harjoittelujak- solla ja pohtimaan harjoittelussa tekemiään havaintoja.

Alkuvaiheen harjoittelujen kehittämistarpeet vuosilta 2008 – 2011 on maininta- määrineen koottu taulukkoon 4. Taulukosta näkyy, miten palaute on muuttunut tutkitulla ajanjaksolla.

TAULUKKO 4. Alkuvaiheen harjoittelujen kehittämistarpeet vuosina 2008 – 2011

Kehittämistarve	Maininnat			
	2008, n=20	2009, n=16	2010, n=25	2011, n=22
Harjoittelupaikan saamisen vaikeus	9	6	22	10
Harjoittelun kesto	4	8	3	2
Kirjallisen raportin mielekkyys	5	5	1	
Lehtorin riittämätön tuki			6	
Epäselvä harjoittelun ohjeistus				4
Vähäiset tulkkauksmahdollisuudet	2	1		
Ohjauksen kehittäminen harjoittelu- paikassa	1	1		
Riittämätön tuen ja rohkaisun saa- minen harjoittelupaikassa	1			
Harjoittelun sisältö		1	4	
Purkukeskustelujen lisääminen	5	1		
Harjoittelujen päällekkäiset ajat	1			

Alkuvaiheen harjoitteluissa kehittämistä vaatisi opiskelijoiden mielestä etenkin harjoittelupaikan järjestyminen. Opiskelijoista yhteensä 80 % koki harjoittelu-
paikkojen saamisen vaikeaksi ja toivoi Diakin tukea paikan järjestämisessä. Opiskelijat toivoivat samalla, että Diakin, opiskelijoiden ja työelämän yhteistyötä tulisi kehittää harjoittelupaikkojen saamisessa. Harjoittelupaikkojen saaminen on koettu erityisen vaikeaksi vuoden 2010 palautteessa, jolloin ensimmäinen iso opiskelijaryhmä (32 opiskelijaa, ennen 20) on suorittanut harjoitteluaan.

Harjoittelujaksojen keston sopivuutta on arvostellut myös usea opiskelija, jotka muuttaisivat harjoittelujen kestoja joko pidemmäksi tai lyhyemmäksi harjoittelus-
ta riippuen. Opiskelijoiden näkökulmasta turhista harjoitteluista tulisi päästä eroon, mutta he eivät tarkenna, mitkä harjoittelut heidän mielestään ovat turhia ja miksi. Harjoittelusta tehtävien kirjallisten raporttien mielekkyyttä arvosteli myös usea opiskelija, jotka toivoivat vaihtelevuutta harjoitteluista raportointiin ja niiden korvaamista esimerkiksi yhteisellä purkukeskustelulla. Raportointitapa sai

negatiivista palautetta etenkin vuosina 2008 ja 2009, vuonna 2011 kukaan ei moittinut kirjallista raporttia harjoitteluun kuuluvana tehtävänä.

Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa harjoittelujen ohjaukseen kuuluu harjoittelujen jälkeen pidettävä purkukeskustelu, jossa on mukana koko harjoittelussa ollut opiskelijaryhmä. Harjoittelun purkukeskusteluissa ei ole ollut mukana työelämän mentoreita. Tärkeää olisikin pohtia, tulisiko harjoittelun ohjaajat kutsua purkutilaisuuteen vai tulisiko tilaisuus pitää opiskelijoiden välisenä tilaisuutena, jolloin heillä on mahdollisuus käsitellä myös negatiivisia asioita vapaammin. Mikäli ohjaajat voivat osallistua harjoittelun purkuun, heillä on mahdollisuus kuulla opiskelijan harjoittelun jälkeen heränneitä ajatuksia ja pohtia näin itsekkin omaa työtään tai työyhteisönsä toimintatapoja. Toisaalta, jos ohjaajat ovat paikalla, opiskelijat eivät välttämättä halua kertoa kaikkea haluamaansa, vaikka se olisikin toivottavaa ja kehittäisi kaikkien osapuolten toimintaa. Harjoittelun purkuun osallistuminen on edellytys hyväksytysti suoritetulle harjoittelulle.

Jo muutaman vuoden ajan harjoitteluista vastaavat lehtorit ovat kertoneet opiskelijoiden toivoneen lisää purkukeskusteluja. Purkukeskustelujen tulisi opiskelijoiden mukaan korvata kirjallinen raportti. Purkukeskustelut ovat lehtorienkin mielestä olleet hedelmällisiä tilanteita, joissa opiskelijat ovat voineet purkaa myös negatiivisia kokemuksiaan harjoitteluista. Positiiviset asiat on helpompi kirjoittaa raporttiin kuin negatiiviset, koska ne vaativat lehtorien kokemuksen mukaan enemmän pohdintaa. Negatiiviset harjoittelukokemukset myös usein jäävät opiskelijaryhmän ja vastuulehtorin väliseksi tiedoksi, sillä työelämän mentorien mukaan opiskelijat kertovat vain harvoin harjoittelun aikana ilmenneistä ongelmista tai negatiivisista kokemuksistaan (M. Forsén, henkilökohtainen tiedonanto 1.2.2012). Tämä tulisi saada muuttumaan, sillä usein juuri harjoittelu paikassa voidaan käsitellä tehokkaasti syntynyttä negatiivista kokemusta ja selvittää ongelmat heti niiden ilmaantuessa.

Aatsinki ja Palomäki (2006) korostavat purkukeskustelun merkitystä opiskelijoiden oppimistavoitteiden saavuttamiselle. Purkukeskustelua ohjaa aina opettaja, ja niissä opiskelijat saavat keskustella kokemuksistaan harjoittelussa. On tärkeää, että opiskelijoille järjestetään tilaisuus jakaa tietoa, hämmästellä, valittaa ja

kehua harjoittelussa kokemaansa ja omia ajatuksiaan. Purkukeskustelussa opettajan rooli on ohjata ja kuunnella keskustelua kysymysten ja kommenttien avulla. Opettajan on tärkeä ”asettaa realiteetit ja opiskelijoiden tunteet oikeisiin mittasuhteisiin” sekä varmistaa se, että jokainen saa kertoa omista kokemuksistaan. (Aatsinki & Palomäki 2006, 75.)

Vuonna 2010 kuusi opiskelijaa toivoi harjoittelusta vastaavan lehtorin tukea muuhunkin kuin harjoittelupaikan etsimiseen. Siitä, mihin ja millaista tukea nämä opiskelijat kaipasivat, ei selvinnyt aineistosta. Ison opiskelijajoukon yhtäaikainen harjoittelun suorittaminen saattaa olla syy siihen, että lehtorin ohjaus koettiin riittämättömäksi. Vuonna 2010 muutama opiskelija huomautti harjoittelun sisällössä olevan kehittämisen varaa. Tämä seikka ei saanut mainintoja muiden vuosien palautteissa. Myös vuonna 2011 palautteessa mainittiin asia, jota aiemmin ei oltu nostettu esille kehittämistarpeena. Tuolloin muutama opiskelija toivoi selkeämpää ja ajoissa annettavaa ohjeistusta. Tämä tosin on luonnollista juuri vuonna 2011, jolloin opiskelijat ovat jo saaneet kokemuksen harjoitteluun hakemisesta, jonka on pitänyt tapahtua jo puoli vuotta ennen aiottua harjoittelu-aikaa.

4.2 Loppuvaiheen harjoitteluista kerätty opintokokonaisuuspalaute

Loppuvaiheen harjoittelujen, eli harjoittelujen HA.7.-HA.12, opintokokonaisuuspalauteeseen vastaavat pääasiassa kolmannen vuoden tulkkio opiskelijat. Aineiston palaute on kerätty vuosien 2008 – 2011 keväällä aina Kääntämisen opintojakson eli harjoittelun HA.12. yhteydessä. Loppuvaiheen harjoittelujen opintokokonaisuuspalauteeseen vastasi vuosina 2008 – 2011 yhteensä 72 opiskelijaa, mikä oli yhteensä 89 % kolmannen vuosikurssin opiskelijoista. Vuonna 2008 tähän palautekyselyyn vastasi 15 opiskelijaa, vuonna 2009 vastaajia oli 19, vuonna 2010 17 ja vuonna 2011 21.

Vuonna 2008 loppuvaiheen harjoittelujen opintokokonaisuuspalauteessa opiskelijat olivat keskittyneet ainoastaan viimeiseen harjoittelun eli HA.12. -opintojaksoon, eivätkä olleet käsitelleet muita harjoitteluja lainkaan. Tästä syys-

tä vuoden 2008 loppuvaiheen harjoittelujen opintokokonaisuuspalaute jätettiin tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

4.2.1 Palaute loppuvaiheen harjoitteluista vuonna 2009

Vuonna 2009 HA.7.-HA.12.-opintokokonaisuuspalautteen antoi 100 % 3. vuosikurssin opiskelijoista eli 19 opiskelijaa. Oppimista auttavista tekijöistä eniten eli 15 mainintaa sai se, että opiskelija itse pääsi tulkkamaan ja sai käytännön kokemusta. Hyvät ohjaajat mainitsi kuusi opiskelijaa. Palautteen saamisen ja hyvät harjoittelupaikat saivat kumpikin kaksi mainintaa.

Yhdeksän opiskelijaa toivoi Diakin takaavan harjoittelupaikan tai auttavan sen saamisessa. Neljä opiskelijaa oli sitä mieltä, että harjoittelujen mitoitusta ja opiskelijan kuormitusta tulisi tarkistaa, sillä harjoittelut koettiin liian kuormittaviksi. Kolme opiskelijaa toi esille, että harjoittelujen ajoittaminen lukuvuoteen ei kaikilta osin ole toimiva. Niin ikään kolme opiskelijaa ehdotti, että harjoittelujen kestoja arvioitaisiin uudelleen, sillä osa harjoitteluista koettiin sisältöön nähden liian laajoiksi ja osa liian lyhyiksi.

4.2.2 Palaute loppuvaiheen harjoitteluista vuonna 2010

Opintokokonaisuuspalautteen antoi 17 opiskelijaa, mikä oli 100 % 3. vuosikurssin opiskelijoista. Seuraavat oppimista auttavat tekijät saivat kukin kolme mainintaa: yhteiset harjoittelun purkutunnit ja pienryhmätyöskentely, joilla voi vaihtaa kokemuksia muiden opiskelijoiden kanssa; harjoittelun, ohjaajan työn seuraaminen sekä Diakin tarjoama harjoittelu HA.9. Kaksi opiskelijaa koki käytännön harjoittelun ja tulkkauksen auttavan oppimisessa, samoin kaksi opiskelijaa oli sitä mieltä, että harjoittelujen monipuolisuus ja keskinäinen erilaisuus oli hyvä asia. Yhden maininnan saivat opiskelijan oma aktiivisuus, suuren kokonaisuuden kääntäminen (HA.12.), viitottu raportti kirjallisen raportin sijasta (HA.8.) sekä hyvä harjoittelun ohjeistus.

Yhdeksän opiskelijaa mainitsi harjoittelujen kaipaavaan entistä järjestäytyneempää ohjeistusta sekä tiedotusta harjoittelupaikkoihin. Kahdeksan opiskelijaa oli sitä mieltä, että harjoittelujen tulisi olla pidempiä tai joitakin harjoitteluja tulisi yhdistää isommiksi kokonaisuuksiksi. Kehittämistarpeita kysyttäessä kaksi mainintaa saivat kirjallisen harjoitteluraportin korvaaminen palautekeskustelulla sekä HA.7- ja HA.8.- harjoittelujen kehittäminen. Yhden maininnan saivat suullisen raportoinnin mahdollisuus, toive ohjaavan lehtorin käynnistä harjoittelupaikassa sekä mahdollisuus tulkata vieläkin enemmän harjoittelussa.

4.2.3 Palaute loppuvaiheen harjoitteluista vuonna 2011

Opintokokonaisuuspalautteen antoi 21 opiskelijaa eli 84 % opiskelijoista. Opiskelijoista 17 oli sitä mieltä, että erilaiset aidot tilanteet ja niissä käytännön tekeminen ja tekeminen/tulkkaaminen sekä niistä palautteen saaminen ovat edistäneet oppimista eniten. Kahdeksan opiskelijaa koki, että Diakin järjestämät harjoittelut (HA.9. ja HA.12) auttoivat oppimista. Viisi opiskelijaa mainitsi, että hyvien harjoittelupaikkojen ja harjoittelunohjaajien saaminen olivat hyviä oppimisen kannalta. Haastavat harjoittelut saivat kolme mainintaa.

Harjoittelun kehittämistarpeista harjoittelupaikkojen vaikea saaminen sai yhdeksän mainintaa. Nämä yhdeksän opiskelijaa toivoivat Diakin ja tulkkauspalvelua tarjoavien yritysten yhteistyötä harjoittelupaikkojen järjestämisessä. Kolme opiskelijaa toivoi harjoitteluajankohtien uudelleen arviointia. Samaten kolme opiskelijaa toivoi selkeämpiä ja useamman lehtorin ohjatessa harjoittelua yhtenäisempiä ohjeistuksia.

4.2.4 Koonti loppuvaiheen harjoittelujen palautteista

Loppuvaiheen harjoittelujen positiiviset tekijät vuosilta 2008 – 2011 on koottu taulukkoon 5. Taulukossa ei ole huomioitu vuoden 2008 palautteita, koska silloin opiskelijat olivat antaneet palautetta vain yhdestä harjoittelujaksosta koko opintokokonaisuuden sijaan.

TAULUKKO 5. Loppuvaiheen harjoittelujen oppimista edistävät asiat vuosina 2009 – 2011

Positiiviseksi koettu asia	Maininnat		
	2009, n=19	2010, n=17	2011, n=21
Käytäntö ja itse tulkkaaminen	15	2	17
Harjoittelun ohjaajilta saatu palaute	2		17
Harjoittelun ohjaajan työn seuraaminen		3	
Hyvät harjoittelupaikat ja ohjaajat	6		5
Diakin tarjoamat harjoittelut		4	8
Harjoittelun purkukeskustelut		3	
Haastavat harjoittelut			3
Harjoittelujen monipuolisuus ja erilaisuus		2	
Opiskelijan oma aktiivisuus		1	
Viitottu raportti harjoittelussa HA.8.		1	
Hyvä harjoittelun ohjeistus		1	
Harjoittelupaikan saaminen			5

Oppimista auttavista tekijöistä eniten mainintoja, paitsi vuonna 2010, sai käytäntö eli se, että opiskelija pääsi seuraamaan mentorien työskentelyä, tulkkaamaan itse aidoissa tilanteissa ja sai käytännön kokemusta viittomakielen tulkkauksen alalta. Palautteen saaminen työelämän mentoreilta nousi vuoden 2011 vastauksista selkeästi esille, muina vuosina se sai vain muutaman tai ei yhtään mainintaa. Hyviä harjoittelupaikkoja ja työelämän mentoreita keuhuttiin vuosien 2009 ja 2011 palautteissa, mutta vuonna 2010 sitä ei oltu nostettu esille. Diakin tarjoamat harjoittelut HA.9. ja HA.12 saivat positiivista palautetta vuosina 2010 ja 2011. Harjoittelua DiakOpissa ei mainittu palautteissa lainkaan, mutta siitä kerättiin omaa palautetta osana Markun (2010) opinnäytetyötä. Vuoden 2010 palautteet jakautuivat usean yksittäisen tekijän kesken. Syynä voi olla se, että kaikki palautteen antaneet opiskelijat eivät välttämättä olleet vielä suorittaneet kaikkia opintokokonaisuuden harjoitteluja.

Lehtorien näkökulmasta Diakin tarjoamat harjoittelut HA.9. ja HA.12. sekä myöhemmin alkanut opiskelijoiden harjoittelu DiakOpissa ovat olleet ohjauksen nä-

kökulmasta antoisia. Opiskelijoiden toimintaan sekä osaamisen kehittymiseen on voitu keskittyä kunnolla, kun kerrallaan on voinut ohjata vain osaa opiskelijaryhmästä. Siten palaute on ollut yksityiskohtaisempaa ja liittynyt juuri kyseisten opiskelijoiden osaamiseen. Normaalissa lähiopetuksessa on yhtä aikaa paikalla koko opiskelijaryhmä, jolloin palautetta joutuu väistämättä antamaan yleisemmällä tasolla, eikä kaikkien osaamista pysty tarkkailemaan riittävästi.

Loppuvaiheen harjoittelujen kehittämistarpeet mainintamäärineen vuosilta 2009 – 2011 on koottu taulukkoon 6.

TAULUKKO 6. Loppuvaiheen harjoittelujen kehittämistarpeet vuosina 2009 – 2011

Kehittämistarve	Maininnat		
	2009, n=19	2010, n=17	2011, n=21
Harjoittelupaikan saamisen vaikeus	9		9
Harjoittelun kesto	3	8	
Harjoittelupaikkojen ohjeistaminen		9	
Harjoittelujen ajoitus lukuvuoteen	3		3
Harjoittelujen mitoitus ja opiskelijan kuormitus	4		
Selkeämmät ja yhtenäisemmät ohjeistukset			3
Raportointitapojen monipuolistaminen		3	
Harjoittelujen HA.7. ja HA.8. kehittämisen		2	
Lehtorin ohjauskäynti harjoittelupaikassa		1	
Mahdollisuus tulkata enemmän		1	

Harjoittelupaikan saaminen koettiin hankalaksi vuosina 2009 ja 2011, ja toivottiin Diakin takaavan harjoittelupaikan tai auttavan sen saamisessa. Tässä toivottiin harjoittelupaikkojen ja Diakin yhteistyötä. Vuonna 2010 harjoittelupaikan saamisen vaikeutta ei mainittu, mutta moni opiskelija toivoi harjoittelun keston uudelleenarviointia, koska osa harjoitelluista koettiin sisältöön nähden liian laa-

joiksi tai lyhyiksi. Nämä opiskelijat esittivät, että harjoittelujen tulisi olla pidempiä tai joitakin harjoitteluja yhdistää toisiinsa. Vuonna 2010 opiskelijat olivat myös sitä mieltä, että harjoittelupaikkoja ja harjoittelun ohjaajia tulisi ohjeistaa tarkemmin siinä, miten opiskelijaa ohjataan ja millainen harjoitteluiden sisältö on.

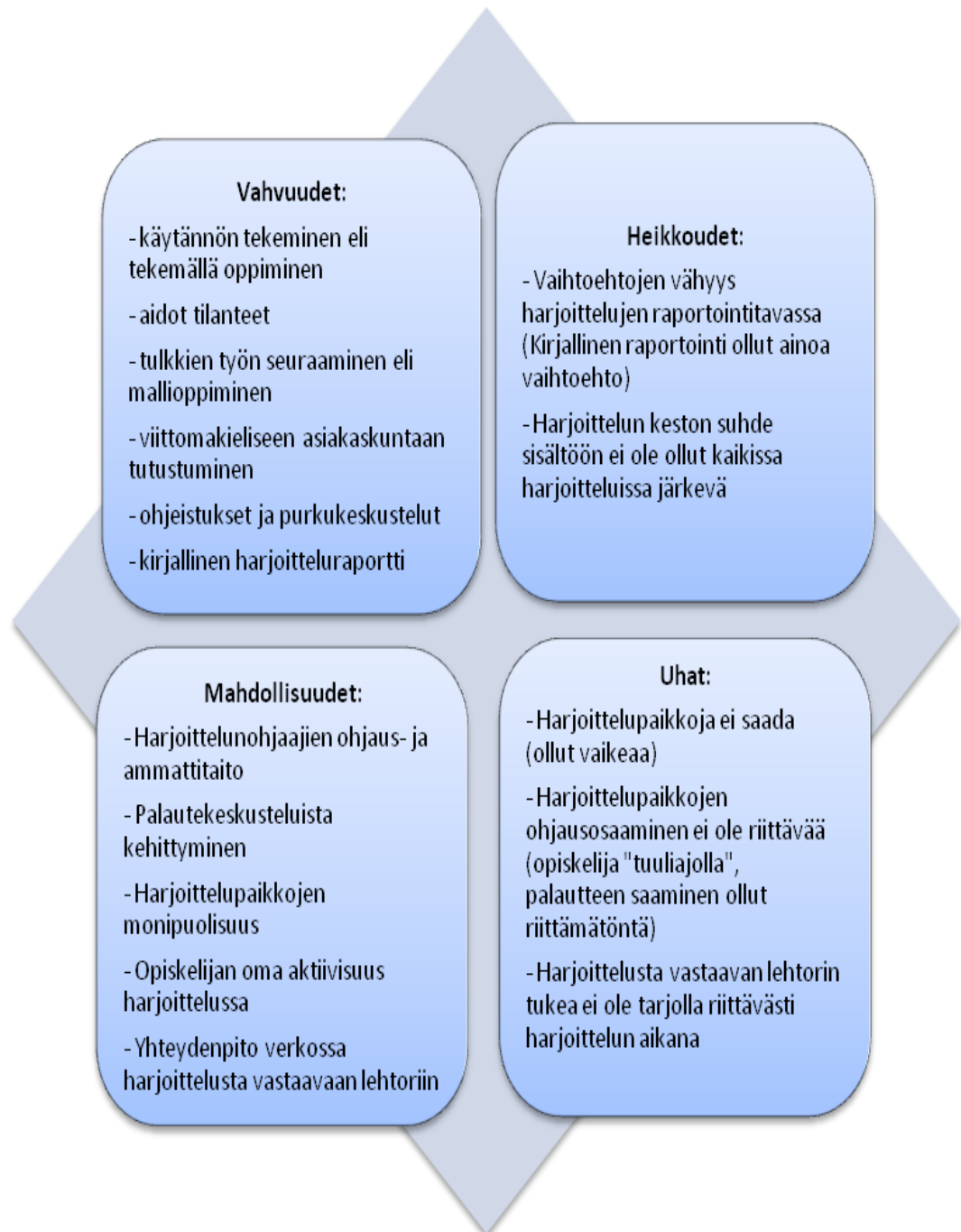
Vuosina 2009 ja 2011 muutama opiskelija koki, että harjoittelujen ajoittaminen lukuvuoteen ei aina toimi, vaan harjoittelujen ajankohtia tulisi arvioida uudelleen suhteessa muihin opintoihin ja toisten vuosikurssien harjoittelujaksojen ajankohtiin. Vuonna 2009 neljä opiskelijaa oli sitä mieltä, että harjoittelujen mitoitus ja opiskelijan kuormitusta tulisi tarkistaa, sillä harjoittelut koettiin liian kuormittaviksi. Muutama opiskelija vuonna 2011 toivoi selkeämpiä harjoittelun ohjeistuksia, vuonna 2010 taas muutama opiskelija toivoi harjoittelun raportointitapojen monipuolistamista. Muut tekijät saivat vain yksittäisiä mainintoja vuonna 2010.

Harjoittelun ohjaukseen sisältyvät sekä harjoittelupaikkojen että opiskelijoiden ohjeistaminen ja tiedottaminen harjoitteluista. Molemmat kaipasivat opiskelijoiden mukaan parantamista vuosien 2009 – 2011 aikana. Kehittämistä kaipaa siis ennen muuta lehtorien ohjaustapa. Aatsingin ja Palomäen (2006) mukaan ”ohjauksen tehtävänä on vaikuttaa opiskelijan sisäiseen oppimisympäristöön, johon kuuluvat muun muassa aikaisemmat kokemukset, tiedot, taidot, asenteet ja uskomukset.” He pitävät ohjausta ennen kaikkea harjoittelusta vastaavan opettajan tehtävänä. Tärkeää on huomioida, että ohjaaja voi vaikuttaa oppijan asenteisiin, uskomuksiin ja tunteisiin, mutta vain opiskelija itse voi muuttaa niitä. Oleellinen työkalu ovat ohjauskeskustelut, joissa tärkeää on luoda luottamuksellinen ja arvostava ilmapiiri. (Aatsinki & Palomäki 2006, 73.)

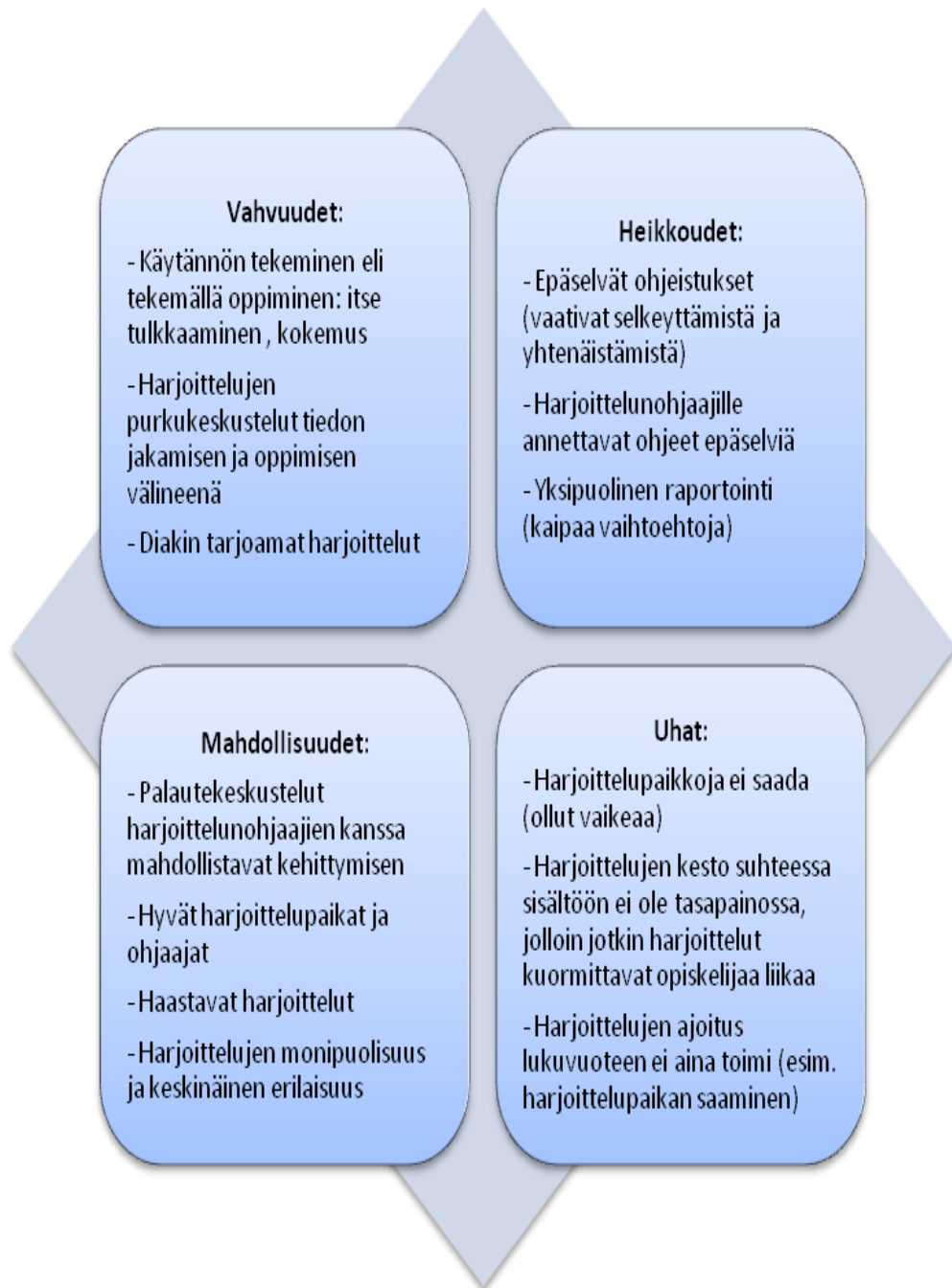
Työelämän antama palaute opiskelijoiden harjoitteluista on vuosien aikana ollut pääosin positiivista, mutta joidenkin opiskelijoiden ohjaaminen on koettu haastavaksi, koska näillä opiskelijoilla ei ole jostain syystä kehittynyt kunnollista ammatillista otetta työhön. Joidenkin opiskelijoiden ammattieettinen osaaminen on ollut heikkoa, ja heitä on jouduttu ohjaamaan oikeille urille, mikä on vaatinut ylimääräistä työtä verrattuna vahvan ammatillisuuden omaavien opiskelijoiden ohjaamiseen. Ammatillisuuden puute on voinut näkyä esimerkiksi tilannetajun puutteena, epäammattimaisena käytöksenä tai kunnioituksen puutteena.

4.3 Analyysin tulokset ja niiden tulkinta

Palautteiden alustavan analyysin jälkeen opiskelijoiden maininnat järjestettiin SWOT-analyysin mukaisesti vahvuuksiin, heikkouksiin, mahdollisuuksiin ja uhiin, mikä toimi pohjana kehittämisehdotuksille. SWOT-analyysi alkuvaiheen harjoitteluista on kuviossa 1 ja loppuvaiheen harjoitteluista kuviossa 2.

KUVIO 1. Alkuvaiheen harjoittelujen SWOT-analyysi

KUVIO 2. SWOT-analyysi loppuvaiheen harjoitteluista

Tutkimusaineiston opintokokonaisuuspalautteet sisältävästä osasta nousi selkeitä tekijöitä, jotka opiskelijoiden mielestä harjoitteluissa edistävät oppimista. Samaten aineistosta on löydettävissä harjoittelujen kehittämistarpeita ja kehittämisehdotuksia. Lisäksi harjoittelujen mahdollisuudet ja uhat pystyttiin aineistosta poimimaan. Palautekyselyjen vastausprosentti oli melko korkea, alimmillaankin 81,5. Vuoden 2008 loppuvaiheen harjoittelujen opintokokonaisuuspa-

lautteen oli tosin antanut 75 % opiskelijoista, mutta tämä palautekooste ei ollut analyysissä mukana, koska opiskelijat olivat antaneet palautetta vain yhdestä opintokokonaisuuden harjoittelusta. Jos palaute olisi ollut mukana tutkimuksessa, se olisi vääristänyt tuloksia. Vastausprosentti oli kaikissa palautekyselyissä korkea, joten tuloksia voidaan pitää edustavina ja luotettavina, ja niistä saa hyvän kokonaiskuvan opiskelijoiden mielipiteistä ja kokemuksista. Tästä syystä tulokset ovat hyvä opinnäytetyön kehittämisosalle.

Harjoittelu ylipäätään näyttäisi olevan yksi tärkeimmäksi koetuista koulutusohjelman opintokokonaisuuksista muuhun verrattuna. Saman tuloksen sai myös Marku (2010, 47). Myös Nikoskisen (2010) tutkimuksessa, joka käsitteli muun muassa HUMAKin viittomakielen tulkkipoulutuksesta saatuja koulutuskokemuksia, harjoittelun merkitystä korostettiin. Harjoittelun koettiin olevan opintoja, joissa paitsi harjoiteltiin jo opittua, myös opittiin uusia tietoja ja taitoja. Lisäksi harjoittelu edisti opiskelijan asiantuntijuuden ja työelämävalmiuksien kehittymistä. (Nikoskinen 2010, 93, 116.)

Ammattikorkeakouluissa opiskellaan ammattiin, jolloin tietojen ja taitojen lisäksi myös ammatillinen kehitys on olennainen osa ammattilaisen identiteettiä. Identiteetin rakentumisessa osaamisen ohella tärkeitä ovat ne työyhteisöt, joissa aluksi opiskelija ja myöhemmin ammattilainen toimii ja työskentelee. Tästä syystä mahdollisimman autenttiset oppimisympäristöt ja työelämän harjoittelu- paikat ovat oleellisia opiskelijan oppimisen ja kehittymisen kannalta. (Lohiniva & Sarajärvi 2004, 178.) Harjoittelu kehittää ennen muuta opiskelijan tilanteen hallintataitoja, oman toiminnan suunnittelu-, reflektointi- ja arviointitaitoja, palautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja sekä ammatillista kasvua ja valmentaa opiskelijaa työelämään (Nikoskinen 2010, 95-96).

Harjoittelu on ammattikorkeakouluissa kolmikantayhteistyötä, jonka osapuolina ja toimijoina ovat opiskelijat, kouluttajat ja työelämän mentorit. Kuvioon vaikuttaa myös yhteiskunnallinen ulottuvuus. Opiskelijan tehtävänä harjoittelussa on toimia aktiivisesti opetussuunnitelmassa määriteltyjen ja alalla yleisesti vaadittujen kompetenssien saavuttamiseksi sekä reflektoitava omaa oppimisprosessiaan harjoittelun aikana. Opiskelijan on löydettävä harmonia työntekijän ja opis-

kelijan roolien sekä oppimisen välillä. Kouluttajien tehtävänä on huolehtia siitä, että opiskelijoilla on käytettävissään kaikki tarvittava teoreettinen ja metodologinen tieto, jota opiskelija harjoittelussaan soveltaa käytäntöön. Työelämän mentorien tehtävänä on ohjata opiskelijaa ammatissa vaadittavien taitojen kehittämisessä, mutta parhaassa tapauksessa ohjaaja myös oppii yhdessä opiskelijan kanssa. (Lohiniva & Sarajärvi 2004, 193; T. Rissanen 7.11.2012.) Yhteiskunnallinen ulottuvuus viittomakielen ja puhevammatulkkauksen alalla käsittää muun muassa sivuilla 15-16 kuvatun alan rakennemuutoksen ja sitä seuranneet muutokset koulutuksessa. Työelämässä ja -yhteisössä oppiminen edellyttävät harjoittelun osapuolien selkeitä rooleja. Roolien selkeyttäminen edellyttää ammattikorkeakoulujen ja työelämän yhteistyötä. (Lohiniva & Sarajärvi 2004, 193.) Kun huomioidaan harjoittelujen kolmikantainen luonne, opintokokonaisuuspalautteiden vastauksia voidaan tulkita jaotteleamalla ne opiskelijasta, koulutuksesta sekä työelämän mentoreista johtuviin tai niihin liittyviin tekijöihin. Tekijöiden yhdistelmä on näkyvillä aineistojen analyysien yhdistelmässä sivulla 66.

4.3.1 Opiskelijaan liittyvät tekijät

Tutkitulla aikavälillä käytäntö kokonaisuudessaan edesauttoi opiskelijoiden oppimista harjoittelussa. Alkuvaiheen harjoitteluissa opiskelijat tarkoittivat käytännöllä pääsyä aitoihin tilanteisiin seuraamaan mentorien työskentelyä. Eri ammattilaisten tapaaminen ja asiakkaisiin tutustuminen koettiin hyvin positiiviseksi. Opiskelijoiden ammatillinen kehittyminen on vasta alkanut alkuvaiheen harjoittelujen aikana, joten käytännön tiedot ja taidot ovat vasta kehittymässä. Opiskelijoiden itse tulkkaaminen ei ole vielä alkuvaiheen harjoitteluissa onnistunut, joten siitä syystä tulkkien työn seuraaminen on ollut tärkeää ja opettavaista.

Loppuvaiheen harjoittelujen aikaan opiskelijan taidot ja osaaminen ovat jo kehittyneet niin, että opiskelija on voinut harjoitteluissa tulkata jo itse, jolloin taidot ovat päässeet kehittymään entisestään. Harjoittelujen HA.7. – HA.12. palautteissa käytännöllä onkin tarkoitettu mahdollisuuksia tulkata itse, kokeilla muissa opintojaksoissa oppimaansa käytännössä ja kerryttää käytännön kokemusta. Siinä vaiheessa opiskelijoilla on jo opintojen aikana omaksuttuja välineitä arvi-

oida, reflektoida ja kyseenalaistaa omaa tekemistään, osaamistaan ja onnistumisistaan, lisäksi palautteen saamista kokeneilta ammattilaisilta ja harjoittelun ohjaajilta osataan arvostaa. Samaten loppuvaiheessa opiskelijalla on valmiuksia soveltaa teoriaa käytäntöön, jolloin ammattitaito ja ammatillisuus syvenevät, mikä on yksi ammattilaiseksi kehittymisen tunnusmerkeistä. Harjoittelujen tehtävä käytännön työhön tutustuttajana näyttäisi toteutuneen harjoittelujen aikana. Samanlaisia kokemuksia on opiskelijoilla ollut liittyen harjoitteluun DiakOpissa (Marku 2010, 44).

Käytännön korostuminen oppimista auttavana tekijänä on tuloksena samansuuntainen aiempien tutkimusten tulosten kanssa (mm. Angenelli 2006, 36-37; Markowitsch & Messerer 2006, 183; Savin-Baden 2000, 3, 14, 107-110, 128): Positiivinen harjoittelukokemus pitää sisällään käytännön tekemisen lisäksi yhteisöllisesti opittuja sosiaalisia ja työelämätaitoja. Palautteen antaminen ja saaminen ovat kehittäneet opiskelijoiden ammatillisuutta ja edesauttavat opiskelijan oman toiminnan reflektoinnissa. Harjoittelu käytännössä eli tekemällä oppiminen on ollut moniulotteista ja mielekästä, ja sen opiskelijat arvottivat palautteissa kaikkein korkeimmalle. Collinin (2007) sekä Füchtenkortin ja Harteisin (2007) mukaan harjoittelussa opiskelija toimii tavallaan aloittelevan työntekijän tavoin. Hänellä on tiettyä osaamista, mutta ongelman ilmetessä työyhteisö tukee ja auttaa ongelman ratkaisussa. Näin kokemus edesauttaa opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä ja opiskelija oppii siirtämään oppimaansa toisiin tilanteisiin. (Collin 2007, 198; Füchtenkort & Harteis 2007, 144.) Näyttäisi siltä, että opiskelijat ovat itsekin ymmärtäneet, että oma aktiivinen toiminta, käytännön tekeminen ja osallistuminen edesauttavat ja mahdollistavat oppimisen. Harjoittelussa koettu vuorovaikutus sekä eri asiakkaiden että alan asiantuntijoiden ja työelämän mentorien kanssa auttavat opiskelijaa konstruoimaan tietoa, kehittämään taitojaan ja kehittymään ammatillisesti. Omalla toiminnalla ja sen reflektoinnilla on tärkeä rooli ammattilaiseksi kehittämisessä.

Angenellin (2006) ja Collinin (2007) mukaan työelämässä opitaan uusia tietoja ja taitoja oppilaitoksessa opitun lisäksi. Harjoitteluissa opitaan ongelmanratkaisutaitoja, ja opiskelijat oppivat ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan. Aidoissa tilanteissa harjoittelu kehittää viittomakielen tulkkiopiskelijoiden tulkkauks-

taitoja, ja he voivat orientoitua työelämään, saavat palautetta harjoittelunohjaajalta sekä oppivat siirtämään oppimaansa muihin tulkkaustilanteisiin. Siitä syystä opiskelijat kokevat työelämässä oppimisen ja työyhteisössä toimimisen todellisempina kuin oppilaitosympäristössä. (Angenelli 2006, 42; Collin 2007, 215.) Ammattikorkeakoulujen tavoitteenahan on tuottaa osaamista ja asiantuntemusta, jotka molemmat syntyvät toiminnan kautta. Työelämässä oppimisessa korostuu teorian ja käytännön yhdistäminen. Työelämän harjoittelupaikoissa opitaan tekemällä ja omaa toimintaa refleктоimalla. Käytännön oppimisen lisäksi työpajoilla tapahtuu sosiaalista oppimista, sillä työyhteisöt ovat vuorovaikutteisia ja yhteistyöpainotteisia. Yhdessä tekeminen ja osallistuminen syventävät oppimista, mutta edellyttävät opiskelijalta sopeutumista työyhteisön toimintakulttuuriin, tiettyjen tapojen ja sopimusten noudattamista sekä tuen ja palautteen antamista ja vastaanottamista. (Collin 2007, 215; Lohiniva & Sarajärvi 2004, 181-184.)

4.3.2 Koulutukseen liittyvät tekijät

Tuomala ja Koskinen (2006) korostavat riittävän ohjauksen olevan avain onnistuneeseen harjoitteluun. He jakavat ohjauksen kolmeen vaiheeseen: orientaatioon, harjoitteluun ja raportointiin. Jokaisessa vaiheessa opiskelija tarvitsee opettajan tukea. Orientaation aikana on lähiopetusta, jossa käydään läpi harjoittelun tavoitteet, harjoittelusopimukset ja harjoittelusta raportointi. Lisäksi keskitytään harjoittelupaikan hakemiseen ja työnantajan näkökulmaan. Ennen harjoittelua tai harjoittelun alussa opiskelijan tekee alkuraportin harjoittelusta. Siinä esitellään harjoittelupaikka sekä omat tavoitteet harjoitteluun liittyen. Harjoitteluvaiheen aikana on tärkeää, että opettaja on opiskelijan tavoitettavissa. Toivottavaa on, että opettaja voi tehdä harjoittelupaikkaan ohjauskäynnin, mutta myös sähköpostiyhteydenpito on riittävä tapa. Harjoittelun aikana opiskelijan on hyvä pitää oppimispäiväkirjaa ja harjoittelun jälkeen hän tekee harjoittelusta raportin, joka puretaan yhdessä opettajan kanssa. (Tuomala & Koskinen 2006, 61-62.)

Yksi harjoittelujen uhkatekijä oli palautteiden mukaan vastuulehtorilta saatavan tuen riittämättömyys. Jotkut opiskelijat ovat kokeneet, että he ovat harjoittelun aikana "tuuliajolla", eivätkä saa riittävästi palautetta toiminnastaan ja osaami-

sestaan. Harjoittelusta vastaavan lehtorin tulisi olla tavoitettavissa harjoittelun aikana, jotta opiskelija saisi vastauksia kysymyksiinsä kohtuullisessa ajassa. Lehtoreiden mukaan tämä ei aina ole mahdollista, sillä toisinaan opiskelijat ovat harjoittelussa lehtorien vapaajaksojen aikana tai muulloin kuin harjoittelulle osoitettuna aikana, jolloin lehtori on kiinni muissa työtehtävissä. Tulkkikouluttajat kuitenkin ovat sitä mieltä, että ilman kunnon ohjausta opiskelijat eivät välttämättä pysty harjoittelun aikana liittämään teoriaa käytäntöön siten kuin kokonaisvaltainen oppiminen edellyttää. Virtanen ja Collin (2007, 225) väittävät, että suurin syy ohjauksen riittämättömyyteen on usein opettajien pienenevät resurssit.

Diakissa ohjausresurssit ovat olleet kohtalaiset, mutta niitä on kohdistettu eri tavoin eri koulutusaloilla. Sosiaali- ja terveys sekä kirkon alalla suuri osa ohjausresurssista kohdentuu lehtorin harjoittelupaikkakäynteihin ja verkossa käytäviin keskusteluihin työelämän mentorien sekä opiskelijoiden kanssa, jolloin opiskelijat saavat riittävästi ohjausta harjoittelun aikana. Isojen koulutusohjelmien opiskelijoista samassa harjoittelupaikassa voi olla useampikin opiskelija, joten ohjausresurssia voidaan käyttää tehokkaasti, lisäksi harjoittelut ovat laajoja. Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa harjoittelut ovat olleet lyhyitä ja pirstaleisia, ja opiskelijat ovat joutuneet tekemään harjoitteluja myös niiden varsinaisten ajankohtien ulkopuolella. Lisäksi opiskelijat ovat kukin omissa harjoittelupaikoissaan ympäri maata. Näistä syistä on koettu, että harjoittelujakson aikana käytäviin ohjauskeskusteluihin kuluisi suhteettoman paljon resurssia, eikä opiskelijan harjoittelun arviointiin ja palautteen antoon jäisi juurikaan aikaa. Voi myös olla, että resurssin käyttäminen vain harjoitteluraporttien lukemiseen ja harjoittelun arviointiin on ollut tietoinen valinta, jolla on haluttu helpottaa lehtorien työtä. Avain riittävään ohjaukseen voisi olla esimerkiksi yhteydenpito verkossa harjoittelun aikana. DiakOpissa ohjausresurssia on suhteessa enemmän, sillä opiskelija on lehtorin kanssa koko harjoittelunsa ajan. (DiakOppi 2012).

Haasteellista harjoittelun ohjaamisessa on se, että ohjaavan opettajan tulisi harjoittelujakson aikana olla sekä opiskelijan että työpaikkaohjaajan tavoitettavissa, mikä ei aina ole mahdollista opettajan työn luonteen vuoksi. Ongelmia tuottaa myös harjoittelupaikkojen epätasaisuus ja vähäisyys. Ohjaus voi olla kuormittavaa opiskelijoiden asenteen, motivaation, epävarmuuden ja kokemattomuuden

takia. Harjoittelun ohjaamisen haasteena on usein myös opettajien työelämäosaaminen, sillä joillakin opettajilla voi olla vuosia aikaa oman alansa töiden tekemisestä, eikä heillä siten enää ole realistista ja ajantasaista tietoa siitä, mitä alan työpaikoilla tehdään. (K. Sirola, henkilökohtainen tiedonanto 2.11.2011; Virtanen & Collin 2007, 228-230.) DiakOpissa työskentely pitää yllä lehtorien tulkkausosaamista, mikä on yksi syy siihen, että siellä ohjaukseen ollaan oltu tyytyväisiä (S. Marku, henkilökohtainen tiedonanto 20.9.2012). Onnistunut harjoittelu edellyttää, että sen tavoitteet ovat selvät sekä opiskelijalle että harjoittelun ohjaajalle (P. Pakkala, henkilökohtainen tiedonanto 20.3.2012; Ståhl 2006, 22). Loppuvaiheen harjoittelupalautteissa opiskelijat toivoivat harjoittelupaikkojen järjestäytyneempää ja selkeämpää ohjeistusta harjoittelujaksoihin liittyen. Opiskelijat osasivat siinä opintojensa vaiheessa huomioda harjoittelupaikkojen informoinnin tärkeyden ja ymmärsivät mentorien tietojen ja saamien ohjeistusten vaikutuksen omaan oppimiseensa. Tarkat ohjeistukset ovat ennen muuta vastaavan lehtorin tehtävä ja osa harjoittelun ohjausta.

Sekä alku- että loppuvaiheen harjoitteluissa kiinnitettiin huomiota harjoittelun keston ja sisällön suhteeseen, jonka päivittämistä kaivattiin jokaisen vuoden palautteissa. Viittomakielen tulkkausosalalla työelämä ottaisi mielellään harjoittelijoita pidemmäksi aikaa, kuin mitä Diakin vanhan opetussuunnitelman harjoittelujen laajuudet ovat. Lyhyiksi harjoittelujaksoiksi on ollut vaikea saada harjoittelupaikkaa. Kestoltaan pidemmässä harjoittelussa ohjaajat voivat pitkäjänteisemmin sekä hyödyntää opiskelijoita että ohjata heitä. Uudessa opetussuunnitelmassa harjoittelujen laajuuksia onkin kasvatettu. Loppuvaiheen harjoitteluissa opiskelijat pystyivät jo oppimansa perusteella tekemään ehdotuksia harjoittelujen kestojen kehittämiseksi. Opiskelijat esittivät lyhyempien harjoittelujen yhdistämistä toisiinsa ja harjoittelujen ajankohtien tarkempaa pohtimista.

Loppuvaiheen harjoittelujen palautteissa myönteisenä korostuivat Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman opiskelijoille järjestämät harjoittelut. Yhtenä syynä positiiviseen palautteeseen voi olla opiskelijoiden kokema harjoittelupaikkojen saamisen hankaluus. Opiskelijat voivat ajatella, että kun oppilaitos järjestää harjoittelumahdollisuuksia ja -paikkoja, opiskelijoiden ei tarvitse etsiä harjoittelupaikkaa itse. Opiskelijalta säästyy aikaa ja vaivaa, eikä hänen tarvitse huo-

lehtia harjoittelun järjestymisestä. Valmiiksi hankittujen harjoittelupaikkojen kääntöpuolena on kuitenkin se, että opiskelijoiden tulee ymmärtää oman aktiivisuuden merkitys harjoittelupaikkojen saamisessa ja siten myös opintojen etenemisessä sekä tulevaisuudessa työpaikan saamisessa. Siitä syystä on hyvä, että opiskelijat joutuvat näkemään vaivaa harjoittelupaikan saamiseksi. Toisinaan opiskelijat joutuvat myös kilpailemaan harjoittelupaikoista keskenään, mikä toisaalta on valitettavaa ja voi aiheuttaa ristiriitoja opiskelijaryhmässä, mutta toisaalta se valmentaa heitä tulevaan työelämään.

Toinen syy, miksi Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman opiskelijoilleen järjestämistä harjoitteleista annetaan positiivista palautetta voi olla se, että niissä harjoitteleista vastaava ja niitä ohjaava lehtori on myös enemmän läsnä itse harjoittelussa ja eri tilanteissa, jolloin ohjausta ja tukea on saatavilla helpommin ja useammin. Lisäksi näissä harjoitteleissa opiskelijoiden on mahdollisuus nähdä ohjaava lehtori tulkkaamassa ja kommunikoimassa asiakkaiden kanssa, mikä edesauttaa opiskelijoiden mallioppimista. Tutulta ohjaajalta ja lehtorilta on myös helpompi kysyä apua mahdollisissa ongelma- ja ristiriitatilanteissa. Harjoittelua DiakOpissa ei mainittu yhdessäkään palautteessa, mutta Markun (2010, 43) DiakOppiin liittyvässä tutkimuksessa opiskelijat pitivät sen olemassaoloa hyvinkin tärkeänä harjoittelumahdollisuutena. DiakOpin huomioimattomuus vuoden 2011 opintokokonaisuuspalautteissa voi johtua siitä, että DiakOppi oli vuoden 2011 palautteen antamisen aikaan toiminut kunnolla vasta puoli vuotta. Toisaalta voi olla mahdollista, että harjoittelu DiakOpissa mielletään jontekin perinteisistä harjoitteleista erilliseksi ja erilaiseksi. Myös se tuntimäärä, jonka jokainen opiskelija sai DiakOpin ensimmäisenä toimintavuotena harjoitella DiakOpissa, oli melko pieni.

Alkuvaiheen harjoitteleissa opiskelijat ehdottivat kaikkien vuosien palautteissa harjoittelun vaihtoehtoja ja monipuolisuutta raportointitapoihin esimerkiksi korvaamalla kirjallinen raportti keskustelulla. Loppuvaiheen palautteissa tämä tekijä sai yhteensä vain muutaman maininnan. Syynä voi olla se, että opintojen alkuvaiheessa opiskelijat eivät vielä osaa riittävästi analysoida ja arvioida omaa toimintaansa, eivätkä välttämättä osaa tuottaa reflektiivistä tekstiä. Loppuvaiheen harjoitteleissa opiskelijat ovat jo lähempänä opintojensa päättymistä, jolloin it-

searviointitaidot ovat jo huomattavasti kehittyneemmät kuin opintojen alkuvaiheessa. Lisäksi opiskelijoilla kuuluu loppuvaiheen opintoihin myös työnohjausta, jossa keskustellaan tulkin työhön liittyvistä asioista, mikä taas kehittää opiskelijoiden analysointitaitoja. Aiemmissa tutkimuksissa (mm. Hakkarainen 2007; Löfström ym. 2006; Virtanen & Collin 2007) on todettu, että harjoittelut kehittävät opiskelijoiden oman osaamisen arviointia. Näin näyttää olevan myös tulkki-koulutuksessa, mutta myös Diakin pedagogiset toimintaperiaatteet ja tulkki-koulutuksen reflektiivinen pedagoginen ote edesauttavat itsearviointin kehittymistä.

Vaihtoehtojen kaipuulle saattaa olla syynä myös se, että ammattikorkeakouluissa edellytetään opiskelijoilta kirjallisen raportoinnin ja analysoinnin taitoja, mikä saattaa johtaa siihen, että useilla opintojaksoilla teetetään opiskelijoilla kirjallisia tehtäviä, vaikkei siihen aina pedagogisia perusteita olisikaan. Opiskelijoilla saattaa tästä syystä olla useita laajoja kirjallisia tehtäviä tehtävänä samanaikaisesti. Toisaalta yhtenä syynä voi olla myös se, että halutaan kuulla myös muiden kokemuksista, jolloin on helpompi peilata omaa toimintaansa ja oppimaansa muiden toimintaan, mikä sekään ei ole syynä vähäpätöinen. Yhteisiin keskusteluihin tulisikin panostaa osana harjoittelussa oppimisen tukemista.

4.3.3 Työelämän mentoriin liittyvät tekijät

Harjoittelupaikoissa käytävät ohjauskeskustelut saivat useita positiivisia mainintoja jokaisena vuotena sekä alkuvaiheen että loppuvaiheen palautteissa. Alkuvaiheen harjoittelussa opiskelijat arvostavat ohjauskeskusteluja todennäköisesti siksi, että niiden aikana opiskelijat voivat esittää kysymyksiä ja saada vastauksia mieltä askarruttaviin. Alkuvaiheen harjoittelussa opiskelijalle lähes kaikki on uutta tai ainakin asiat näyttävät opiskelevalle eri näkökulmasta kuin siihen asti. Opiskelijan kysymykset ja pohdinnat sekä niiden pohjalta käydyt keskustelut edesauttavat opiskelijan ammatillisuuden kehittymistä ja hänen käsitystään tulevasta alasta ja ammatista. Ammattietiikka todentuu käytännön tilanteissa ja saa opiskelijan pohtimaan erilaisia tilanteita teorian ja käytännön yhdistelmänä. Loppuvaiheen harjoittelussa palaute- ja ohjauskeskustelut mentorin kanssa koetaan oppimista edistäväksi juuri siitä syystä, että niiden aikana opiskelija saa

konkreettista palautetta tulkkauksestaan ja muusta osaamisestaan ja voi reflektoida oppimiaan taitoja ja niiden kehittymistä. Samalla hän voi peilata saamaansa palautetta muilla opintojaksoilla saamaansa palautteeseen ja testata näin kouluttajienkin osaamista ja arviointitaitoja.

Opiskelijan kannalta tärkeää on mahdollisuus kehittyä palautekeskustelujen perusteella. Repo-Kaarento, Levander ja Nevgi (2009, 106) muistuttavat, että palautekeskusteluissa opiskelijoille karttuu työelämätaidojen lisäksi myös hiljais-tietoa, jonka omaksuminen on yksi asiantuntijuuden tekijöistä. Myös Salon (2006, 6) teknisen alan harjoitteluihin liittyvässä sekä Markun (2010, 47) DiakOppia koskevassa tutkimuksessa saatiin samanlaisia tuloksia, joiden mukaan harjoittelussa oppimista edistää etenkin käytännön työn tekeminen sekä toiminnasta saatu yksilöllinen, työyhteisön ja organisaation antama palaute.

Ståhlin (2006) mukaan työelämän harjoittelun ohjaajan tulee varmistaa, että opiskelijalle on suunniteltu tarkoituksenmukainen harjoittelu tehtävineen ja keskusteluineen. Näin opiskelija saa parhaan mahdollisen harjoittelun ja kokemuksia, joista voi oppia. Harjoittelun tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä. (Ståhl 2006, 22.) Opiskelijan kehittymisen tulisi olla kokonaisvaltaista, eikä rajoittua pelkästään työtehtävissä kehittymiseen. Tulkkiohjaajien tulee kehittyä myös palautteen antamisessa ja vastaanottamisessa, mihin harjoittelut ovat hyviä ja hyödyllisiä mahdollisuuksia. DiakOppi on koettu hyväksi harjoittelumahdollisuudeksi juuri tästä syystä (Marku 2010, 41, 45). Palaute ja reflektointi ovat tulkin tärkeitä työvälineitä, joiden avulla tulkki voi arvioida osaamistaan ja kehittyä edelleen. Viittomakielen tulkkauksella harjoittelun ohjaajat pyytävät usein omasta toiminnastaan ja työskentelystään opiskelijoilta palautetta. Opiskelijoita tämä on tietyllä tavalla ahdistanut, koska he eivät koe olevansa harjoittelussa vielä niin taitavia, että pystyisivät antamaan palautetta kokeneille ammattilaisille.

Tulkkikoulutuksen näkökulmasta harjoittelupaikkojen sekä harjoittelujen monipuolisuus ja haastavuus ovat mahdollisuuksia hyviin harjoitteluihin. Opiskelijan kannalta monipuolisuus on hyvä asia, sillä harjoitteleminen monipuolisissa paikoissa opiskelija pystyy paremmin hahmottamaan viittomakielialaa ja sen toimintoja sekä tekemään omia johtopäätöksiään tulevan työelämän näkökulmasta.

Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelujen mahdollisuuksista tärkeimmäksi nousi harjoittelunohjaajien ohjaus- ja ammattitaito, jolla on suuri merkitys harjoittelun onnistumiselle opiskelijan näkökulmasta. Ohjausosaamisen koettiin olevan joissakin harjoittelupaikoissa puutteellinen ja kaipaavan parantamista. Ohjaajan osaaminen, mutta myös opiskelijan oma aktiivisuus ovat oleellisia ja edesauttavat harjoittelun tavoitteiden toteutumista. Tulos on osin päinvastainen kuin Virtasen ja Collinin (2007) tutkimuksen tulokset, joiden mukaan työpaikkaohjaajilta saatu ohjaus on koettu laadukkaaksi, mutta määrältään vähäiseksi. Resurssien puutteen lisäksi syinä ovat yritysmaailman kiire, tilanteiden nopea vaihtuvuus ja työpaikkaohjaajien riittämätön ohjausosaaminen. (Virtanen & Collin 2007, 225-228.) Opiskelijat ovat kuitenkin uskoneet, että DiakO-pin toimintatapa parantaa ohjauksen laatua (Marku 2010, 43).

Opiskelijat ovat säännöllisesti saaneet harjoittelupaikoista myös hyvää palautetta, jolloin molemmille osapuolille on jäänyt hyvä mieli harjoittelukokemuksesta. Toisaalta työelämän harjoittelun ohjaajat puolestaan kiinnittivät huomiota myös joidenkin opiskelijoiden työelämätaitojen puutteellisuuteen yleisesti, vaikka opiskelijat ovatkin heterogeeninen ryhmä. Toivottavaa olisi, jos molemminpuolinen hyvä ja opettavainen kokemus yleistyisi koskemaan jokaista harjoittelua ja harjoittelijaa. Harjoittelukäytäntöihin liittyy epävarmuutta, epäselvyyttä ja kirjavia toimintatapoja sekä Diakin että harjoittelupaikkojen puolelta. Harjoitteluun hakeminen on ollut ongelmakohta, jota tulee helpottaa ja selkeyttää. Puhevamma-alalla harjoitteluja ei vielä ole ollut, joten Diakin käytäntöjen selkeyttäminen ja tutuksi tekeminen on olennaista onnistuneitten harjoittelujen toteutumiseksi.

4.3.4 Harjoitteluihin vaikuttava yhteiskunnallinen ulottuvuus

Harjoittelupaikan saamisen vaikeus on todellinen uhka harjoittelujen toteutumiselle, opiskelijan oppimiselle ja motivaatiolle sekä opiskelijoiden valmistumiselle tavoiteajassa. Paikan saaminen on ollut vaikeaa sekä alku- että loppuvaiheen harjoitteluissa ainakin vuodesta 2008 alkaen, eikä tilanne ei näytä palautteiden mukaan parantuneen tultaessa vuoteen 2011. Tähän liittyen toivottiin Diakin

auttavan enemmän harjoittelupaikan järjestämisessä, koska muissa Diakin koulutusohjelmissa on käytössä keskitetty harjoittelupaikkojen hankinta ja harjoittelupaikkojen kanssa tehdyt puitesopimukset. DiakOpin on nähty olevan yksi vastaus harjoittelupaikkaongelmaan, vaikkakaan sen avulla ei olekaan pystytty järjestämään kaikkia harjoitteluja (Marku 2010, 42-43). Viittomakieli- ja puhevamma-alat ovat kuitenkin harjoittelun kannalta hyvin erilaisia kuin sosiaali- ja terveysala. Esimerkiksi terveysalalla harjoittelupaikat ovat usein suuria sairaaloita tai vastaavia, joiden volyyymi ja resurssit harjoittelun ohjaukseen ovat paljon paremmat kuin tulkkausalan pienillä toimijoilla. Lisäksi sosiaali- ja terveysalan koulutusta annetaan Diakissa useissa toimipaikoissa ympäri Suomen, mikä mahdollistaa koordinoitun harjoittelun suorittamisen monessa yhteistyöpaikassa.

Viittomakielentulkin koulutuksessa kenttä on pienuudesta johtuen kuormitettu. Etenkin Humakin viittomakielen tulkkikoulutuksessa on jalkauduttu kentälle myös muissa opintojaksoissa kuin harjoitteluissa, joten kenttä täyttyy opiskelijoista myös harjoittelujen ulkopuolella (T. Rissanen 19.9.2012). Tämäkin tekijä on saattanut vaikeuttaa harjoittelupaikkojen saamista. Yhtenä syynä heikkoon harjoittelupaikkatilanteeseen saattaa olla myös opiskelijaryhmien kasvu, sillä vuonna 2008 Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa aloituspaikkamäärä kasvoi 20:sta 30:een (K. Sirola, henkilökohtainen tiedonanto 2.11.2011). Tällöin harjoittelupaikkoihin on ollut enemmän hakijoita kuin ennen vuotta 2008. Toisaalta sivuilla 16 kuvattu tulkkausalan rakennemuutos vuonna 2010 vaikutti harjoittelupaikkojen vähenemiseen. Markun (2010) DiakOppiin liittyvän tutkimuksen mukaan viittomakielen tulkkiopiskelijat kokivat hankalan harjoittelupaikkatilanteen syyksi ennen muuta paikkojen vähäisyyden alalla ja kokivat, että DiakOpin myötä harjoittelupaikkojen saaminen helpottuu. Toisaalta opiskelijat ajattelivat myös, että mitä vähemmän vaivaa harjoittelupaikan saamiseksi joutuu näkemään, sitä parempi. (Marku 2010, 42-43.)

Analyysitulosten perusteella voi osittain myös kyseenalaistaa Diakin opintokokonaisuuspalautejärjestelmän tarkoituksenmukaisuuden ja toimivuuden. Monet palautteessa esille nousseet asiat olivat vuodesta toiseen lähes samoja. Näin ollen on aiheellista kysyä, miten palaute on käsitelty ja miten kehittämistarpeisiin vastaaminen on ymmärretty. Palautteista voidaan nähdä, että joko kehittä-

mistarpeita ei ole otettu vakavasti, niiden parantamiseksi ei ole tehty riittävästi tai niiden parantaminen on koettu liian haastavaksi. Voidaan myös pohtia, onko järkevää kerätä palautetta useasta erilaisesta opintojaksosta yhdellä kyselyllä. Tarkoituksenmukaisempaa voisi olla palautteen kerääminen jokaisen opintojakson lopuksi tai aikana, jolloin ongelmiin voitaisiin puuttua heti, kun niitä ilmenee.

Toisaalta analyysi osoitti, että joihinkin kehittämistarpeisiin on pystytty vastaamaan, vaikkakin mahdollisesti toisten asioiden kustannuksella. Lisäksi positiivisten asioiden korostamista ja hyödyntämistä tulisi Diakissa pohtia enemmän. Yhtenä vastauksena kehittämistarpeisiin järjestettiin Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa tulkiopiskelijoiden ja työelämän harjoittelun ohjaajien tapaaminen, jossa he pääsivät keskustelemaan harjoitteluun liittyvistä asioista ja kokemuksistaan. Tutkimuksen perusteella Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa on olemassa hyviä käytänteitä, mutta joitakin on selkiytettävä ja uudistettava harjoittelukäytännöt kokonaisuudeksi.

5 TYÖELÄMÄN HARJOITTELUN OHJAAJIEN JA DIAKIN VIITTOMAKIELEN TULKKIOPISKELIJOIDEN KESKUSTELUTILAISUUS

Viittomakielentulkkiopiskelijoiden ammattispesifi osaaminen käsittää suuntautumisesta riippuen suomen, suomalaisen viittomakielen ja erilaisten kommunikaatiomenetelmien hallinnan, tulkkaus- ja opetusosaamisen, asiakasryhmien tuntemuksen sekä ammattieettisen osaamisen (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012e; Nikoskinen 2010, 95-98). Aarnikoivun (2010, 32-33) mukaan työelämässä ja sen rakenteessa on tapahtunut paljon muutoksia viime vuosikymmeninä, mutta myös aivan viime vuosina. Koska opiskelijan työssä oppiminen tapahtuu sananmukaisesti työelämässä mentorien ohjauksessa, korostuvat entisestään myös opiskelijan toiminta ja muut työelämässä tarvittavat taidot.

Työelämätaidot ovat oleellisia työelämässä menestymiseksi sekä harjoittelijana että työntekijänä. Työelämätaitoja ovat uranhallintataidot, työtehtävään liittyvä ammattitaito ja osaaminen, työtehtävästä riippumattomat valmiudet, taidot ja kyvyt sekä esimies- ja alaistaidot. (Aarnikoivu 2010, 40-94.) Koska viittomakielen tulkkiopiskelijoiden harjoittelupaikat ovat usein tulkkauspalveluyrityksiä, etenkin alaistaidot ovat yhä enenevässä määrin myös yksi opiskelijan onnistuneen harjoittelun edellytyksistä. Ammatillinen osaaminen kehittyy kaikilla osa-alueilla opintojen aikana erilaisissa oppimisympäristöissä.

Aarnikoivun (2010) mukaan työntekijän ja alaisen rooliin kuuluvat veloitteet ovat omien asenteiden ja arvojen tarkastelu, sitoutuminen organisaation tavoitteisiin ja perustehtävään, työyhteisön jäsenten kohtelemisen hyvin ja kunnioittavasti, sitoutuminen arvostavaan vuorovaikutukseen, vastuun ottaminen omasta työstään ja toiminnastaan, sekä käyttäytyminen vastuullisesti ja siten, että toiminta tukee luottamuksellisen ilmapiirin syntymistä, hyvää yhteistyötä sekä yhteisöllisyyttä. Alaistaitoja ovat myös yhteistyötaidot sekä viestintä- ja vuorovaikutustaidot. (Aarnikoivu 2010, 36, 90, 95.)

Diakissa järjestettiin 1.2.2012 Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelun ohjaajien ja tulkkiopiskelijoiden yhteinen keskustelutilaisuus. Tilaisuus oli alusta

asti osa opinnäytetyöprosessiani, ja olin toinen tilaisuuden järjestäjistä. Tilaisuuden aiheena olivat harjoittelussa toimiminen sekä opiskelijoiden tiedottaminen harjoittelunohjaajien ohjaajien toiveista ja odotuksista. Tilaisuudessa osa Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman yhteistyökumppaneista ja harjoittelun ohjaajista pääsi kertomaan mielipiteitään ja ajatuksiaan tulkkiopiskelutuksen harjoitteluista. Tilaisuudessa oli edustettuna kuusi viittomakielen tulkkausta tarjoavaa yritystä, jotka toimivat lähes koko Suomessa, ja joista jokaisella on toimintaa Varsinais-Suomessa. Näistä yrityksistä oli paikalla yhteensä 11 edustajaa, jotka olivat joko tulkkeja tai muuta henkilöstöä. Lisäksi paikalla oli kaksi Diakin tulkkiopiskelutusta, jotka samalla edustivat Diakin opetustulkkiopiskelutusta DiakOppia, sekä Suomen Viittomakielentulkit ry:n edustaja. Tulkkiopiskelijoista paikalla oli lähes kaikki jokaiselta neljältä vuosikurssilta.

Tilaisuuden aikana työelämän harjoittelun ohjaajat kertoivat yrityksensä harjoittelukäytännöistä. Ilmapiiri oli melko neutraali, ja harjoittelun ohjaajat olivat hyvin positiivisella mielellä mukana. Opiskelijat puolestaan olivat varautuneempia ja odottivat selvästi, mitä ohjaajilla on sanottavaa. Harjoittelun ohjaajien tärkein teema oli harjoitteluun hakeminen ja harjoitteluhakemuksen tekeminen, joka tuli vallitsevaksi käytännöksi tulkkauspalvelujen siirryttyä Kelan järjestettäväksi. Lisäksi keskusteltiin opiskelijoiden käyttäytymisestä ja harjoittelijoilta odotettavista ominaisuuksista. Lopuksi opiskelijat saivat kysyä ja tuoda esiin omia ajatuksiaan sekä kokemuksiaan harjoitteluista. Keskusteluun nousivat etenkin ohjausosaaminen sekä palautteen antaminen.

Keskustelutilaisuudessa harjoittelunohjaajien ja opiskelijoiden puheenvuoroista tehtiin havainnoja, jotka edelleen muokattiin muistiinpanojen muotoon. Nuo havainnot ja muistiinpanot avataan ja analysoidaan tulevissa alaluvuissa.

5.1 Harjoitteluun hakeminen

Tulkkauspalvelualan rakennemuutos muutti osaa tulkkiopiskelijoiden harjoittelukäytännöistä. Keskustelutilaisuuden suurimmaksi teemaksi nousikin harjoitteluun hakeminen ja harjoitteluhakemuksen tekeminen. Työelämän mentorit olivat

koonneet ajatuksiaan ja odotuksiaan harjoitteluun hakemisesta yhteiseen alustukseen.

Mentorien mukaan harjoitteluun hakemisessa on tärkeää noudattaa hakuaikoja, jos yritys, johon opiskelija hakee harjoitteluun, on sellaiset asettanut. He muistuttivat siitä, että koska harjoittelupaikat ovat yrityksiä, niissä on tietty sykli esimerkiksi hallinnollisten asioiden hoitamisessa. Siksi harjoitteluun hakemiselle on tietyt ajat, joiden jälkeen yrityksellä on aikaa ja mahdollisuus paneutua hakemuksiin ja harjoittelijoiden valintaan. Kaikkina aikoina se ei ole mahdollista tai sitä ei ehditä tekemään. Lisäksi tulkeilla, jotka yleensä toimivat harjoittelun ohjaajina, on paljon muutakin työtä tulkkauksen lisäksi, eikä harjoittelijan ottaminen aina onnistu kuormittamatta tulkkia tai työyhteisöä liikaa.

Toinen tärkeä seikka harjoitteluun hakemisessa on itse hakemus, jota keskustelutilaisuudessa käytiin läpi huolellisesti ohjaajien näkökulmasta. Hakemuksen tulee olla vapaamuotoinen, ja siihen tulee kirjata opiskelijan nimi, oppilaitos ja vuosikurssi, jossa opiskelija opiskelee sekä opiskelijan yhteystiedot. Mikäli yrityksellä on toimintaa usealla maantieteellisellä alueella, opiskelijan tulee laittaa hakemukseen toive siitä tai niistä alueista, jonne haluaa harjoitteluun. Hakemuksesta tulee käydä mahdollisimman selkeästi ilmi ne ajankohdat, jolloin opiskelijalla on mahdollisuus tai toive suorittaa harjoittelua. Oleellista on kirjata hakemukseen harjoittelun odotettu sisältö, eli onko opiskelijan toiveena opiskelutulkkaus-, asioimistulkkaus-, opetus- vai kuurosokeisiin keskittyvä harjoittelu tai jokin muu.

Harjoittelun ohjaajat korostivat, että hakemukset kannattaa lähettää ensisijaisesti sähköpostitse ja sähköpostin otsikkoriville kannattaa kirjoittaa ”Harjoitteluhakemus Etunimi Sukunimi”. Hakemuksen liitteenä tulee olla tulkkausnäytteet sekä suomen kielestä viittomakieleen että viittomakielestä suomen kieleen. Näytteiden pituus on 5-10 minuuttia. Tulkkausnäytteiden lisäksi hakemuksen liitteenä tulee olla vapaan viittomisen näyte, jossa opiskelija kertoo itsestään. Liitteinä on siis yhteensä kolme näytettä. Tulkkaus- ja viittomisnäytteet voi toimittaa yrityksiin joko sähköpostilla, maapostina tai linkkinä verkkosivuille. Oh-

jaajat korostivat, että näytteiden ei tarvitse olla huipputulkkauksia, vaan tärkeää on olla oma itsensä, jolloin persoona tulee näkyviin.

5.2 Harjoittelijan valitseminen

Harjoittelun ohjaajien mukaan se, että opiskelija valitaan harjoittelijaksi yritykseen, edellyttää sekä hakemuksen että tulkkaus- ja viittomisnäytteiden lähettämistä. Useimmiten harjoittelijaksi valitaan opiskelija, joka on kotoisin harjoittelualueelta. Koska yritysten tulkit useimmiten toimivat tiimeinä, opiskelu- ja asioimistulkkausharjoitteluihin otetaan kerrallaan yksi opiskelija tiimiä kohden. Väli-tysharjoitteluun otetaan pääsääntöisesti vain yksi opiskelija välitystä kohden. Joissakin yrityksissä on päädytty järjestämään myös harjoittelupäiviä, joissa esimerkiksi välitysharjoittelua (HA.6.) on ollut tekemässä useampi opiskelija, jolloin yritys on voinut opettaa välitykseen liittyviä asioita usealle opiskelijalle samanaikaisesti. Samalla useampi opiskelija on saanut harjoittelutunteja.

Opiskelijoiden tulee myös huomioida, että yritykset ottavat harjoittelijoita kaikilta niiltä kolmelta kampukselta, joissa viittomakielen tulkkausta voi opiskella. Harjoittelupaikoista on samaan aikaan kilpailemassa siis sekä Diakin Turun toimipaikan että Humanistisen ammattikorkeakoulun Helsingin ja Kuopion kampusten tulkkio opiskelijat. Tärkeää on, että opiskelija ilmoittaa aina hakemiinsa harjoittelupaikkoihin, mikäli hän on jo saanut harjoittelupaikan toisesta yrityksestä.

5.3 Opiskelijan asenne

Tulkkauspalveluyritykset ja heidän harjoittelun ohjaajansa odottavat harjoitteluun valitulta opiskelijalta asiallista sekä kaikkia harjoittelussa kohdattavia henkilöitä kunnioittavaa käytöstä ja puhetapaa. Lisäksi opiskelijalta odotetaan omaaloitteisuutta tuoda esille asioita, joita hän haluaa harjoittelussa oppia ja kokeilla. Niin positiivisista kuin ikävistäkin asioista keskusteleminen ja niiden pohtiminen on osoitus siitä, että opiskelija haluaa oppia. Tärkeää on myös kyky toimia tiimin jäsenenä, sillä harjoittelija on useimmiten tiimikohtainen, vaikka ohjaaja

tiimin sisällä voikin harjoittelun aikana vaihtua. Opiskelijalla toivotaan olevan rentoutta ja reippautta tarttua haasteisiin, joita harjoittelussa aina tulee eteen. Harjoittelun ohjaajat haluavat opiskelijan lähettävän harjoittelusta tehtävän harjoitteluraportin myös harjoittelupaikkaan, jotta mahdolliset väärinkäsitykset tulee oikaistua ja jotta opiskelijan oppiminen tulee myös harjoittelupaikan tietoon. Raporteissa opiskelijat refleктоivat harjoittelussa oppimaansa ja pohtivat havaintojaan, jotka ovat arvokasta tietoa harjoittelupaikoille.

Harjoittelunohjaajat kehottivat opiskelijoita tutustumaan sekä alueellisesti että valtakunnallisesti erilaisiin tulkkauspalveluyrityksiin harjoittelujensa aikana. Siten opiskelijat pystyvät jo opiskeluaikana avartamaan kuvaansa viittomakielialasta ja tulkkauksen kentästä sekä sen toimijoista. Yritykset painottavat toiminnassaan eri osa-alueita ja niiden toimintakulttuureissa on eroja. Myös asiakaskunta on erilainen eri puolilla Suomea, jolloin opiskelijalle on hyödyksi harjoitella eri alueilla ja eri yrityksissä.

Opiskelijan esittäytyminen jokaisessa tilanteessa, jossa hän on mukana, on erittäin tärkeää. Esittäytymiseen on eri tapoja. Toisinaan opiskelija esittelee itse itsensä ja toisinaan esittelyn saattaa hoitaa harjoittelunohjaaja. Harjoittelunohjaajat korostivat omaa vastuutaan selvittää harjoittelijan rooli eri tilanteissa sekä avoimen vuorovaikutuksen tärkeyttä. Opiskelijoiden olisi hyvä tehdä muistiinpanoja eri tilanteissa tai heti niiden jälkeen, joten paperin ja kynän mukana kuljettaminen on tärkeää. Alan oikean termistön opettelu auttaa opiskelijaa sekä harjoittelussa, opinnoissa kuin työelämässäkin.

Tilaisuuden aikana opiskelijat saivat kysellä ja kommentoida harjoittelunohjaajien ajatuksia. Useat opiskelijoiden kommentit liittyivät heidän toimintaansa kohdistettuihin odotuksiin sekä harjoittelupaikkojen saamiseen. Opiskelijat korostivat, että osa opiskelijoista jännittää harjoitteluja melkoisesti, jolloin opiskelijan persoona ei välttämättä pääse kunnolla esille. Opiskelijalle tulkkaustilanteet ovat uusia, eivätkä he aina tiedä, miten heidän tulisi niissä toimia. Opiskelijat myös kokevat, että he eivät osaa antaa harjoittelupaikassa palautetta ohjaajilleen, koska ohjaajat ovat kokeneita tulkkeja ja opiskelijat kokevat itsensä noviiseiksi ohjaajiensa rinnalla. Kaikkien negatiivisten asioiden esille ottamiseen

harjoittelupaikassa ei kaikilta opiskelijoilta vielä löydy rohkeutta. Lisäksi jotkut opiskelijat ovat vielä niin epävarmoja omista taidoistaan, että haasteisiin tarttuminen harjoittelun aikana tuntuu mahdottomalta.

5.4 Yhteenveto harjoittelun ohjaajien kokemuksista ja tulosten tulkinta

Salo (2006) on tutkinut opiskelijoiden harjoittelukokemusten lisäksi myös työelämän harjoittelunohjaajien ajatuksia opiskelijoista ja harjoittelusta yleensä. Työelämän edustajat näyttivät arvostavan opiskelijoissa positiivista asennetta työhön sekä motivaatiota. Suuri osa harjoittelunohjaajista koki opiskelijan ohjaamisen ja hänen kehittymisensä palkitsevana. Joillakin aloilla opiskelijat ovat myös lisäresurssia työpaikalla. Ammattikorkeakoulujen olemassaolon aikana työelämä on korostanut harjoitteluyhteistyön merkitystä oppilaitosten kanssa ja kokenut positiiviseksi koulutuksen näkymisen työelämässä harjoittelun kautta. (Salo 2006, 7.) Tutkimuksessani tutkimuskohteenani olleet harjoittelun ohjaajien kokemukset vahvistavat osaltaan Salon tutkimustuloksia.

Tutkimuksessani harjoittelunohjaajien ajatukset harjoittelukäytännöistä ja harjoittelijoista keskittyivät harjoitteluun hakemiseen sekä odotuksiin opiskelijoiden toimintaa kohtaan. Harjoitteluun hakemisen kokonaisuutena nähtiin olevan tärkeä tekijä harjoitteluun pääsemisessä. Hakeminen ei sisällä vain yhteydenottoa harjoittelupaikkaan, vaan huolellista valmistautumista. Tarkkuutta ja huolellisuutta vaaditaan etenkin hakemuksen sekä tulkkaus- ja viittomisnäytteiden tekemisessä ja lähettämisessä harjoittelupaikkaan. Opiskelija pystyy siis omalla toiminnallaan vaikuttamaan harjoittelupaikan saamiseen.

Opiskelijoilla on toisinaan ollut vaikeuksia noudattaa hakuajoja, ja syynä tähän on voinut olla tottumattomuus uuteen käytäntöön sekä harjoittelujen tekeminen myös lukuvuosisuunnitelman harjoitteluajkojen ulkopuolella. Lisäksi haku aika on yleensä puoli vuotta ennen varsinaista harjoittelu-aikaa, mikä on joillekin opiskelijoille haastavaa ottaa huomioon. Kaikki eivät osaa suunnitella opintojaan pitkissä ajanjaksoissa, ja puolen vuoden päässä olevat asiat tuntuvat kaukaisilta. Tulkkauspalveluyrityksillä harjoitteluun hakuajat ovat vaihdelleet suurestikin.

Toisaalta kaikilla yrityksillä ei hakuaikoja ole lainkaan, vaan harjoitteluun voi hakea milloin vain. Opiskelijoiden on pitänyt olla jatkuvasti tarkkana hakuaikojen kanssa, ja jatkuvan tarkkailun voi olettaa olevan hankalaa, kun samalla pitää keskittyä myös muihin opintoihin. Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa ei ole ollut käytäntöä, jossa se huolehtisi harjoitteluajkojen muistuttamisesta ja tiedottamisesta, vaan opiskelijoiden on pitänyt huolehtia hakuaikojen tarkkailusta itse.

Hakemisessa toisena heikkoutena ovat olleet toisinaan selkeästi puutteelliset ja epäselvät hakemukset. Hakemuksista on voinut puuttua opiskelijan nimi, yhteystiedot, vuosikurssi, tulkkausnäytteet tai niiden teksti on ollut puutteellista suomen kieltä. Huono hakemus on varmasti myös yksi syy siihen, ettei opiskelija saa harjoittelupaikkaa. Opiskelijoiden tulisikin ymmärtää, että jos hakemuksen liitteeksi edellytetään tulkkausnäytteitä, ne tulee myös tehdä ja lähettää, jotta harjoittelupaikan voi saada. Aina syy siihen, että opiskelija ei saa harjoittelupaikkaa, ei ole yrityksessä, vaikka opiskelijoista niin saattaa tuntuakin.

Uudessa opetussuunnitelmassa harjoitteluhakemuksen tekemistä harjoitellaan lähiopetuksessa 1. lukukautena, jolloin opiskelija saa hakemuksen tekemiseen konkreettista apua ja ohjausta opettajalta. Hakemusta muokataan harjoitteluun hakuvaiheessa tilanteeseen sopivaksi. Vanhan opetussuunnitelman mukaan opiskelevat ovat joutuneet opiskelemaan hakemuksen ja tulkkausnäytteiden tekemistä omatoimisesti, sillä sitä ei ole tavoitteellisesti opetettu. Uudessa opetussuunnitelmassa hakemuksen ja näytteiden tekeminen on osa tiettyjä alkuvaiheen opintojaksoja, joten valmiuksien harjoitteluhakemuksen tekemiseen voisi olettaa olevan paremmat uuden opetussuunnitelman mukaan opiskelevilla. Harjoittelun ohjaajilta ja opiskelijoilta viime vuosina saadun palautteen perusteella on kaikkien vanhan opetussuunnitelman mukaan opiskelevien kanssa vuoden 2011 aikana käyty läpi, mitä asioita hakemuksessa tulee olla ja miten hakemus kannattaa tehdä. Hakemusta on käyty läpi osana harjoittelun ohjausta. Toisaalta, lähes jokainen opiskelija on joutunut tekemään työpaikkahakemuksia elämänsä aikana, joten hakemuksen pääpiirteiden voisi olettaa olevan selvillä. Syy puutteellisiin hakemuksiin voi olla myös se, että viittomakielen tulkkausalan rakennemuutos vaikutti niin nopeasti ja radikaalisti harjoitteluun hakemiseen, että Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa ei osattu enna-

koida uudenlaista harjoittelujen hakutapaa ja hakemusten vaikuttavuutta, ja siten myös opiskelijat ovat hakemisessaan epävarmoja.

Harjoittelunohjaajien odotukset harjoitteluun valitulta opiskelijalta liittyvät etenkin opiskelijan asenteeseen ja käyttäytymiseen. Opiskelijan tulisi ymmärtää, että toiminnallaan harjoittelussa hän vaikuttaa vahvasti tulevaan työllistymiseensä. Reipas ote sekä positiivinen ja avoin asenne auttavat opiskelijaa sopeutumaan harjoittelupaikkaan ja saamaan harjoittelusta irti enemmän. Asenteella on suuri vaikutus myös luottamuksen syntymiseen opiskelijan ja harjoittelupaikan työntekijöiden välille. Harjoittelijat eivät aina huomaa oman käytöksensä sopimattomuutta harjoittelutilanteissa. He ajattelevat, että heidän käytöksensä on asiallista, mutta harjoittelunohjaajat ja asiakkaat saattavat olla eri mieltä. Työelämän käyttäytymissääntöjen tulisi olla hallussa ennen harjoitteluun menoa.

Harjoittelu toimii monella alalla työntekijöiden mahdollisena rekrytointitilanteena, jolloin työnantaja havainnoi potentiaalisia tulevia työntekijöitään. Koska viittomakielen tulkkausalalla on Suomessa niin pieni, opiskelija voi harjoittelussaan mahdollistaa tai tuhota oman tulevaisuutensa viittomakielen tulkkausalalla (M. Forsén, henkilökohtainen tiedonanto 1.2.2012). Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelujen ohjauksessa tulisi opiskelijoille painottaa enemmän sitä, että harjoittelussa toimiminen on käyntikortti alalle ja työelämään. Parhaassa tapauksessa harjoittelu ja sen kautta syntyneet verkostot edistävät opiskelijan työllistymistä valmistumisen jälkeen (Nikoskinen 2010, 107). Myös Viittomakielen tulkin ammattisäännöstö velvoittaa tulkkeja toimimaan moitteettomasti ja valmistautumaan työtehtäviin ajoissa ja huolellisesti (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2012, Viittomakielen tulkin ammattisäännöstö). Opiskelijoiden tulee oppia arvioimaan taitojaan ja toimintaansa jo ammattisäännöstönkin takia, ja siihen heitä ohjataan sekä Diakin että varmasti myös työelämän taholta.

6 LAAJENNETTU SWOT-ANALYYSI VIITTOMAKIELEN TULKKIOPISELIJOIDEN JA HARJOITTELUN OHJAAJIEN KOKEMUKSISTA

Tutkijan esiyymmärrys ja alustavaa analyysiä ja hypoteeseja aiheesta ja ilmiöstä on esitelty luvussa 2. Opinnäytetyön tutkimusaineistot on analysoitu edellä luvuissa 4 ja 5. Analyysin syventäminen ja synteesi on tehty näkyväksi käsillä olevassa luvussa. Harjoittelujen ja harjoittelukäytäntöjen kehittämisehdotusten tekemiseksi opiskelijoiden kokemuksista tehtyyn SWOT-analyysiin on liitetty harjoittelunohjaajien kokemuksia ja odotuksia, jolloin tuloksena on 8-kenttäisen SWOT-analyysi (TAULUKKO 7.). Siinä nelikenttäanalyysiin perustuvia tarvittavia toimenpiteitä pohditaan syvällisemmin sekä saadaan näkyville uhkien eliminointi ja niiden muuttaminen vahvuudeksi (vahvuudet + uhat), kriiseistä selviytyminen (uhat + heikkoudet), heikkouksien kääntäminen vahvuudeksi (mahdollisuudet + heikkoudet) ja vahvuuksien menestystekijöiksi (vahvuudet + mahdollisuudet) (Anttila 2007, 142-143).

TAULUKKO 7. 8-kenttäinen SWOT-analyysi harjoittelujen kehittämisestä

Sisäinen Ulkoinen	S = Vahvuudet	W = Heikkoudet
O = Mahdollisuudet	<p>S+O</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tulkkaukokemuksen kerryttäminen muilla opintojaksoilla -Opiskelijoiden oppiminen toisiltaan purkukeskusteluja kehittämällä -Harjoittelu työllistymisen mahdollisuutena (kokemus, taito, asenne) -DiakOppi harjoittelupaikkana -Asiakaskunnan hyödyntäminen muissa opintojaksoissa -Säännöllisten tapaamisten järjestäminen harjoittelunohjaajien ja opiskelijoiden välille 	<p>W+O</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ohjeistusten selkeyttäminen ja yhtenäistäminen -Harjoitteluhakemuksen tekemisen opettaminen -Harjoittelunohjaajien ohjeistusten selkeyttäminen -Selkeät lomakkeet: harjoittelusopimus, palkkionmaksulomake, arviointilomake -Raportointitapojen monipuolistaminen -Työelämätaitojen opettaminen
T = Uhat	<p>S+T</p> <ul style="list-style-type: none"> -Harjoittelun ohjauksen kehittäminen ja lisääminen -Harjoittelunohjaajien ohjausosaamisen kehittäminen → koulutuksen järjestäminen -Harjoittelujen hakemiseen totuttaminen, osaksi harjoittelua -Tulkkauk- ja viittomisnäytteiden tekeminen ohjatusti -Päivystävä lehtori tukena harjoittelun aikana vastuulehtorin ollessa estynyt -DiakOpin palvelutarjonnan laajentaminen → harjoittelumahdollisuuksien lisääminen -Harjoittelujen laajuuden ja ajoituksen uudelleen arviointi 	<p>W+T</p> <ul style="list-style-type: none"> -Harjoittelun mahdollistaminen joustavasti lukukaudteen -Harjoittelujen toteutussuunnitelmien päivittäminen -Diakin koordinoima harjoitteluun hakeminen -Harjoittelukiintiöiden saaminen tulkkirytyksiin

Taulukossa 7. on tehty ehdotuksia harjoittelujen ja harjoittelukäytäntöjen kehittämiseksi käyttämällä 8-kenttäistä SWOT-analyysiä. Vaikka harjoitteluja tulee

selvästi kehittää toteuttamisen näkökulmasta, on ennen kaikkea todettava, että harjoittelukäytäntöjen yhtenäistämiseen ja järjestelmällisyyteen tulee entisestään kiinnittää huomiota. Harjoittelukäytäntöjä tulee kehittää nopeasti, sillä syksystä 2012 alkaen Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoitteluissa noudatetaan kahta eri opetussuunnitelmaa, joissa harjoittelut eroavat toisistaan sekä laajuudeltaan että sisällöllisesti.

Jotkin harjoittelukäytäntöjen muutostarpeista on jo huomioitu opetussuunnitelmaa uudistettaessa. Uudessa, vuonna 2011 voimaan tulleessa opetussuunnitelmassa on kiinnitetty tietoisesti huomiota etenkin harjoittelujen sisällön ja keston suhteeseen. Harjoittelujen laajuutta on kasvatettu, mutta määrää vähennetty. Lisäksi niiden sisältö on uudistettu vastaamaan nykypäivän työelämän realiteetteja, tarpeita ja edellytyksiä. Vanhan opetussuunnitelman sisällöllisesti tiukkaan rajattuja harjoitteluja ennalta määritelyine tulkkauslajeineen ja -ympäristöineen on uudessa opetussuunnitelmassa muutettu käsittämään laajemmin tulkin työtä. Tarkkoja, esimerkiksi vain opiskelutulkkaukseen tai tulkkikeskuksen toimintaan keskittyviä harjoitteluja on muutettu niin, että opiskelija on harjoittelemassa työelämää, eli kaikkea sitä, mitä tulkkauspalveluyrityksessä tehdään. Lisäksi lyhyet harjoittelut on poistettu ja niiden sisältöä opiskellaan tarkoituksenmukaisin osin muissa opintojaksoissa.

7 HARJOITTELUKÄYTÄNNÖT DIAKIN VIITTOMAKIELENTULKIN KOULUTUSOHJELMASSA – MALLI TOIMIVASTA KOKONAISUUDESTA

Seuraavassa on koottu Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa ja DiakOpissa hyvin toimivat harjoittelukäytännöt ja esitellyt uusia ehdotuksia. Harjoittelukäytäntöihin olen sisällyttänyt harjoittelun ajankohdan, harjoittelupaikkojen hankinnan ja sopimukset, ohjauksen, harjoittelun ohjaajien koulutuksen, harjoittelun raportoinnin ja purun, tiedonkulun työelämän ja Diakin välillä sekä harjoittelun arviointikäytänteet. Tiivistetty ehdotus on liitteenä (LIITE 2.).

7.1 Harjoittelun ajankohdat

Uuden opetussuunnitelman Harjoittelu 1 (3 op) on 3. lukukaudella ja on alkuvaiheen opintoja. Harjoittelu 2 (3 op) on 4. lukukaudella. Harjoittelu 3 (5 op) suoritetaan 5. lukukaudella ja Harjoittelu 4 (5 op) 6. lukukaudella. Harjoittelut 2-4 ovat keskivaiheen opintoja. Harjoittelu 5 (10 op) sijoittuu 8. lukukaudelle ja kuuluu loppuvaiheen opintoihin. Harjoittelujen sijoittumiseen vaikuttavat niiden tavoitteiden lisäksi myös lukukausien muut opintojaksot, tavoite eri harjoittelujen ajankohtien erillisyydestä, Diakin vuosikello tarkkoine päivämäärineen sekä alan työtilanteen vaihtelut. Taulukossa 8 on ehdotus harjoittelujen kestosta ja sijoittumisesta lukuvuoteen. Harjoittelu DiakOpissa sisältyy Harjoitteluihin 3 ja 4.

TAULUKKO 8. Ehdotus vuoden 2011 opetussuunnitelman harjoittelujen ajankohdiksi

Harjoittelu	Laajuus	Lukuvuosi	Ajankohta
Harjoittelu 1	3 op	3. lukukausi	viikot 43-44
Harjoittelu 2	3 op	4. lukukausi	viikot 6-7
Harjoittelu 3	5 op	5. lukukausi	viikot 45-48
Harjoittelu 4	5 op	6. lukukausi	viikot 7-10
Harjoittelu 5	10 op	8. lukukausi	viikot 11-17

7.2 Harjoittelusopimus

Harjoittelusta tehdään ja allekirjoitetaan kolme samansisältöistä sopimusta harjoittelupaikan, Diakin ja opiskelijan välillä. Sopimukseen kirjataan sopimusosapuolet, harjoittelun nimi, ajankohta ja tuntimäärä sekä harjoittelupaikan nimeämä ohjaaja. Lisäksi siihen merkitään harjoittelun ja opiskelijan tavoitteet. Harjoittelusopimuksen tekeminen on opiskelijan vastuulla ja harjoittelun aloittaminen edellyttää sopimuksen allekirjoittamista sekä mahdollisen ennakkotehtävän tekemistä ennen harjoittelua. Ennakkotehtävän arvioi harjoittelusta vastaava lehtori, mutta opiskelija on hyvä lähettää se myös harjoittelupaikkaan. Harjoittelusta DiakOpissa ei tehdä sopimusta, vaan opiskelijan kanssa sovitaan aikatauluista ja tuntimääristä joustavasti pitkin lukuvuotta sitä mukaa, kun tilauksia DiakOpille tulee.

Opinnäytetyöni aikana on harjoittelun ohjaajille kehitetty kokonaan uusi opiskelijan arviointi- ja palautelomake, joka liitetään yksinkertaistettuun harjoittelusopimukseen. Arviointilomake on kokonaisuudessaan muokatun harjoittelusopimuksen liitteenä (LIITE 3.) ja sitä esitellään tarkemmin luvussa 7.5. DiakOpissa käytössä on tulkkauksen palautelomake, jota täytetään opiskelijan kanssa jokaisen tulkkaustilanteen jälkeen ja käsitellään osana palautekeskustelua. Työelämän harjoittelun ohjaajalle maksetaan ohjauksesta ohjauspalkkio, joka on 26€/viikko/opiskelija. Toiminimellä työskenteleville tulkeille maksetaan palkkio suoraan heidän toimiessaan harjoittelun ohjaajina. Palkkio maksetaan, kun ohjaaja on täyttänyt ohjauspalkkiolomakkeen ja toimittanut sen joko opiskelijan mukana tai postitse harjoittelusta vastaavalle lehtorille. Suurempien yritysten ollessa harjoittelupaikkana yritys laskuttaa ohjauspalkkion suoraan Diakilta, jolloin palkkio maksetaan yritykselle.

7.3 Harjoittelupaikkojen hankinta ja harjoittelijoiden rekrytointi

Vastuun harjoittelupaikan saamisesta tulee olla opiskelijalla. Siten hän harjaantuu jo opintojensa aikana työelämän käytäntöihin. Diakin tulee helpottaa harjoittelupaikkojen saamista puitesopimuksilla tulkkausalan organisaatioiden ja pal-

veluntuottajien kanssa. DiakOpissa vastaava tulkki tekee opiskelijoille ja lehtoreille työvuorolistat, joiden mukaan työskennellään. Tiedotusta harjoittelupaikoista tulee tehostaa kokoamalla yhteen eri harjoittelupaikkojen erilaiset hakemisen käytännöt. Koottavia tietoja ovat harjoittelupaikkojen nimet, niiden harjoitteluun hakuajat, yritysten hakemiskäytännöt eli hakemuksen muoto ja tarvittavat viittomis- ja tulkkausnäytteet, sopimuskäytännöt ja lomakkeet.

Osana tietojen koontia Viittomakielentulkin koulutusohjelman tulee päivittää harjoittelumateriaaliaan Diakin verkkosivuilla ja oppimateriaalipankissa helposti löydettäväksi ja käytettäväksi, koska Diakin olemassa olevaa harjoittelumateriaalia ei ole tulkkikoulutuksessa jostain syystä käytetty. Käytäntö on käytössä HUMAKin tulkkikoulutuksessa, jossa harjoittelukäytännöt on koottu erityiseen Harjoittelujen käsikirjaan (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2012). Tarkoituksenmukainen materiaali käsittää harjoittelujen kuvaukset ja ajankohdat, harjoittelujen pedagogiset tavoitteet, Diakin harjoittelun arviointikriteerit, harjoittelusopimuslomakkeen, harjoittelun arviointi- ja palautelomakkeen sekä ohjauspalkkiolomakkeen. Yleiset ohjeet opiskelijan vakuutuksista, työoloista ja työturvallisuudesta ovat jo olemassa Diakin verkkosivuilla. Opiskelijoille annettavat ohjeistukset tulee tulevaisuudessa tehdä niin selkeiksi, ettei niissä ole tulkinnanvaraa.

Harjoitteluun haetaan lähettämällä hakemus ja liitteeksi tarvittavat viittomis- ja tulkkausnäytteet. Harjoittelun ohjeistuksessa tulee käydä läpi myös hakemuksen tekeminen. Hakemisen tukemiseksi tulee joka lukukausi järjestää opiskelijoille tukitunti hakemuksen ja tulkkausnäytteiden tekemisestä. Tukitunnit ovat vapaaehtoisia, ja niitä ohjaa lehtori, joka auttaisi tarvittaessa. Tunneille tulevat opiskelijat tekevät jokainen omaa hakemustaan tai näytteitään, jolloin heidän on mahdollista saada apua juuri niihin ongelmiin, joita heillä sillä hetkellä on. Näin hakemusten laatu paranee, mikä edesauttaa harjoittelupaikan saamista.

7.4 Harjoittelun ohjaus

Harjoittelun ohjaus jaetaan kolmeen vaiheeseen Tuomolan ja Koskisen mallin (2006) mukaan, kuten luvussa 4.3.2 on esitelty. Orientaatiovaihe käsittää kon-

taktikokoontumisen, jonka aikana käydään läpi harjoittelun tavoitteet ja sisällöt, opiskelijan tehtävät sekä raportointi. Sen jälkeen opiskelija hakee harjoittelupaikan, tekee sopimuksen ja mahdolliset ennakkotehtävät sekä palauttaa ne vastuulehtorille. Harjoitteluvaiheessa lehtori on pääsääntöisesti tavoitettavissa virka-aikana. Harjoittelun aikaiset ohjauskeskustelut on tehokkainta toteuttaa verkkoympäristössä esimerkiksi sähköpostilla, puhelimitse tai Adobe Connect –ohjelmalla. Uusi teknologia mahdollistaa etäyhteydet harjoittelupaikkoihin, jolloin ohjaava lehtori voi reaaliajassa seurata harjoittelun kulkua sekä pitää yhteyttä opiskelijaan ja hänen mentoriinsa. Mahdollisuuksien mukaan tehdään harjoittelupaikkakäyntejä. Opiskelija pitää harjoittelun aikana oppimispäiväkirjaa. Purkuvaiheessa opiskelijat tekevät harjoitteluraportin ja palauttavat sen vastuulehtorille sekä harjoittelupaikkaan. Opiskelijoille järjestetään yhteinen harjoittelun purkutilaisuus, jossa jokaisen kokemuksia käsitellään. Myös DiakOppi-harjoittelun ohjauksessa noudatetaan samaa kolmivaiheista prosessia: ohjeistus, harjoittelu, purku. DiakOpissa nämä kolme vaihetta eivät ole niin tarkkarajaisia kuin muissa harjoitteluissa, vaan asioita voidaan käsitellä joustavasti ja tarvittaessa niihin voidaan palata harjoittelun aikana. Opiskelija-lehtori –työpari on harjoittelun aikana tiivis yksikkö, joka käy jatkuvaa ohjauskeskustelua.

Yleinen harjoittelun ohjaus käsittää harjoittelusta vastaavan lehtorin ohjauksen, johon kuuluvat harjoittelun ohjeistus, harjoittelupaikoista tiedottaminen, harjoittelun sisältöön, tavoitteisiin ja toteutumiseen liittyvä ohjaus, opiskelijan ja työelämän mentorin neuvonta ennen harjoittelua, sen aikana ja sen jälkeen sekä harjoittelun purkukeskustelun johtaminen ja harjoittelun arviointi. Harjoittelun aikana lehtoreilla voi olla vapaajaksoja, jolloin on tärkeää, että nimetään joku, johon mentori tai opiskelija voi tarpeen tullen ottaa yhteyttä.

7.5 Harjoittelun ohjaajien koulutus

Harjoittelun ohjaajien koulutuksen tulee olla osa myös Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelukäytäntöjä, kuten se jo on Diakin Helsingin toimipaikassa sekä monissa muissa ammattikorkeakouluissa. Opinnäytetyöni tutkimustulosten pohjalta suunniteltiin ja järjestettiin viittomakielialan harjoittelun

ohjaajille suunnattu pilottikoulutus 23.8.2012 ja puhevamma-alan toimijoille vastaava tilaisuus 20.9.2012. Molempien alojen huomioiminen harjoittelun ohjaajien koulutuksessa on tärkeää kaikkien opiskelijoiden tasavertaisen huomioimisen ja ohjauksen takaamiseksi sekä alojen kanssa tehtävän yhteistyön näkökulmasta. Koulutuksen suunnittelussa olivat lisäksi mukana toinen tulkkauksen lehtori ja Diakin Turun toimipaikan palvelupäällikkö.

Koulutus muodostui kolmesta pääteemasta: uuden opetussuunnitelman esittely, vanhan ja uuden opetussuunnitelman harjoittelujen esittely sekä harjoittelijan ohjaaminen ja palautteen antaminen Diakin pedagogisten toimintaperiaatteiden pohjalta. Arvioinnin ja palautteenannon tueksi kehitettiin opinnäytetyön aikana yksinkertainen arviointilomake (LIITE 3.), joka lähetetään harjoittelun ohjaajalle. Lomakkeessa opiskelijan toiminta on jaettu neljään eri osa-alueeseen: vuorovaikutustaidot ja tilanteen hallinta / tilannetaju, asenne ja ammatillisuus, työkielten hallinta ja tulkkaukset sekä aktiivisuus ja oma-aloitteisuus. Osa-alueet ovat lomakkeessa eri osioina ja jokaisen kohdalle on kirjattu siihen liittyviä Diakin ja Viittomakielentulkin koulutusohjelman arviointi- ja osaamiskriteereitä (LIITE 1.). Kriteerit on tarkoitettu palautekeskustelun ja arvioinnin tueksi. Lomakkeeseen on jätetty runsaasti tilaa ohjaajan sanalliselle palautteelle.

Viittomakielialalle suunnattuun, neljän tunnin mittaiseen koulutukseen osallistui 33 työelämän harjoittelun ohjaajaa, jotka edustivat eri tulkkaukspalvelua tarjoavia yrityksiä: johtohenkilöitä, tulkkeja sekä asiakasjärjestöjen edustajia. Osallistujat antoivat tilaisuudesta positiivista palautetta: tilaisuus koettiin hyväksi ja tarpeelliseksi ja siitä toivottiin tehtävän jokavuotinen. Tulevissa koulutuksissa toivottiin käytävän läpi myös Diakin harjoitteluun liittyviä lomakkeita sekä paneuduttavan syvemmälle opiskelijan ohjaamiseen. Lisäksi ohjaajat toivoivat, että vuosittain järjestettäisiin myös tilaisuus, jossa he voisivat tavata opiskelijoita. Puhevamma-alan tilaisuuteen osallistui 15 alan ammattilaista, ja palaute oli myös positiivinen. Tulevien koulutusten suunnittelijana ja toteuttajana voisi olla DiakOppi, jolloin opiskelijatkin pääsisivät ideoimaan ja vaikuttamaan koulutukseen, ja siten kehittämään alan ohjausosaamista opiskelijalähtöisemmäksi.

7.6 Opiskelijan harjoittelun arviointi

Harjoittelun arviointiin tulee osallistua sekä työelämän mentorin että ohjaavan lehtorin. Vain työelämän harjoittelun ohjaaja näkee opiskelijan työskentelyä harjoittelussa. Lehtori arvioi harjoittelun onnistumista ohjauskeskustelujen ja raportin perusteella. Työelämän näkökulmaa harjoittelun arviointiin saadaan myös käyttämällä arviointilomaketta (LIITE 3.), jota esiteltiin jo luvussa 7.5 ja johon harjoittelun ohjaajat ovat kirjanneet palautetta opiskelijalle. Lomake palautuu harjoitteluista vastaavalle lehtorille joko opiskelijan mukana tai harjoittelun ohjaajan toimittamana. Diakissa on käytössä osaamisen arviointikriteerit (LIITE 1.), jotka jaetaan alku-, keski- ja loppuvaiheen osaamisen kriteereihin. Kriteerit liittyvät ammattilaiseksi kehittymiseen eri osa-alueilla ja niitä sovelletaan myös harjoittelujen arviointiin. Harjoittelun suorittamiseen Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa kuuluu ohjeistukseen osallistuminen, työelämässä harjoittelu ja harjoittelun purkutilaisuuteen osallistumisen sekä harjoittelun raportointi.

Raportointi voidaan harjoittelusta riippuen tehdä oppimispäiväkirjana tai kirjallisenä raporttina, ja se voi tietyissä harjoitteluissa olla myös viitottu. Harjoitteluraportissa opiskelija tuo esiin oppimiskokemuksensa sekä reflektoi toimintaansa, saamaansa palautetta, osaamistaan ja ammatillisuuttaan sekä niiden kehittymistä. Harjoitteluraportti kirjoitetaan Diakin kirjoitusohjeiden mukaan ja palautetaan sovitusti harjoittelusta vastaavalle lehtorille arvioitavaksi. Harjoittelun raportoinnissa voidaan hyödyntää Diakin verkko-oppimisalusta Fronteria, jolloin ympäri Suomea harjoittelevat opiskelijat voivat jakaa kokemuksiaan reaaliajassa. Fronterissa voidaan käydä keskustelua, jakaa materiaalia ja linkkejä sekä tehdä harjoitteluun liittyviä tehtäviä, kuten oppimispäiväkirjaa. Verkossa pidettävä oppimispäiväkirja voisi olla perinteisen kirjallisen tehtävän sijasta myös blogityyppinen, päiväkirjamainen, videopäiväkirja tai jokin muunlainen tuotos.

7.7 Tiedonkulku sekä yhteistyö työelämän ja Diakin välillä

Ammattikorkeakoululaki määrittelee ammattikorkeakoulutuksen tehtäviksi muun muassa työelämän ja sen kehittämisen vaatimukset huomioivan korkeakoulu-

tuksen antamisen sekä työelämää ja aluekehitystä tukevan tutkimus- ja kehitystyön. Laki korostaa myös ammattikorkeakoulutuksen yhteistyötä oman alueensa ja koulutusalojensa työelämän kanssa. (Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/315.) Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa yhteydenpitoa, tiedotusta ja yhteistyötä työelämän kanssa on tehty koko koulutuksen ajan, mutta ne tulee liittää systemaattiseksi ja kirjatuksi osaksi harjoittelukäytäntöjä. Koordinoijana voisi toimia DiakOppi.

Säännölliset koulutukset ja tapaamiset ovat oleellisia työelämäyhteistyössä. Harjoittelun ohjaajien koulutusta tulee järjestää aina syyslukukauden alussa, jotta ala olisi tietoinen tulevan lukuvuoden asioista ja mahdollisista uudistuksista. Alkusyksy on optimaalinen aika koulutukselle, sillä harjoittelujaksot ajoittuvat vasta myöhempään syksyyn, joten harjoittelun ohjaajiin keskittymiselle on enemmän aikaa ja resursseja käytettävissä. Samalla yrityksillä on mahdollisuus kouluttaa työntekijöitään tuntemaan Diakin harjoittelukäytäntöjä ja harjoittelijan ohjausta ennen, kuin lukuvuoden harjoittelut alkavat.

Harjoittelun ohjaajille suunnatussa koulutuksessa sekä harjoittelun ohjaajien ja opiskelijoiden tapaamisessa nousi esille toive tapaamisten säännöllisestä järjestämisestä. Tapaamisen ajankohta voisi tulevaisuudessakin olla kevätlukukaudella, jolloin opiskelijat ovat syyslukukaudella ja alkuvuonna jo suorittaneet harjoitteluja ja joitakin harjoitteluja on vielä kevään aikana tulossa. Siten opiskelijoilla ja harjoittelun ohjaajilla on tuoreita kokemuksia ja ajatuksia harjoittelusta, siihen hakemisesta ja muista harjoitteluun liittyvistä asioista. Toisaalta opiskelijat, mutta myös ohjaajat, voivat saada neuvoja ja ideoita tuleviin harjoitteluihin.

7.8 Koulutusohjelman sitouttaminen käytäntöihin

Kehittämisehdotusten ja uusien käytäntöjen jalkauttamiseksi edellytetään Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmalta sitoutumista käytäntöjen toteuttamiseen. Jotta harjoittelukäytännöt todella toimisivat sekä koulutuksen, opiskelijoiden että harjoittelupaikkojen ja harjoittelun ohjaajien näkökulmasta, koulutuksen tulee

sitoutua toimimaan järjestelmällisesti uudella tavalla. Ehdotusten esittelemisen ei vielä sitouta koko koulutusohjelmaa käytäntöjen toteuttamiseen.

Sitouttamista edesauttavana tekijänä voisivat toimia Diakin palautejärjestelmän mukaan opiskelijoilta kerättävien palautteiden harjoitteluun liittyvien osien paremmat arvosanat. On todennäköistä, että opiskelijoiden antama palaute harjoitteluista paranee, mikäli harjoittelu koetaan selkeänä kokonaisuutena ja harjoittelun ohjaus koetaan riittäväksi ja tehokkaaksi. Harjoittelupaikkojen saamiseksi ja siten myös opiskelijoiden ajallaan valmistumisen edesauttamiseksi koko koulutusohjelman tulee sitoutua harjoittelukäytäntöjen toteuttamiseen.

Sitoutumista edistää entistä koordinoitumpi koulutusohjelman harjoittelun ohjaus. Uusien käytäntöjen jalkautuminen käytäntöön hidastuu huomattavasti, kun harjoittelusta vastaa useampi lehtori. Ehdotuksena on, että etenkin harjoittelukäytäntöjen käyttöönottovaiheessa olisi parempi, jos harjoitteluja ohjaisi vain kaksi lehtoria, joista toinen tai kokonaan kolmas lehtori toimisi harjoittelujen koordinoijana. Siten harjoittelukäytännöt tulisivat tutuiksi rutiineiksi nopeasti, kun vain kaksi tai kolme hoitaisivat niihin liittyviä asioita. Kun nämä lehtorit ovat perehtyneet käytäntöihin kunnolla, uusi lehtori ottaisi jommankumman vastuut itselleen ja opettelisi uudet käytännöt. Näin edettäisiin, kunnes jokainen tuntisi käytännöt, mikäli se on sitä, mitä Diak koulutusohjelmalta edellyttää. Näin uudet toimintatavat muuttuisivat systemaattisiksi, koko koulutusohjelman käytännöiksi.

Harjoittelukäytäntöihin sitouttamiseksi tulee käytännöt kirjata kaikkien harjoittelujaksojen toteutussuunnitelmiin, jolloin jokainen harjoittelusta vastaava lehtori tietää, mitä koulutukselta harjoitteluissa odotetaan ja mitä kenenkin tulee tehdä. Ammattikorkeakoulun määrittelemän työelämäyhteistyön seuranta sitouttaisi koulutusohjelmaa myös osaltaan toteuttamaan harjoittelukäytäntöjä. Seuranta saattaa lähivuosina toteutua tehokkaammin ja järjestelmällisemmin, sillä työelämäyhteistyön toteuttaminen yhtenä ammattikorkeakoulujen tehtävänä saattaa tulevaisuudessa olla painokkaampi mittari rahoituksen saamisessa.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tutkimusosuudessa löydettiin harjoitteluun sekä positiivisesti että negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä. Luvuissa 4, 5 ja 6 esitellyt tulokset sekä Dia-kOpin toiminta ja siitä saadut kokemukset olivat pohjana harjoittelukäytäntöjen kehittämiseksi ja ohjasivat käytäntöjen koostamista.

8.1 Tutkimustulokset harjoittelukäytäntöjen kehittämisen tukena

Opiskelijoiden näkökulmasta tärkeintä harjoittelussa oli sivuilla 47-48 kuvatun mukaisesti käytännön tekeminen aidoissa tulkkaus- tai muissa työtilanteissa. Tutkimuksen tulos vahvistaa aiempien tutkimusten tuloksia. Samanlaisia tai samankaltaisia tutkimustuloksia ovat tutkimuksissaan saaneet myös Angenelli (2006, 36-37, 42), Markowitsch ja Messerer (2006, 183) sekä Savin-Baden (2000, 3, 14, 107-110, 128). Myös Shaw, Collins ja Metzger (2006, 14), Löfström ja muut (2006, 20) sekä Virtanen ja Collin (2007, 220) ovat tutkimuksissaan korostaneet käytännön työelämän ja autenttisuuden merkitystä opiskelijoiden oppimisessa.

Shaw ja muut (2006) painottavat työelämän osuutta tulkkipolun koulutuksessa. Heidän mukaansa on tärkeää, että tulkkipolun opintoihin sisältyy havainnointia tulkkipolun kentällä, ja opiskelijaa ohjaavat tulkkipolun koulutuksessa sekä oppilaitoksen opettajat että työelämän mentorit. Syvällisempää oppimista saavutetaan, kun opintoja suoritetaan sekä oppilaitoksessa että sen harjoittelupaikoissa eri yrityksissä ja organisaatioissa. Työelämässä opiskelijat harjoittelevat ja työskentelevät alan ammattilaisten ohjauksessa. (Shaw ym. 2006, 14.)

On oleellista, että opiskelijat itsekin ymmärtävät autenttisuuden ja käytännön harjoittelun arvon oppimisensa edesauttajana. Opiskelijat pitävät itse tekemisestä, mikä motivoi heitä yrittämään ja kokeilemaan. Silloin he saavat harjoittelustaan irti mahdollisimman paljon, hyötyvät enemmän ja ovat itse valmiita oppimaan. Koska aidot ja autenttiset oppimisympäristöt on koettu oppimista edis-

täväksi tekijäksi, niiden sekä DiakOpin suurempaa hyödyntämistä tulisi pohtia myös muilla opintojaksoilla. Siten opiskelijoiden motivaatiota saataisiin entisestään parannettua ja saavutettaisiin todennäköisesti parempia oppimistuloksia. DiakOppi voisi olla se taho, joka esimerkiksi lähettäisi jonkinlaisen kuukausi-infon koulutuksesta ja harjoitteluista työelämälle. Opiskelijat voisivat olla mukana työstämässä infoa esimerkiksi työkielten opintojaksoilla.

Suurin harjoittelujen kehittämistarve nähtiin olevan harjoittelupaikkojen vähäisessä määrässä. Toisaalta myös opiskelijat ovat olleet haluttomia lähtemään harjoitteluun kauemmas Turusta. Yksi vaihtoehto tilanteen helpottamiseksi voisi olla puitesopimukset Diakin ja tulkkauspalveluyritysten välillä, kuten Diakilla on tehty sosiaali- ja terveystieteiden sekä kirkon alan harjoitteluissa. Sopimuksessa voitaisiin sopia tietystä opiskelijamäärästä, jonka yritys sitoutuisi lukukauden tai -vuoden aikana ottamaan harjoitteluun. Jokaiseen harjoitteluun opiskelijoiden tulisi silti hakea itse, jolloin työhakemuksen, cv:n ja tulkkausnäytteen tekeminen tulisivat tutuiksi ja luontevaksi osaksi tulkin työtä. Toinen vaihtoehto voisi olla Jobstepin käyttäminen harjoitteluun hakemisen välineenä, mikäli järjestelmään voisi lisätä uusi aloja. Hakemista helpottamaan voitaisiin alalla sopia yhtenäisistä harjoitteluun hakuajoista, jolloin opiskelijoiden tulee keskittyä hakemiseen tiettyinä ajankohtana, eikä pitkin lukuvuotta. Toisaalta jokaisella yrityksellä on omat sisäiset käytäntönsä ja toimintansa, jotka määrittelevät myös harjoitteluhakemusten käsittelyä suhteessa aikaan ja käytettävissä oleviin resursseihin.

Toisen vaihtoehdon harjoittelupaikkojen saamisen helpottamiseksi voisivat tarjota säännölliset mentorien ja opiskelijoiden tapaamiset, jotka ovat mainittu harjoittelukäytäntöjen kehittämissuunnitelmassakin. Nämä tilaisuudet voisivat olla samalla myös rekrytointitilaisuuksia, joissa tulkkauspalveluyritykset kertoisivat toiveistaan liittyen harjoitteluihin ja harjoittelijoihin. Siten koulutus pystyisi koordinoimaan harjoittelumahdollisuuksista tiedottamista. Toisaalta olisi hyvä, että opiskelijoiden oma kiinnostus ja vapaa harjoitteluun haku säilyisi koordinoinnista huolimatta. Diak voisi helpottaa opiskelijoiden hakeutumista harjoitteluun kauemmas Turusta hyödyntämällä muita toimipaikkojaan ja niiden kontakteja.

Toinen kehittämistarve nähtiin harjoittelujen ohjauksessa. Harjoittelujen ohjeistukset koettiin epäselviksi ja ohjaus toisinaan riittämättömäksi. Aiemmissä tutkimuksissa (Bailey ym. 2004; Hakkarainen 2007; Repo-Kaarento ym. 2009; Virtanen & Collin 2007) on todettu, että ohjaus on merkityksellinen osa opiskelijan harjoittelussa menestymistä sekä opintojakson tavoitteiden saavuttamista ja sama tulos näyttää saavutetun myös käsillä olevassa tutkimuksessa, tosin käänteisenä. Opiskelijat ovat käsittäneet ohjauksen merkityksellisyyden, koska ovat kokeneet siinä puutetta tai epäselvyyttä. Harjoittelu ja ohjaus vaikuttavat myös opiskelijan ammatti-identiteetin kehittymiseen (Eteläpelto 2007, 115), mikä tekee ohjauksesta oleellisen osan opiskelijan ammattitaidon kehittymisessä.

Ohjauksen riittämättömyyteen ja sekavuuteen voi olla useita syitä. Eräs syy voi olla vähäinen viestintätekniikan käyttö ja yhteydenpito opiskelijaan harjoittelun aikana. Toisena syynä voi olla harjoittelun ohjauksen pirstaleisuus, jota pohdittiin jo sivulla 9. On tärkeää, että jollakin on kokonaiskuva harjoitteluista ja niiden ohjauksesta, jotta opiskelijat eivät kärsi erilaisista ohjeistuksista ja toimintatavoista ja jotta eri harjoittelujen tavoitteet ja sisällöt ovat opiskelijoille selviä. DiakOppi voisi olla taho, joka hallinnoisi harjoitteluja, vaikka kaikkea harjoittelua ei siellä pystytä suorittamaan. Harjoittelun ohjaukseen tulee voida resursoida riittävästi, jotta harjoittelun tavoitteet voivat toteutua jokaisen opiskelijan kohdalla. Harjoittelu on kuitenkin yksi Diakin tärkeistä painopistealueista. Harjoittelujen onnistuminen edesauttaa myös opiskelijoiden valmistumista ajallaan.

Opiskelijat ovat pitäneet vastuulehtoriin yhteyttä harjoittelujen aikana vain ongelmatilanteissa. Opiskelija tulisi ohjeistaa pitämään yhteyttä harjoittelun aikana ja kertomaan harjoittelun sujumisesta sekä mahdollisista ongelmistaan. Yhteydenotto voisi olla yksi harjoitteluun kuuluvista tehtävistä. Myös lehtori olisi hyvä ottaa yhteyttä opiskelijaan harjoittelun aikana. Näin harjoittelun sujumista voidaan parhaiten edesauttaa ja opiskelijalle jää siitä mahdollisimman positiivinen kokemus. Opiskelijan ja lehtoriin välinen yhteydenpito on osa ohjausta, vaikka opiskelijat eivät sitä aina siksi mielläkään. Siksi lehtorien tulee muistuttaa opiskelijoita yhteydenoton tärkeydestä ja ohjauksesta harjoittelun aikana. Lisäksi työelämän harjoittelun ohjaajille tulee korostaa sitä, että harjoittelusta vastaavaan lehtoriin voi olla yhteydessä milloin vain, mutta etenkin harjoittelun aikana.

Harjoittelun ohjaajien kokemuksia kartoitettaessa tärkein tutkimustulos liittyy harjoittelijan persoonaan. Tuloksissa näkyy ennen kaikkea tietynlainen opiskelijatyyppe, jonka viittomakielialan toimijat haluaisivat harjoittelijakseen. Opiskelijan asenteella ja ammatillisella otteella on suuri merkitys harjoittelijoiden rekrytointitilanteessa. Myös sillä, miten opiskelijan suhtautuu muihin ihmisiin, harjoittelun tavoitteisiin ja omaan oppimiseensa, on huomattava rooli harjoittelupaikan saamisessa ja onnistuneessa harjoittelussa. Opiskelijan tulee osata myydä itsensä harjoittelupaikkaan, mutta myös muistaa, että on itse oma käyntikorttinsa tulevaisuutta ajatellen. Tietynlainen reippaus, avoimuus ja kriittisyys ovat myös ominaisuuksia, jotka harjoittelun ohjaajat liittivät toivottuun harjoittelijatyyppeihin. Samankaltaiset taidot ovat myös Aarnikoivun (2010, 36, 90, 95) mukaan niitä, joita työelämässä työntekijöitä toivotaan ja joita myös ammattietikka edellyttää. Opiskelijan työelämätaitoihin sekä ammatillisen asenteen merkitykseen tulee kiinnittää huomiota koko tulkkipäätöksessä. Jo alkuvaiheen opinnoista lähtien asenteen painoarvoa etenkin harjoittelujen aikana tulee painottaa. Asenne tulisi nostaa enemmän esille myös opintojaksojen arvioinnissa, vaikka Diakin arviointi painottuukin osaamisen arviointiin. Ottamalla asenne yhdeksi arviointikriteeriksi, voidaan opiskelijat kasvattaa sen merkityksen ymmärtämiseen.

Ammatillisuuden osana korostuu opiskelijoiden harjoitteluun hakemisen taito. Hyvä hakemus takaa harjoittelupaikan varmemmin, ja se on usein opiskelijan ensimmäinen kontakti harjoittelupaikkaan. Sillä opiskelija luo ensivaikutelman itsestään. Selkeä ja persoonallinen hakemus huomataan. Jos opiskelija pystyy hakemuksessaan yksilöimään hakemansa paikan ja toivotun harjoitteluajan sekä ilmaisemaan loogisesti omat toiveensa ja harjoittelun tavoitteet, harjoittelupaikan saaminen helpottuu huomattavasti. Siksi harjoitteluhakemuksen tekeminen on tärkeää oppia jo opiskeluaikana ja sen tekemiseen tulee tarjota tukea ja ohjausta esimerkiksi järjestämällä puolivuositain tukitunteja, joiden aikana opiskelijat voivat työstää hakemuksiaan ja saada siihen apua lehtorilta.

Kaiken kaikkiaan opiskelijoiden ohjaamisessa tulee korostaa työelämätaitoja sekä asenteen, ammatillisuuden ja oman aktiivisuuden merkitystä. DiakOpissa harjoittelun aikana lehtori ja opiskelija voisivat keskustella enemmän juuri asenteen vaikutuksesta työelämässä menestymiseen. Opiskelijat ovat kertoneet,

että he kokevat tehneensä kaiken niin kuin on odotettukin, mutta toisinaan harjoittelun ohjaajilta tullut palaute on päinvastaista. Tulee kuitenkin muistaa, että osalla opiskelijoista ei ole koskaan ollut ongelmia harjoittelupaikan saamisessa, joten samalla ohjauksella on saatu aikaan hyvinkin erilaisia kokemuksia.

Tietynlainen tutkimustulos on myös se, että opintokokonaisuuspalaute osana Diakin palautejärjestelmää ei toimi odotetulla tavalla. Järjestelmän toimimattomuudesta todistaa se, että negatiivista palautetta annetaan vuodesta toiseen samoista asioista, eli joko palautetta ei ole huomioitu, jolloin toistuva negatiivinen palaute ei voi tulla yllätyksenä, tai sitten toimintaa ja negatiivisia tekijöitä ei ole haluttu tai pystytty kehittämään ja parantamaan. Toisaalta voi myös olla niin, että asioiden parantamiseen ei ole ollut todellista mahdollisuutta, vaikka halua olisi ollutkin tai että tiettyjen tekijöiden kehittämiseen ei Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmalla ole ollut valtaa tai välineitä.

Tutkimusaineistojen avulla onnistuttiin vastaamaan sekä alatutkimuskysymyksiin että päätutkimuskysymykseen ”Millaisia ovat toimivat harjoittelukäytännöt viittomakielialalla?”. Vastausten perusteella voitiin koota yhteen ja kehittää Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelukäytäntöjä.

8.2 Harjoittelukäytäntöjen hyödynnettävyys ja merkitys

Opinnäytetyön tuloksena on kehitetty Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmalle harjoittelukäytännöistä ja niiden toteuttamisesta ehdotus, jossa on huomioitu niin tekniset kuin toiminnalliset harjoittelukäytännöt. Ehdotuksen käyttöönotosta päätetään myöhemmin, kun se on ensin esitelty työn tilaajalle. Myös DiakOpin roolia harjoittelupaikkana ja opiskelijoiden ohjaajana tulisi kasvattaa merkittävästi. DiakOpin toimintaa voisi tulevaisuudessa laajentaa huomattavasti nykyisestä. Se voisi toimia myytävän palvelutuotannon koordinoijana, jolloin se voisi järjestää tulkkaukspalvelujen lisäksi käännöspalveluja, tukiviittomien opetusta, erilaista täydennyskoulutusta ja asiantuntijaluentoja. Opiskelijat voisivat olla mukana tässä TKI-toiminnassa, jolloin erilaisia käytäntöjä voidaan testata käytännössä ja opiskelijat voivat harjoitella autenttisissa tilanteissa.

Harjoittelukäytäntöjen käyttöönotto ja toteuttaminen hyödyttävät Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmaa siten, että käytännöt on koottu kokonaisuudeksi, jolloin kaikki harjoittelujen toimijat voivat hyödyntää niitä. Harjoittelukäytännöt ovat selkeät, yhtenäiset ja johdonmukaiset, jolloin niihin liittyvät epäselvyydet vähenevät sekä harjoittelujen järjestäminen helpottuu. Lisäksi harjoitteluihin liittyvät tehtävät ja toiminnot voidaan ymmärtää paremmin, eivätkä harjoittelun vaatimukset tule kenellekään yllätyksenä. Käytännöt helpottavat kaikkien toimijoiden työtä ja tuovat selkeyttä opiskelijan oppimiseen ja ohjaamiseen. Kun uuden opetussuunnitelman harjoittelut käynnistyvät syksyllä 2012, olisi hyvä tilaisuus myös uusien harjoittelukäytäntöjen lanseeraamiseen ja käyttöönottoon.

Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa harjoitteluja ohjaavana lehtorina sekä harjoittelun kehittäjänä minulla on ollut mahdollisuus seurata harjoittelujen toteutumista ja järjestämistä useiden vuosien ajan. Opiskelijoiden ja mentorien kanssa käydyt keskustelut ovat vahvistaneet ajatusta harjoittelukäytäntöjen kehittämistarpeesta. Kehitystyö on ollut luonteva jatkumo viittomakielentulkin työlle ja harjoittelun ohjaajan tehtävälle sekä tulkkauksen lehtorina toimimiselle. Harjoittelukäytännöt auttavat alaa opiskelijoiden ohjaamisessa, tulkkio opiskelijoita oppimisessa ja lehtoreita harjoittelusta vastaamisessa ja niiden arvioinnissa.

Oleellista on kehittää tiedonkulkua Diakin ja työelämän välillä paitsi harjoitteluun, myös koulutuksen kehittämiseen, opetussuunnitelmaan ja täydennyskoulutukseen liittyvissä asioissa. Erilaisia kehittämissuunnitelmia tehtäessä on tärkeää, että työelämän ajatukset huomioidaan. Siten löydetään myös ne tarpeet, joita yrityksillä, tulkeilla ja alalla on täydennyskoulutuksen suhteen. Maksullisen lisäkoulutuksen ja kurssien järjestäminen on kuitenkin tulevaisuudessa se, mihin tulee panostaa myös koulutuksen rahoituksen saamiseksi. Maksullinen koulutus voisi tulevaisuudessa olla myös yksi DiakOppin tehtävistä ja konsepteista.

Tiivis yhteistyö voisi koulutuksen lisäksi sisältää säännöllisesti kokoontuvia työelämätyöryhmiä sekä viittomakielialan että puhevamma-alan kanssa ja aktiivista toiminnasta tiedottamista. Tapaamisia järjestetään jo nyt alueellisina tulkkauspalveluntuottajien tapaamisina, mutta niissä keskitytään tulkkauspalveluun ja ne liittyvät ennen kaikkea DiakOppiin ja sitä kautta myös harjoitteluihin. Työelämä-

ryhmille olisi tarvetta ajankohtaisen, sekä asiakkaisiin että tulkkaukseen liittyvän tiedon jakamisessa, asiantuntijatiedon hyödyntämisessä, verkostoitumisessa, aluevaikuttavuuden tehostamisessa ja alan sisäisen yhteisymmärryksen löytämisessä ja ylläpitämisessä. On oleellista, että kaikki osapuolet ja tahot tietävät, mitä alalla on meneillään. Avoin yhteydenpito ja tiedottaminen edesauttavat yhteistyötä ja sitä kautta myös opiskelijoiden harjoittelupaikkojen saamista.

Harjoittelukäytäntöjen vaikutusta harjoitteluihin ja opiskelijan oppimiselle olisi mielenkiintoista tutkia joidenkin vuosien kuluttua. Myös työelämän mentorien ohjausosaamisen sekä tarpeiden ja –toiveiden kartoittaminen ja niiden pohjalta suunniteltu ohjauskoulutus voisivat olla jatkoa opinnäytetyölle. Diakin eri koulutusohjelmien harjoittelukäytäntöjen vertailu olisi tarpeellista, sillä hyvät käytännöt tulisi saada laajemmin käyttöön. Tutkimuksen tuloksia olisi mielenkiintoista verrata myös toisten ammattikorkeakoulujen harjoittelusta saatuihin palautteisiin. Kiinnostavaa olisi myös kehittää verkon käyttöä harjoittelun tukena, tehtävien tekemisessä ja yhteydenpidossa sekä opiskelijoiden vertaispalautteessa ja ajatusten vaihdossa. Vaikka verkkoa käytetään jo nyt, sen hyödyntämisessä on etenkin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa vielä paljon tehtävää.

Olisi mielenkiintoista tutkia opiskelijoiden harjoittelua myös suhteessa DiakOpin toimintaan nyt, kun DiakOppi on toiminut muutaman vuoden. Marku (2010) teki opinnäytetyössään kyselyn opiskelijoille heidän näkemyksistään koskien koulutusohjelman omaa työelämän osaamisympäristöä. Kysely tehtiin aivan DiakOpin toiminnan alkuvaiheessa. Opiskelijoista selkeä enemmistö koki oppimisympäristön olemassaolon tärkeänä etenkin harjoittelumahdollisuuksien tarjoajana ja ohjauksen laadun parantajana. (Marku 2010, 43-44.) Kiinnostavaa olisi tutkia, miten harjoittelu DiakOpissa eroaa muualla tehdystä harjoittelusta? Eräs tutkimuskohde voisi olla myös tulkilehtorien tulkkausosaamisen ylläpitäminen, päivittäminen ja kehittäminen DiakOpin kautta. Toisaalta voisi tutkia myös DiakOppia muillekin toimijoille avoimena oppimisympäristönä. Millaiseksi DiakOppia voisi tulevaisuudessa kehittää? Miten DiakOppi voisi palvella työelämässä toimivia tai sinne paluuta tekeviä tulkkeja heidän taitojensa vahvistamisessa?

8.3 Opinnäytetyön tutkimusosan luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta kuvataan termeillä reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetti keskittyy tutkimuksen toistettavuuteen ja on käytössä lähinnä kvantitatiivisissa tutkimuksissa. Validiteetti keskittyy siihen, mitataanko sitä, mitä on tarkoitettu. (Metsämuuronen 2006, 56.) Tutkimuksen edustavuus ja tarkkuus ovat oleellisia arvioitaessa sen luotettavuutta (Anttila 2006, 291). Opinnäytetyöni tutkimusosuus on toistettavissa minkä tahansa opintokokonaisuuden kohdalla sekä Diakissa että muissa oppilaitoksissa, joten siinä mielessä tutkimuksen reliabiliteetti toteutuu. Havainnointiaineiston kerääminen oli täsmällistä, sillä pystyin kirjaamaan ylös sanottujen kommenttien lisäksi myös tilanteeseen liittyviä muita huomioita, kuten ilmeitä, osallistujien reaktioita ja vuorovaikutusta. Tarkka kirjaaminen oli mahdollista tilaisuuden rajatun keston takia. Tutkimusosuudessa on tutkittu sen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten mukaisia asioita, joten tutkimus on validi. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tulosten yleistettävyyteen, eikä tämän tutkimuksen tulokset olekaan kaikilta osin yleistettäviä johtuen tulkikoulutuksen erityisestä luonteesta. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi toive itse tulkkauksen määrän lisäämisestä ja positiivinen palaute viittomakielentulkin eri asiakasryhmien tapaamisesta. Yleistettävyyden näkökulmasta käytäntö ja asiakkaat ovat kylläkin varmuudella tekijöitä, jotka palvelu- ja asiantuntija-alojen harjoitteluissa korostuvat. Tutkimuksen tulokset myös vahvistavat tietoperustassa esiteltyjen tutkimusten tuloksia (Virtanen ja Collin 2007, 220-221, 235; Angenelli 2006, 36-37, 42; Markowitsch & Messerer 2006, 183; Savin-Baden 2000, 3, 14, 107-110, 128; Shaw ym. 2006, 14).

Aineistonkeruumenetelmänä valmis aineisto sekä havainnointi soveltuivat tutkimukseen hyvin. Opintokokonaisuuspalautteita kerätään Diakissa palautejärjestelmän mukaisesti vuosittain. Havainnointitilaisuus puolestaan järjestettiin riippumatta tutkimuksesta ja työelämän mentorit sen osallistujina edustivat harjoittelujen työelämän näkökulmaa, joka oli oleellinen harjoittelukäytäntöjen kehittämisessä. Näistä syistä aineistosta saatuja tuloksia voidaan pitää luotettavina. Lisäksi palautteita oli helppo tulkita niiden selkeän rakenteen takia.

Metsämuuronen (2006, 48) korostaa, että tutkimuksen validiutta tulee arvioida sen käsitteitä, teoriaa ja otantaa arvioimalla. Tutkimuksen käsitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja niiden valikoitumista ohjasivat tutkimuskysymykset sekä tutkimusaineisto. Otoksen voi Metsämuuronen (2006, 45) mukaan valita tekijän harkinnan mukaan ottaen huomioon oleelliset asiat. Aineiston määrä oli tutkimuksen tarkoitukseen nähden sopiva. Valmis aineisto oli kattava, koska se käsitti kaiken systemaattisen palautteen, jota Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoitteluista on tutkimuksen tekemiseen mennessä kerätty. Havainnointiaineisto koostui usean valtakunnallisen tulkkauksipalveluyrityksen ja alan harjoittelupaikkojen edustajien sekä työelämän mentorien kokemuksista.

8.4 Opinnäytetyöprosessin itsearviointi

Opinnäytetyön aihe nousi kiinnostuksestani aiheeseen ja kokemuksiini käytännön työstä harjoittelun ohjaajana, harjoittelusta vastaavana lehtorina ja harjoittelun kehittäjänä. Lehtorin työ Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmassa on osoittanut, että koulutusohjelman käyttöön tulee kehittää toimivat harjoittelukäytännöt takaamaan opiskelijoille hyvät harjoittelut ja helpottamaan sekä opiskelijoiden, työelämän harjoittelun ohjaajien että lehtorien harjoitteluun liittyvää työtä. Pelkästään opiskelijoiden harjoittelukokemusten tutkiminen ei vielä olisi riittänyt käytäntöjen kehittämiseen, mutta olisi toki tarjonnut analysoitua tietoa Diakille. Suurimpana ongelmana ja pohdinnan aiheena opinnäytetyöprosessin aikana oli tutkimusmetodiin liittyvien valintojen tekeminen. Metodien valintaan kului myös selvästi eniten aikaa koko prosessin aikana. Laadullinen tutkimusmenetelmä oli selkeä valinta, mutta tutkimusmetodiin liittyvät kysymykset ja valinnat selkeytyivät pitkän pohdinnan ja kokeilun jälkeen. Valintojen pohdintavaihe osoittautui tarpeelliseksi ja konkretisoitui prosessin edetessä.

Opinnäytetyön tutkimusosuutta suuntasivat tutkimuskysymykset. Tutkimuskysymysten perustella valikoituivat aineistonkeruumenetelmät ja aineiston analysointimenetelmät, jotka osoittautuivat toimiviksi. Harjoittelun ohjaajien kokemuksia, odotuksia ja toiveita olisi voinut kartoittaa myös kyselyllä, jolloin olisi saatu yksityiskohtaisempaa tietoa harjoittelun ohjaajien ajatuksista. Nyt aineisto

koostui yhden tilaisuuden havainnoinnista, jolloin informaatiota saatiin yleisellä tasolla. Aineistojen analysoinnissa noudatettiin sisällönanalyysiä, jossa lopuksi päädyttiin tutkimusaineistojen analyysin synteisiin, joka taas oli oleellinen perusta harjoittelukäytäntöjen kehittämisessä. teoreettisen viitekehyksen ja opinäytetyön keskeisten käsitteiden muotoutumiseen vaikuttivat tutkimuskysymysten lisäksi myös -aineistot. Keskeisiksi käsitteiksi valikoituivat autenttiset oppimisympäristöt, harjoittelu, harjoittelukäytännöt, ohjaus ja työssä oppiminen, joiden jälkeen teoreettinen viitekehys alkoi muotoutua johdonmukaisesti. Aluksi tilanne oli päinvastainen, eli aiempia tutkimuksia ja teoriaa kerättiin ennen käsitteiden muotoutumista, mikä vaikeutti aihekokonaisuuden hallintaa.

Kehittämisosuuksena tehdyt käytännöt olisi voinut työstää vielä konkreettiseksi paketiksi, mutta toisaalta se voidaan tehdä myöhemminkin, mikäli niin halutaan, ja kun formaatti ja sijainti ovat tiedossa. Tutkimus- ja kehittämisprosessi on toistettavissa sellaisenaan missä tahansa oppilaitoksessa tai Diakin sisällä muissa koulutusohjelmissa. Opinäytetyön raporttia kirjoitettiin koko prosessin ajan, mikä osoittautui toimivaksi ratkaisuksi. Aineiston analyysi ja tulokset saatiin siten kirjattua heti valmiin tekstin muotoon. Myös metodiosuuden raportointi tutkimuskirjallisuuteen perehtymisen rinnalla helpotti asioiden jäsentämistä. Tekstiin oli helppo palata ja sitä oli helppo muokata tarpeen mukaan.

Opinäytetyön tavoite toteutui, kun Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmalle voitiin koota harjoittelukäytännöt, joita voidaan lähteä testaamaan käytännössä. Kokeilemalla ja keräämällä niiden toimivuudesta palautetta sekä opiskelijoilta että työelämän harjoittelun ohjaajilta voidaan käytäntöjä kehittää edelleen paremmiksi. Toisaalta olen pohtinut opinäytetyössäni myös DiakOpin roolia työelämän oppimisympäristönä ja harjoittelujen koordinoititahona, mutta siihen olisi voinut keskittyä enemmänkin. Käytäntöjen lisäksi opinäytetyön suurin anti on opiskelijoiden harjoittelupalautteista käyttöön saatu tieto sekä harjoittelun ohjaajien ajatukset harjoittelukäytäntöjen kehittämiseksi. Sekä opiskelijat että harjoittelun ohjaajat ovat tärkeitä toimijoita harjoittelun keskiössä ja heidän kokemustensa huomioiminen on ensiarvoisen tärkeää harjoittelujen kehittämisessä. Työelämän ja koulutuksen yhteistyö tulee tulevaisuudessa olemaan todennäköisesti nykyistä tärkeämmässä roolissa korkeakoulutuksen kentällä.

LÄHTEET

- Aarnikoivu, H. 2010. Työelämä. Menesty ja voi hyvin. Juva: WS Bookwell Oy.
- Aatsinki, P. & Palomäki, S.-L. 2006. Käytännön harjoittelu ohjaavan opettajan näkökulmasta. Teoksessa P. Salonen (toim.) Aineksia onnistuneeseen harjoitteluun. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Ajankohtaista: B: 73-77.
- Alasuutari, P. 2001, 3. uudistettu painos. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Ammattikorkeakouluasetus 16.6.2005/423. Viitattu 19.9.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030352>.
- Ammattikorkeakoululaki 9.5.2001/315 . Viitattu 1.9.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ammattikorkeakoulu>.
- Angenelli, C. V. 2006. Designing Curriculum for Healthcare Interpreting Education: A Principles Approach. Teoksessa C. B. Roy (ed.) New Approaches to Interpreter Education. Washington: Gallaudet University Press, 23-46.
- Anttila, P. 2007. Realistinen evaluaatio. Hamina: Akatiimi Oy.
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Hamina: Akatiimi Oy.
- Bailey, T.R., Hughes, K. L. & Moore, D. T. 2004. Working Knowledge. Work-based Learning and Education Reform. New York: RoutledgeFalmer.
- Barnett, R. 2007. Will to learn: Being a Student in an Age of Uncertainty. Maidenhead: Open University Press, cop. Elektroninen aineisto.
- Collin, K. 2007. Työssä oppiminen prosesseina ja ohjauksen haasteena. Teoksessa A. Eteläpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.) Työ, identiteetti ja oppiminen. Helsinki: WSOY, 198-215.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia- ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja C. Katsauksia ja aineistoja 17. Helsinki: Diak.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012a. Diakin pedagogiset toimintaperiaatteet. Viitattu 30.6.2012. <http://www.diak.fi/koulutuksentoteu>.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012b. Harjoittelu Diakissa. Viitattu 22.9.2012. <http://www.diak.fi/opiskelu/harjoittelu/Sivut/default.aspx>.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012c. Koulutuksen prosessi / Diak kouluttajana ja opiskelupaikkana. Viitattu 11.3.2012.
http://www.diak.fi/files/diak/Uusisivusto/Koulutuksenprosessi_Diakkouluttajan_ajaoppimisympristn102008.pdf.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012d. Työelämän osaamisympäristö. Viitattu 13.7.2012. <http://www.diak.fi/tyoelama/TOP/Sivut/default.aspx>.

- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012e. Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelut. Sähköinen opinto-opas 2005. Viitattu 11.3.2012.
http://www.diak.fi/sahk_ops_1112?sisalto=*ops&ops=vtk.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012f. Viittomakielentulkin koulutusohjelman opetussuunnitelma 2005. Viitattu 30.6.2012.
http://www.diak.fi/sahk_ops_1112?sisalto=*ops&ops=vtk.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012g. Viittomakielentulkin koulutusohjelman opetussuunnitelma 2011. Viitattu 30.6.2012.
<http://www.diak.fi/files/diak/Tiedotteet2011/VIITTOMAKIELENTULKINKOULUTUSOHJELMANopetussuunnitelma2011.pdf>.
- DiakOppi 2012. DiakOppi. Viitattu 3.7.2012. <http://www.diakoppi.fi/joomla/>.
- Eteläpelto, A. 2007. Työidentiteetti ja subjektiiviset rakenteiden ja toimijuuden ristiaallokossa. Teoksessa A. Eteläpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.) Työ, identiteetti ja oppiminen. Helsinki: WSOY, 90-142.
- Forsén, M. 2012. Henkilökohtainen tiedonanto 1.2.2012.
- Füchtenkort, A. & Harteis, C. 2007. Professional competence and the role of informal learning. Teoksessa H. Gruber & T. Palonen (ed.) Learning in the Workplace - New Developments. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 32. Turku: Painosalama Py, 139-156.
- Grönfors, M. 2010. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa J.T. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 154-170.
- Hakala, J. T. 2010. Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa J.T. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 12-25.
- Hakkarainen, K. 2007. Itseään ylittävä oppiminen. Psykologian laitos. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Joensuun yliopisto.
- Harjoittelujen kehittämishanke 2005. Humanistisen ja kasvatusalan työryhmä. Ydinryhmän muistio 26.9.2005. Viitattu 20.9.2012.
<http://www.cou.fi/harke/tietopankki/harke-tietopankki/muistiot/Humanistisen%20ja%20kasvatusalan%20ydinryhm%C3%A4%2026.09.2005.pdf>.
- Hulkko, P., Virtanen, A., Lampelo, S., Teckenberg, T., Vieltojärvi, M., Saarilampi, M-L. & Mustonen, K. 2009. Diakonia-ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 12:2009. Tampere: Esa Print Oy.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2012. Harjoittelun käsikirja. Viitattu 28.8.2012. <http://www.humak.fi/opiskelu/opiskelu-humakissa/harjoittelu>.
- Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 70-85.
- Kolb, D. A. 1984. Experiential Learning. Experience as the Source of Learning and Development. New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Englewood Cliffs.

- Kyrö, P. 2004. Tutkimusprosessi valintojen kulkuna. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 1/2004. Tampereen yliopisto, ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 19.2.2010/133.
- Lohiniva V. & Sarajärvi A. 2004. Työpaikka oppimis-tutkimus- ja kehittämisympäristönä. Teoksessa H. Kotila & A. Mutanen (toim.) Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu. Helsinki: Edita Prima Oy, 177-195.
- Löfström, E., Kanerva, K., Tuuttila, L., Lehtinen, A. & Nevgi, A. 2006. Laadukkaasti verkossa: Verkko-opetuksen käsikirja yliopisto-opettajalle. Helsingin yliopiston hallinnon julkaisuja 33. Raportit ja julkaisut. Helsingin yliopisto.
- Markowitsch, J. & Messerer, K. 2006. Practice-Oriented Methods in Teaching and Learning in Higher Education: Theory and Empirical Evidence. Teoksessa P. Tynjälä, J. Välimaa & G. Boulton-Lewis (ed.) Higher Education and Working Life. Collaborations, Confrontations and Challenges. Oxford: Elsevier, 177-194.
- Marku, S. 2010. Kädet eivät yksin riitä – kohti vahvaa osaamista ja laatua. Diakonia-ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkkioiskelijoiden työelämän oppimisympäristö DiakOpin toiminnan perusteet sekä luonnos toiminnan ohjauksen ja laadun käsikirjaksi. Opinnäytetyö, Viittomakielialan tulkkitoiminnan koulutusohjelma (YAMK). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Marku, S. 2012. Henkilökohtainen tiedonanto 20.9.2012.
- Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp.
- Nikoskinen, E. 2010. Viittomakielentulkki (AMK) työllistyminen, koulutuskokemukset ja jatko-opintosuunnitelmat. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset, 16.
- Pakkala, P.-M. 2012. Henkilökohtainen tiedonanto 20.3.2012.
- Putkinen, M. 2006. Yli alojen ja rajojen – harjoittelu kaikille yhteinen asia. Teoksessa P. Salonen (toim.) Aineksia onnistuneeseen harjoitteluun. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Ajankohtaista: B: 41-44.
- Repo-Kaarento, S., Levander, L. & Nevgi A. 2009. Oppimisen sosiaaliset ulottuvuudet. Teoksessa S. Lindblom-Ylänne & A. Nevgi (toim.) Yliopisto-opettajan käsikirja. Helsinki: WSOYpro Oy, 100-122.
- Rissanen, T. 2012. Henkilökohtainen tiedonanto 19.9.2012.
- Rissanen, T. 2012. Henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2012.
- Salo, I. 2006. Harjoittelu – rutiinioppimista vai uudistavaa oppimista? Teoksessa P. Salonen (toim.) Aineksia onnistuneeseen harjoitteluun. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Ajankohtaista: B: 6-9.
- Savin-Baden, M. 2000. Problem-based Learning in Higher Education: Untold Stories. Suffolk: The Society for Research into Higher Education & Open University Press.

- Shaw, R., Collins, S. D. & Metzger, M. 2006. MA to BA: A Quest for Distinguishing Between Undergraduate and Graduate Interpreter Education, Bachelor of Arts in Interpretation Curriculum at Gallaudet University. Teoksessa C. B. Roy (ed.) *New Approaches to Interpreter Education*. Washington: Gallaudet University Press, 1-22.
- Sirola, K. 2011. Henkilökohtainen tiedonanto 2.11.2011.
- Ståhl, K. 2006. Planera fysioterapistuderandes arbetsschema i tid. Teoksessa P. Salonen (toim.) *Aineksia onnistuneeseen harjoitteluun*. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Ajankohtaista: B: 22-23.
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2012. Viittomakielentulkin ammattisäännöstö. Viitattu 23.9.2012. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/ammatti/viittomakielen-tulkin-ammattisaannosto/>.
- Tuomala, M. & Koskinen, C. 2006. Riittävä ohjaus – onnistunut harjoittelu. Teoksessa P. Salonen (toim.) *Aineksia onnistuneeseen harjoitteluun*. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Ajankohtaista: B: 61-63.
- Virtanen, A. & Collin, K. 2007. Työssäoppiminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Teoksessa A. Eteläpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.) *Työ, identiteetti ja oppiminen*. Helsinki: WSOY, s. 216-235.

LIITE 1. Diakin arviointikriteerit

LOPPUVAIHEEN OSAAMINEN

TASOT	OMAN ALAN JA LÄHIALOJEN KÄSITTEIDEN JA ILMIÖIDEN OSAAMINEN (SI-SÄLTÄEN VIESTINNÄN)	TIEDONHANKINTA-OSAAMINEN	ALAN ASiantuntijatehtävissä TOIMIMINEN JA ONGELMANRATKAISU	AMMATILLINEN VUOROVAIKUTUS (RYHMÄ - JA JOHTAMISOSAAMINEN)	YHTEISKUNNALLINEN JA EETTINEN OSAAMINEN
5 OSAA	<ul style="list-style-type: none"> - käyttää alan ammattikäsitteitä asiantuntevasti - käyttää lähialojen keskeisiä käsitteitä sujuvasti - yhdistellä käsitteitä ja ilmiöitä muodostaen niistä kokonaisuuksia 	<ul style="list-style-type: none"> - soveltaa monipuolisesti tiedonhankintataitojaan ammatillisessa toiminnassa - perustella kriittisesti tiedonhankinnan valintojaan ammatillisista, tieteellisistä ja eettisistä näkökulmista 	<ul style="list-style-type: none"> - perustella työympäristöissä tai työtehtävissä tekemiään päätöksiä - ratkaista luovasti monimutkaisia ammatillisia ongelmia 	<ul style="list-style-type: none"> - ottaa vastuuta päätöksenteosta - osallistua työyhteisön kehittämiseen 	<ul style="list-style-type: none"> - käynnistää keskustelua alan ja sen ammattieettisten toimien kehittämiseksi - suunnitella sosiaalista oikeudenmukaisuutta kehittäviä toimia
3 OSAA	<ul style="list-style-type: none"> - käyttää alan ammattikäsitteitä sujuvasti ja ammattimaisesti - käyttää johdonmukaisesti lähialojen yleisimpiä käsitteitä 	<ul style="list-style-type: none"> - suunnitelmallisesti hankkia tietoa kotimaista ja kansainvälisistä tiedonlähteistä - perustella tiedonhankinnan valintojaan 	<ul style="list-style-type: none"> - toimia monimutkaisissa alan työtilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> - tehdä yhteistyötä erilaisissa työympäristöissä 	<ul style="list-style-type: none"> - osallistuu alan ammattieettiseen keskusteluun - osallistuu kestävän kehityksen mukaisen toiminnan kehittämiseen - analysoida yhteiskunnallisia ja sosiaalieettisiä ongelmakokonaisuuksia laaja-alaisesti
1 OSAA	<ul style="list-style-type: none"> - käyttää ja arvioida kriittisesti alan ammattikäsitteitä - keskustella lähialojen edustajien kanssa alan asioista ja ilmiöistä - viestiä erilaisille kohderyhmille alan asioista ja ilmiöistä 	<ul style="list-style-type: none"> - etsiä, käyttää ja arvioida alan keskeistä tietoa - ottaa huomioon tiedon käyttöön liittyvät vastuut ja velvollisuudet 	<ul style="list-style-type: none"> - toimia itsenäisesti alan asiantuntijatehtävissä - ratkaista luovasti ongelmia ennakoimattomissa ammatillisissa tilanteissa - toimia alan keskeisissä käytännön työtilanteissa ammattimaisesti 	<ul style="list-style-type: none"> - organisoida ja johtaa erilaisten ryhmien tavoitteellista toimintaa 	<ul style="list-style-type: none"> - toimia asiantuntijatehtävissä alan arvoperustan ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti - toimia työssään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti - toimia sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi omalla alalla - kuvata alan vaikuttamisen mahdollisuuksia ja keinoja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja arvoetiikan näkökulmista

ITSEOHJAUTUVUUS JA OPPIMINEN (loppuvaihe)

Osaa

- ottaa vastuuta päätöksenteosta ennakoimattomissa opintoympäristöissä
- vastata oman osaamisen arvioinnin ja kehittämisen lisäksi yksittäisten henkilöiden ja ryhmien kehityksestä
- valmiuden jatkuvaan oppimiseen

KESKIVAIHEEN OSAAMINEN

TASOT	OMAN ALAN JA LÄHIALOJEN KÄSITTEIDEN JA ILMIÖIDEN OSAAMINEN (SISÄLTÄEN VIES-TINNÄN)	TIEDONHANKINTA-OAAMINEN	ALAN ASIAANTUNTIJATEHTÄ-VISSÄ TOIMIMINEN JA ONGELMANRATKAISU	AMMATILLINEN VUOROVAI-KUTUS (RYHMÄ - JA JOHTAMISOSA-MINEN)	YHTEISKUNNALLINEN JA EETTINEN OSAAMINEN
5 OSAA	- käyttää alan ammattikäsitteitä sujuvasti ja ammattimaisesti - käyttää johdonmukaisesti lähialojen yleisimpiä käsitteitä	- suunnitelmallisesti hankkia tietoa kotimaisista ja kansainvälisistä tiedonlähteistä - perustella tiedonhankinnan taitojaan	- toimia(työryhmän jäsenenä) monimutkaisissa alan työtilanteissa	- tehdä yhteistyötä erilaisissa työympäristöissä	- osallistuu alan ammattieettiseen keskusteluun - osallistuu kestävän kehityksen mukaisen toiminnan kehittämiseen - analysoida yhteiskunnallisia ja sosiaalieettisiä ongelmakokonaisuuksia laaja-alaisesti
3 OSAA	- käyttää johdonmukaisesti alan ammattikäsitteitä - keskustella lähialojen edustajien kanssa alan asioista ja ilmiöistä - viestiä erilaisille kohderyhmille alan asioista ja ilmiöistä	- etsiä, käyttää ja arvioida alan keskeistä tietoa - ottaa huomioon tiedon käyttöön liittyvät vastuut ja velvollisuudet	- ratkaista ongelmia ennakkoimattomissa keskeisissä ammatillisissa tilanteissa - toimia alan keskeisissä työtilanteissa ammattimaisesti	- organisoida erilaisten ryhmien tavoitteellista toimintaa ja ottaa vastuuta siitä	- analysoida alan ammattieettistä toimintaa - toimia työssään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti - toimia sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi omalla alalla - kuvata alan vaikuttamisen mahdollisuuksia ja keinoja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja arvoetiikan näkökulmasta
1 OSAA	- käyttää keskeisiä käsitteitä erilaisissa tilanteissa ja tehtävissä - keskustella valitun kohderyhmän kanssa alan asioista ja ilmiöistä - esittää alan asioita ja ilmiöitä visuaalisesti valitulle kohderyhmälle	- arvioida käyttämiään tiedonlähteitä - käyttää keskeisiä tiedonlähteitä ja tietokantoja - rajata tiedontarpeen	- ennakoida toimintaa ammatillisissa tilanteissa - toimia ammatillisissa tilanteissa valmiiden mallien/työmenetelmien mukaan - tehdä havaintoja ammatillisissa tilanteissa	- työskennellä tavoitteellisesti erilaisissa ryhmissä eri tehtävissä - kuunnella ryhmän muita jäseniä - toimia ryhmässä tilannetietoisesti	- toimia alan arvoperustan ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti - tunnistaa työssään kestävän kehityksen periaatteita - kuvata alan toiminnan seurauksia ja vaikutuksia ja joitakin vaikuttamisen mahdollisuuksia yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja arvoetiikan näkökulmasta

ITSEOHJAUTUVUUS JA OPPIMINEN (keskivaihe)

Osaa

- käyttää hankkimiaan oppimisentaitoja useissa eri tilanteissa ja ympäristöissä
- arvioida ohjauksen tarvettaan erilaisissa tilanteissa
- arvioida oppimistaan ja oppimisprosessiaan
- ottaa vastaan palautetta ja hyödyntää sitä

ALKUVAIHEEN OSAAMINEN

TASOT	OMAN ALAN JA LÄHIALOJEN KÄSITTEIDEN JA ILMIÖIDEN OSAAMINEN (SISÄLTÄEN VIESTINNÄN)	TIEDONHANKINTA-OSAAMINEN	ALAN ASIANTUNTIJATEHTÄVISSÄ TOIMIMINEN JA ONGELMANRATKAISU	AMMATILLINEN VUOROVALIKUTUS (RYHMÄ - JA JOHTAMISOSAAMINEN)	YHTEISKUNNALLINEN JA EETTINEN OSAAMINEN
5 OSAA	- käyttää keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti erilaisissa tilanteissa - kirjoittaa valitulle kohde-ryhmälle alan asioista ja ilmiöistä - keskustella valitun kohde-ryhmän kanssa alan asioista ja ilmiöistä	- arvioida käyttämäänsä tiedonlähteitä - valita tilanteeseen sopivat tiedonlähteet	- perustella tekemiään valintoja - toimia alan tyypillisissä tilanteissa ammattimaisesti	- organisoida opiskelijaryhmän toimintaa - ohjata opiskelijaryhmää tavoitteen mukaisesti - toimia ammatillisen / monialaisen ryhmän jäsenenä	- tunnistaa kestäväen kehityksen periaatteet alan toiminnassa - kuvata alan vaikuttamisen mahdollisuuksia ja keinoja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja arvoetiikan näkökulmista
3 OSAA	- käyttää keskeisiä käsitteitä yksittäisissä tilanteissa ja tehtävissä - esittää alan asioita ja ilmiöitä visuaalisesti opiskelijaryhmälle	- käyttää keskeisiä tiedonlähteitä ja tietokantoja - rajata tiedontarpeen	- ennakoida toimintaa ammatillisissa tilanteissa - toimia ammatillisissa tilanteissa valmiiden mallien/työmenetelmien mukaan - tehdä havaintoja (yksittäisissä) ammatillisissa tilanteissa	- työskennellä tavoitteellisesti opiskelijaryhmässä eri tehtävissä - kuunnella ryhmän muita jäseniä - toimia ryhmässä tilannetoisesti	- osaa toimia eettisesti ammatillisissa tilanteissa - kuvata alan toiminnan seurauksia ja vaikutuksia yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja arvoetiikan näkökulmista
1 OSAA	- tietää alan keskeisiä käsitteitä ja ilmiöitä - kuvata opiskelijaryhmälle suullisesti ja kirjallisesti alan asioita ja ilmiöitä	- etsiä tietoa eri tiedonlähteistä - tunnistaa tiedon tarpeen - erottaa arkitiedon ja tutkitun tiedon toisistaan	- toimia ammatillisen vastuun rajojen mukaan - toimia ohjeiden mukaisesti (yksittäisissä) ammatillisissa tilanteissa ja työympäristöissä	- toimia opiskelijaryhmän jäsenenä erilaisissa vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa	- tunnistaa alan ammattieettisiä periaatteita - nimetä yleisiä yhteiskunnallisia ja sosiaalieettisiä ongelmia - kuvata alan toimintaa yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja arvoetiikan näkökulmista

IISEOHJAUTUVUUS JA OPPIMINEN (alkuvaihe)

Osaa

- itseohjautuvasti suunnitella oppimistaan
- ohjattuna laatia suunnitelman korkeakouluopintoihinsa
- ottaa vastaan ohjausta ja hyödyntää sitä useimmissa tilanteissa

Arviointikriteerit suhteutuvat aina ao. opiskeluvaiheeseen ja opintokokonaisuuden tavoitteisiin – käsitteisiin, ilmiöihin

LIITE 2. Suunnitelma harjoittelukäytäntöjen toteuttamisesta

Harjoitteluajankohdat

Harjoittelujen optimaalisin sijoittuminen on seuraavanlainen: Harjoittelu 1 ajoituu viikoille 43 – 44, Harjoittelu 2 viikoille 6 – 7, Harjoittelu 3 viikoille 7 – 10, Harjoittelu 4 viikoille 45 – 48 ja Harjoittelu 5 viikoille 11 – 17. Näin voidaan huomioida muut lukukausien opinnot, toiset harjoittelut, työelämän realiteetit sekä opiskelijoiden parhaat mahdollisuudet saada harjoittelut suoritettua.

Sopimus ja ohjauspalkkio

Harjoittelusopimus (Liite 2.) tehdään harjoittelupaikan kanssa ennen harjoittelua. Sopimukseen kirjataan harjoittelun osapuolet, suoritettava harjoittelu laajuuksineen, opiskelijan suoritettava tuntimäärä ja harjoittelun ohjaaja. Opiskelijan tulee palauttaa harjoittelusopimus ennen harjoittelua vastaavalle lehtorille allekirjoitettavaksi. Harjoittelun ohjauksesta maksettava palkkio on vuonna 2012 26€/viikko/opiskelija. Yritys laskuttaa palkkion suoraan Diakilta.

Harjoittelupaikkojen hankinta

Opiskelija hankkii harjoittelupaikan pääasiassa itsenäisesti. Diak tiedottaa opiskelijoita aktiivisesti mahdollisista harjoittelupaikoista. DiakOppi on osa opiskelijoiden harjoittelua 3. lukukaudella. Harjoittelun hakemisen tueksi järjestetään lukukausittain lähiopetusta, jonka tavoitteena on ohjata ja tukea opiskelijoita harjoitteluhakemuksen ja viittomis-/tulkkauksnäytteiden tekemisessä. Tukitunnit ovat vapaaehtoisia.

Harjoittelun ohjaus

Harjoittelun ohjaukseen luetaan harjoittelun ohjeistus, yhteydenpito opiskelijaan ja harjoittelun ohjaajaan harjoittelujakson aikana, harjoittelun purkutunnit ja harjoittelun arviointi. Yhteydenpito tapahtuu pääasiassa sähköpostin, puhelimen, verkon tai verkko-oppimisalusta Fronterin välityksellä. Opiskelijalle harjoittelun ohjeistus- ja purkutilaisuus ovat pakollisia ja osa harjoittelua. Harjoitteluihin 1 ja 2 liittyvän, vastaavan lehtorin ja harjoittelupaikan välisen pidemmän palautekeskustelun ajankohta sovitaan ennen harjoittelua tai sen alkuvaiheessa.

Harjoittelun ohjaajien koulutus

Harjoittelun ohjaajille järjestetään joka vuosi syyslukukauden alussa koulutustilaisuus, jossa harjoittelukäytännöt ja koulutuksen ajankohtaiset asiat käydään läpi. Koulutuksen tarkoituksena on parantaa harjoittelun ohjaajien ohjausosaamista ja helpottaa palaute- ja arviointikeskusteluja opiskelijan ja harjoittelun ohjaajan välillä.

Opiskelijan tehtävät

Harjoittelujaksoon liittyy käytännön harjoittelun lisäksi oppimistehtäviä tai muita tehtäviä. Opiskelijan tulee osallistua ohjeistukseen, etsiä harjoittelupaikka, tehdä harjoitteluhakemus ja viittomis- ja/tai tulkkauksenäytteet sekä harjoittelusopimus harjoittelupaikan kanssa. Opiskelijan tulee tehdä kirjallinen ennakkotehtävä, jossa opiskelija esittelee harjoittelupaikkansa ja omat harjoittelulle asettamansa tavoitteet. Harjoittelun aikana opiskelijan pitää oppimispäiväkirjaa joko kirjallisesti, videopäiväkirjana, verkossa tai verkko-oppimisalustalla blogina tai muuna vastaavana ja harjoittelun jälkeen hän raportoi harjoittelunsa kirjallisesti, tai joissakin tapauksissa viitottuna, oppimispäiväkirjansa pohjalta. Raportti palautetaan verkkoon oppimisalusta Fronteriin, josta harjoittelusta vastaava lehtori sen saa, että harjoittelun ohjaajalle tai harjoittelupaikkaan. Harjoittelujakson jälkeen opiskelija osallistuu harjoittelun purkutilaisuuteen.

Harjoittelun arviointi

Harjoittelun arviointiin vaikuttavat opiskelijan harjoittelupaikassa saama palaute, ennakkotehtävä ja harjoitteluraportti. Arvioinnin tekee harjoittelusta vastaava lehtori ja arvioinnille on Diakin ohjeiden mukaan aikaa yksi kuukausi siitä, kun opiskelija palauttaa harjoitteluraporttinsa. Suoritusmerkintää ei laiteta opintorekisteriin ennen kuin harjoittelun ohjaaja tai harjoittelupaikka on ilmoittanut vastaanottaneensa opiskelijan harjoitteluraportin.

Tiedonkulku ja yhteydenpito työelämään

Tiedonkulku koulutusohjelman ja työelämän sekä edelleen opiskelijoiden ja harjoittelun ohjaajien välillä varmistetaan perustamalla säännöllisesti kokoontuvat työelämäryhmät sekä viittomakielialalle että puhevamma-alalle. Työelämäryhmissä olisi edustajat ainakin alan asiakasjärjestöistä, tulkkaukspalvelutuottajista, Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelmasta sekä mahdollisesti muista yhteistyökumppaneista. Työelämäryhmän pääasiallisena tehtävänä on jakaa asiantuntijatieta ja kehittää siten ennen kaikkea koulutusta ja sen suuntaa mutta myös muita edustettuina olevia tahoja.

Toinen konkreettinen yhteydenpitotapa on järjestää vuosittain tilaisuus, jossa opiskelijat ja harjoittelun ohjaajat voisivat tavata ja keskustella harjoitteluun liittyvistä asioista. Tilaisuuden järjestämisestä vastaa Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Tilaisuuden lisäksi tiedonkulusta tulee huolehtia heti, kun tarvetta ilmenee.

Käytäntöjen kokoelma

Diakin Viittomakielentulkin koulutusohjelman harjoittelukäytännöt tulee koota yhteen paikkaan ja formaattiin eräänlaiseksi käsikirjaksi. Siten niihin tutustuminen ja niiden toteuttaminen on mahdollisimman helppoa. Paras sijainti harjoitteluun liittyvällä tiedolla on Diakin tai Diakin Turun toimipaikan kotisivut. Kotisivuil-

le tulee tehdä oma paikkansa tulkkikoulutuksen harjoitteluun liittyvälle tiedolle, käytännöille, lomakkeille ja muulle materiaalille. Parasta olisi, jos lomakkeet olisivat sähköisesti täytettävissä ja sitten tulostettavissa. Nykyisellään Diakin yleinen harjoittelumateriaali ja sen osana tulkkikoulutuksen tiedot ovat melko hankalasti löydettävissä. Materiaali liittyy suurelta osin Diakin sosiaali- ja terveysalan koulutukseen ja sen harjoitteluihin. Tulkkikoulutuksen harjoittelumateriaalille tulee tehdä oma sivustonsa Diakin sivujen alle.

LIITE 3. Harjoittelusopimus ja arviointilomake

SOPIMUS TYÖHARJOITTELUSTA

1. Osapuolet

Työharjoittelupaikka: _____

Harjoittelun ohjaaja: _____

Oppilaitos: **Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Länsi, Turun toimipaikka**

Opiskelija: _____

Harjoittelusta vastaava lehtori: _____

2. Harjoittelu

Harjoittelu alkaa _____.____.20____ ja päättyy _____.____.20____.

Opiskelijan työaika on _____ h/päivä tai _____ h/viikko.

Suoritettavan opintojakson nimi: _____

Opintojakson laajuus: _____ op, josta työharjoitteluna n. _____ h

Harjoittelun tavoitteet on määritelty tarkemmin tämän sopimuksen liitteessä 1.

3. Osapuolten tehtävät

Kaikki osapuolet sitoutuvat harjoittelun tavoitteiden mukaiseen yhteistyöhön.

Opiskelija sitoutuu noudattamaan työyhteisön toimintaperiaatteita, työskentelemään oppimistavoitteiden suuntaisesti sekä suorittamaan ohjaajan hänelle osoittamat tehtävät. Hän raportoi ja arvioi omaa oppimistaan ja harjoitteluprosessin etenemistä.

Ohjaaja sitoutuu perehdyttämään opiskelijaa sekä ohjaamaan ja arvioimaan hänen oppimistaan harjoittelun aikana. Ohjaus- ja arviointikeskustelu käydään vähintään kerran harjoittelun aikana (1 h).

Opettaja sitoutuu ohjaamaan opiskelijaa soveltamaan koulutusohjelmassa hankittuja tietoja ja taitoja harjoittelussa. Opettaja ohjaa toimintaan liittyvää raportointia.

Osapuolet sitoutuvat pitämään salassa asiakastiedot, työyhteisöä koskevat tiedot ja kaikki ne tiedot, jotka tiedonantaja on ilmoittanut luottamukselliseksi.

Ohjaajalle maksetaan ohjaustyöstä korvaus, 26 €/viikko.

Tätä sopimusta on tehty kolme samansisältöistä kappaletta: yksi työharjoittelupaikalle, yksi opiskelijalle ja yksi oppilaitokselle.

Allekirjoitukset:

Päiväys: _____

Päiväys: _____

_____
Harjoittelupaikan edustaja

_____
Opiskelija

Päiväys: _____

_____
Harjoittelusta vastaava lehtori

Liitteet:

Liite 1: Harjoittelun tavoitteet

Liite 2: Harjoittelun arviointilomake

Harjoittelusopimus / Liite 1.

Harjoittelun tavoitteet

Opiskelijan tavoitteet ja odotukset:

(opiskelija täyttää)

Tarkennettu suunnitelma oppimistavoitteiden saavuttamiseksi:

(opiskelija ja harjoittelun ohjaaja täyttävät yhdessä)

Harjoittelun arviointi

Kaikkien harjoittelujen palautekeskusteluissa olisi toivottavaa keskittyä ja antaa opiskelijalle palautetta seuraavista asioista tätä lomaketta käyttäen/mukaellen, harjoittelu ja sen tavoitteet huomioiden. Arviointilomakkeessa on keskitytty neljään osa-alueeseen: vuorovaikutustaidot ja tilanteen hallinta / tilannetaju, asenne ja ammatillisuus, työkielten hallinta ja tulkkaustaito sekä aktiivisuus ja oma-aloitteisuus. Arviointilomakkeeseen tulisi mielellään kirjata myös sanallista palautetta numeroarvioinnin lisäksi. Alla on myös Diakin arviointikriteereitä, joita mukailemalla arviointia tulisi tehdä ja jotka ovat apuna arviointitilanteessa.

Opiskelijan tulee palauttaa lomake harjoittelusta vastaavalle lehtorille harjoittelun päättyttyä.

Harjoittelun ohjaaja voi aina olla yhteydessä harjoittelusta vastaavaan lehtoriin.

Vuorovaikutustaidot ja tilanteen hallinta / tilannetaju:

Opiskelija osaa

- toimia yhteistyökykyisesti erilaisissa alan työympäristöissä ja tilanteissa
- sietää stressiä ja stressaavia tilanteita
- hallita ja ratkaista yllättäviä tilanteita ja selviytyä niissä
- edesauttaa hyvän työilmapiirin muodostumista
- esitellä itsensä ja tunnistaa roolinsa harjoittelupaikassa ja -tilanteissa
- toimia asiakkaiden kanssa ammattimaisesti ja kohteliaasti

Lisäksi:

- tiimityötaidot

Asenne ja ammatillisuus:

Opiskelija osaa (taso 3)

- käyttää johdonmukaisesti ja sujuvasti alan ammattikäsitteitä ja keskustella lähialojen edustajien kanssa alan asioista ja ilmiöistä
- viestiä erilaisille kohderyhmille alan asioista ja ilmiöistä
- huomioida ja noudattaa alan ammattisäännöstöä sekä analysoida alan ammattieettistä toimintaa
- ratkaista ongelmia ennakoimattomissa keskeisissä ammatillisissa tilanteissa
- toimia alan keskeisissä ja monimutkaisissakin työtilanteissa ammattimaisesti

Lisäksi:

- positiivisuus ja avoimuus
- kohteliaisuus ja ystävällisyys
- ammattimainen toiminta ja asenne
- toisten kunnioittaminen (sekä ohjaajat, asiakkaat yms.)
- halu oppia uutta, rohkeus kokeilla
- kyky ottaa vastaan palautetta ja oppia siitä
- kyky antaa palautetta niiltä osin, kun se taitojen puolesta on mahdollista (palautetta on monenlaista, kaiken ei pidä/tarvitse liittyä tulkkaustaitoon)

Työkielten hallinta ja tulkkaustaito:

Tulkkauksen arviointikriteereitä:

1 = Asiavirheitä paljon, tulkkaus kangertelee – ei vastaa lähtötekstiä, vk:n tai suomen kielen rakenne vaikuttaa tulkkeeseen jatkuvasti; vk:n rakenteessa, ilmaisussa ja viittomissa paljon puutteita; sävy/rekisteri lähes täysin väärä, sana-/viittomavalinnat ja lauseet eivät oikein, vastaanottaja vaivautunut – luotettavuus kärsii, osittainen luovuttaminen

2 = Tulkkauksessa epävarmuutta, joka osittain tarttuu vastaanottajaan, joitakin asiavirheitä, tulkkaustekniikka kangertelee, vajaat/puutteelliset lauseet ja ilmaisu, lähdekielen vaikutus suuri, 100%:sta luotettavuutta ei ole, keskittymättömyys (häiriötekijät, ylimääräinen toiminta)

3 = Asiavirheitä jonkin verran, lähdekielen vaikutusta monissa kohdin, suomenkielen/viittomakielen ratkaisuisissa puutteellisuutta, mutta myös hyviä tulkkausratkaisuja, asian juju kuitenkin säilyy, kommunikaatio toimii, joskin kangertelee

4 = Asiavirheitä, mutta eivät vaikuta kokonaisuuteen, asia tulee ymmärretyksi, joissain kohdissa kangertelua (katkonaisuus, sävyttömyys jne.), useimmat viittomakieliset ratkaisut hyviä ja kulttuurin huomioivia, yleisesti sujuvaa ja luotettavaa

5 = Pääosin onnistunutta tulkkausta, sujuvaa, luotettavaa, varmaa, selviytyminen lähes 100%:sta, asian ja ilmaisun oikeellisuus – asiavirheitä vain vähän, kielen käyttö asianmu-kaista – rikasta, ilmeikästä ja oivaltavaa, kulttuurit huomioivaa, viittomakielen elementit mukana, hankalien kohtien selvittäminen ammattimaisesti (ei häkeltymistä tai luovuttamista), vastaanottaja ymmärtää asian kiinnittämättä tulkkaukseen liikaa huomiota

Viittomakieli – suomi:

- asian oikeellisuus eli luotettavuus
- suomen kielen taito ja ilmaisutaito (ääni, sävyt, rekisterit)
- sujuvuus ja varmuus
- tulkkaustekniikka (visuaalinen muisti, keskittyminen)

Suomi – viittomakieli:

- ilmeet, olemus, huulio, viittomavalinnat
- vk:n rakenne (tilankäyttö, roolit, samanaikaisuus, viittomakielisyyss)
- kokonaisuuksien hahmottaminen, asian jujun hahmottaminen
- muistaminen ja keskittyminen
- asian oikeellisuus eli luotettavuus
- tulkin roolin pitävyys

Harjoittelusopimus / Liite 1.

Aktiivisuus ja oma-aloitteisuus:

- työkäytännöt (aikataulut, kuuluvat työt, jne.)
- työhön tarttuminen
- opiskelijan toiminta
- aktiivisuus/passiivisuus
- kyseleminen ja kyseenalaistaminen
- asioiden selvittäminen

Muuta: